

Львівський державний університет
внутрішніх справ

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ І НАСЕЛЕННЯ В СОЦІУМІ

*Матеріали круглого столу
23 листопада 2017 року*

Львів
2017

УДК 159.98(075.8)
С91

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 27 грудня 2017 року № 5)

С91 **Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 172 с.**

Збірник містить тези виступів учасників круглого столу «Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі», який відбувся у Львівському державному університеті внутрішніх справ 23 листопада 2017 р. У науково-практичному заході взяли участь науковці закладів вищої освіти м. Львова, представники громадських організацій і практичних підрозділів Національної поліції та пенітенціарної служби. Розглянуто питання щодо оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі, а саме: засади конструктивної взаємодії поліції і населення як запоруки становлення громадянського суспільства в Україні; інноваційні стратегії і тактики налагодження діалогу між правоохоронцями і громадянами; соціально-психологічні чинники формування неконфліктної взаємодії населення з поліцією; сучасні реформаційні засади підготовки фахівців для Національної поліції України.

Опубліковано в авторській редакції

УДК 159.98(075.8)

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2017

Розділ I

КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ І НАСЕЛЕННЯ – ЗАПОРУКА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Р. І. Благута

ректор,

кандидат юридичних наук, доцент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА НОРМАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Шлях реформування базових підвалин державності завжди вносить певні корективи в суспільне життя. Багатовекторність змін у змісті і формі функціонування правоохоронних органів потребує формулювання науково обґрунтованих засад їх здійснення. Залучення до зазначеного процесу досягнень психологічної галузі знань стає дедалі актуальнішим. На цьому наголошує міністр внутрішніх справ України А. Аваков, зазначаючи, що «реформа поліції завершиться тоді, коли молоді офіцери, які є носіями нової ідеології і зараз прийшли на низові посади в поліції, піднімуться до рівня керівництва Національної поліції України. Тоді реформа, я вважаю, завершена. Тобто коли кадри – нова поліцейська еліта – виросте» [1].

У сфері суспільних відносин соціальні норми діють та поширюються на взаємодію між окремими людьми, групами та спільнотами. Вони є правилами поведінки, що визначають соціальну практику людей загалом та взаємодію у професійних спільнотах, у тому числі, а може, й особливо у правоохоронній сфері. Основними ви могами відбору персоналу Національної поліції України, окрім формальних, виступають насамперед бажання працювати в правоохоронній системі та прагнення до кардинальних змін у державі.

Зазначене передбачає залучення до системи правоохоронних органів представників широкого загалу всіх прошарків суспільства. Це зумовлює наявність у лавах Національної поліції людей з різними уявленнями про правила поведінки та підвалини соціальної взаємодії всередині професійної спільноти та за її межами. Соціальні норми характеризуються значною варіабельністю залежно від місця проживання, рівня загальної культури та освіченості особистості. Соціальні норми, маючи загальний характер, поширюються на значну кількість нефіксованих та невизначених ситуацій соціальної взаємодії. Це набуває змістового сенсу з огляду на перебіг професійної діяльності поліцейського в системі «людина – людина» та екстремальний її характер. Діяльність працівника поліції насичена ситуаціями професійного спілкування проблемного характеру та здійснюється в умовах небезпеки його життя. Це спричинює нагальну необхідність формування загально прийнятої системи професійно обумовлених вимог нормативної регуляції поведінки працівника поліції в сучасних умовах. Першим кроком у цьому напрямі є удосконалення правової регуляції діяльності працівників Національної поліції України.

Право – це єдина (неальтернативна) для конкретної професійної спільноти сукупність норм, що закріплює вже сформовані відносини, у т. ч. загальнолюдські, або визнає припустимими (обов'язковими) соціально корисні варіанти професійної поведінки, які не мали до того масового характеру.

Процес реформування завжди характеризується ситуацією неузгодженості правового поля діяльності. Можна констатувати наявність такої ситуації також у діяльності працівників поліції. Положення прийнятого 02.07.2015 року Закону «Про Національну поліцію» вимагають докорінного опрацювання цілої низки нормативних актів, що регулюють професійну діяльність працівника поліції. Цей процес об'єктивно тривалий і складний, не сприяє становленню чітких, зрозумілих та дієвих меж нормативної регуляції поведінки працівників оновлених підрозділів поліції. Тому актуальними стають пошуки інших, психологічно обумовлених та ефективних чинників становлення соціально очікуваної системи нормативного регулювання поведінки працівників поліції України у професійному просторі. Заслужовує на увагу аналіз процесу формування групових норм поведінки працівників правоохоронних органів, які можуть дієво регулювати їх професійну діяльність.

Особистість, будучи членом професійної групи, має, на-самперед, враховувати і поділяти погляди, що існують в даній професійній спільноті. Ці погляди зумовлені цінностями, цілями групи та проявляються в певних правилах і стандартах поведінки, тобто окремих соціальних нормах, притаманних цій професійній макрогрупі. Значущість аналізу групових норм поведінки обумовлюється не тільки їх впливом на професійні дії суб'єкта, що піддаються безпосередньому спостереженню, а й їх впливу на формування таких психічних явищ, як, наприклад, установки особистості.

Так, правоохоронець часто навіть не усвідомлює, що, діючи певним чином, він діє під впливом загальногрупових поглядів. Групові норми виступають одним із важливих регуляторів поведінки працівника поліції не тільки в межах його професійної макрогрупи, а й під час спілкування з громадянами. Соціальні норми будь-якої групи виступають: а) як засіб орієнтації поведінки кожної особистості в певній ситуації; б) як засіб соціального контролю за поведінкою особистості з боку даної спільноти людей.

Англійський психолог М. Аргайл [2] вирізняє такі види норм у групах:

- норми, що регламентують вирішення професійних завдань (станданти та швидкість роботи, застосування окремих способів реалізації професійних обов'язків);

- норми, що регулюють взаємодію в групі та дозволяють прогнозувати поведінку інших, запобігати конфліктам і гарантувати справедливий винагороду;

- норми стосовно установок і переконань (наприклад орієнтування інших членів групи на погляди авторитетних працівників, всупереч існуючим проявам реальності).

Вітчизняний науковець Г. О. Балл [3] вважає, що норму діяльності можна охарактеризувати як соціально задану основу, в межах якої будується (чи повинна будуватися) дана діяльність. Іншими словами, норма діяльності є соціально детермінуючою моделлю того чи іншого її компонента (результату, способу, засобу тощо) чи системи таких компонентів. Будь-яка норма розрахована на багатократне застосування. В цьому полягає відмінність норм від завдань і конкретних доручень щодо реалізації певних дій у визначених ситуаціях. Але завдання та доручення функціонують у межах, окреслених окремими нормами. Доручення чи наказ керівництва

набуває сили в межах загальної норми, що вимагає від працівника поліції їх виконання.

Норми діяльності можуть формулюватися у вербальній формі, але найбільшого втілення вони набувають у «живих зразках». Зазначене має певні особливості в наявних умовах реформування правоохоронної діяльності. Докорінне оновлення лав поліції призводить до вимивання «живих еталонів» групових (діяльнісних) норм поведінки за відсутності інших повноцінних замін. Норми діяльності завжди функціонують у межах певної системи. З цим пов'язана складність переходу від старих норм до нових. Всі норми одночасно змінити неможливо. Нові норми, що регулюють діяльність поліцейського, іноді суперечать нормам з інших складових структури правоохоронних органів України та зустрічають спротив.

У межах однієї сфери застосування доцільно розрізняти дві системи норм:

- ті, що декларуються (у тому числі фіксуються у нормативних документах);

- реально діючі (ті, яких дотримуються фактично та недотримання яких призводить до настання реальних санкцій).

На думку Г. О. Балла, між першою та другою системами завжди існує певне розходження. Воно особливо значуще в тих випадках, коли норми першої системи декларуються без врахування об'єктивних та суб'єктивних передумов їх виконання. Наведене ще раз доводить необхідність опрацювання психологічно обґрунтованих заходів формування соціально очікуваної системи нормативної регуляції поведінки працівників поліції. Шлях проголошення норм діяльності, прийняття присяги поліцейським як факт офіційного прийняття та згоди з ними не є вичерпними процедурами реформування системи правоохоронних органів України. Цей шлях потребує врахування психологічних механізмів засвоєння та персоніфікації норм діяльності працівниками поліції на особистісному рівні.

Нормативна регуляція поведінки працівника Національної поліції України має певні психологічні особливості, що зумовлені дією об'єктивних та суб'єктивних чинників. Регуляція поведінки поліцейського здійснюється шляхом складної взаємодії соціальних норм (актуальних для конкретно-історичного періоду його існування) та ієрархічної системи особистісних цінностей (притаманних для даного працівника правоохоронних органів). Шлях формування

соціально очікуваної системи нормативної регуляції працівників Національної поліції України – це тривалий та складний процес трансформації правових засад діяльності, групових (діяльнісних) норм поведінки правоохоронця та модифікації проголошених норм діяльності в особистісні норми поведінки людини, яка виконує правоохоронні функції.

1. Аваков А. Реформа поліції завершиться, коли виросте нова поліцейська еліта / Арсен Аваков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1761613.jsessionid09716DBCE5D118A64CF92127E6229264>

2. Аргайл М. Психология счастья: пер. с англ. / общ. ред. и вступ. ст. М. В. Кларина / М. Аргайл. – М.: Прогресс, 2009. – 336 с.

3. Балл Г. А. Нормы деятельности и творческая активность личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 2012. – № 6. – С. 25–34.

О. М. Балинська

проректор,

доктор юридичних наук, професор

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

НОРМАТИВНА ОСНОВА СПІВПРАЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ТА ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

Зміни в сучасному українському соціумі, його економічній і політичній сферах закономірно впливають на процес формування нових взаємовідносин між державою, її інституціями та громадянським суспільством. Постійна взаємодія влади і суспільства – необхідна умова політичної стабільності й процвітання кожної держави, у тому числі й України, оскільки проблеми її розвитку неможливо розв'язати без підтримки суспільства. Успішними бувають лише спільні зусилля. Це стосується й такого державного інституту, як органи внутрішніх справ і поліції зокрема.

Основним нормативним підґрунтям функціонування поліції і її взаємовідносин з суспільством став Закон України «Про Національну поліцію» (далі – Закон), який набув чинності 7 листопада 2015 року. Створюючи новий орган державної влади, законодавець особливу увагу приділив питанням співпраці поліції з населенням.

Так, згідно з основними принципами, діяльність Національної поліції здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад [1].

Крім того, цей закон декларує спільні проекти поліції з громадськістю. Національна поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання покладених на неї завдань. Співпраця між Національною поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язана із здійсненням поліцейської діяльності і сприянням застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Національна поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх установах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності [2, с. 154].

Важливим завданням формування партнерських відносин між Національною поліцією і населення є раціоналізація такої взаємодії на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю. Одним із визначальних положень Закону України «Про Національну поліцію» полягає у тому, що саме *рівень довіри населення до поліції* є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Така позиція законодавця виглядає цілком закономірною, адже повсякденна діяльність поліції протікає на очах у населення, і авторитет та довіра поліції багато в чому залежить від поведінки її співробітників при спілкуванні з людьми.

Закон на перший план виводить комунікативну компетентність поліцейського. Не викликає сумніву той факт, що однією з найбільш важливих якостей, що дозволяє підвищити ефективність процесу спілкування, є вміння слухати інших людей. Не просто слухати, а уважно вислухати до кінця свого співрозмовника, продемонструвати свою зацікавленість у тому, що він говорить, проявити повагу до нього. Це дозволить значно спростити подальше спілкування і встановити психологічний контакт із співрозмовником, налаштувати на позитивне ставлення до себе, зняти психоло-

гічну напругу, яка, як правило, є неминучою в початковому періоді спілкування. Громадянин, звертаючись до співробітника поліції чекає що його уважно вислухають, розберуться у ситуації й допоможуть у вирішенні проблеми [3, с. 179].

Новелою прийнятого Закону України «Про Національну поліцію» є визначення на державному рівні необхідності встановлення виключно партнерських засад взаємодії поліції і населення. Важливість інституту партнерства зумовлена насамперед тими функціями, які поліція виконує у суспільному житті, їх значущістю, а також тим, що поліцейська діяльність здійснюється в реальному соціальному просторі у безпосередньому контакті з громадянами. Щодня поліцейський вирішує складні професійні завдання, розв'язує непрості ситуації та конфлікти й не має права помилятися. Адже Закон визначає Національну поліцію як «орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» [1].

За таких умов, виправдовуючи соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції першочергово має орієнтуватися на реалізацію стратегії Community Policing – «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявленні інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору [4]. Фактично, діяльність Національної поліції здійснюється в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами і інститутами громадянського суспільства на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб. Вочевидь, оптимізація роботи національної поліції України, що ґрунтується на плідній співпраці з населенням, є актуальною проблемою.

Узагальнену основоположну ідею партнерства поліції з населенням можна визначити таким чином: *«усвідомлення поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, і яка має бути зорієнтована на превенцію правопорушень»* [5, с. 602]. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращання роботи поліції. Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже у законі прописано,

що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Отже, стратегія «партнерство заради спокою» розрахована на усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, яка ґрунтується на двох основних пріоритетах: 1) консультаціях – вивченні думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад; 2) співробітництві-співпраці заради досягнення спільних цілей з досягнення правопорядку в країні.

Перший напрям передбачає:

- звіт про поліцейську діяльність;
- прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції;
- взаємодію між керівниками територіальних органів поліції

і представниками органів місцевого самоврядування.

Щодо реалізації *другого пріоритету* поліції необхідно:

– від декларацій щодо налагодження партнерських стосунків із населенням перейти до реальних кроків у цьому напрямі, у повсякденній діяльності втілювати принцип «Людина – понад усе»;

– постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень, поширювати світогляд, формувати повагу до поліцейського всіма засобами (рівень спілкування з громадянами, чесність, професійні навички, охайний зовнішній вигляд тощо);

– зміцнювати взаємодію з органами місцевого самоврядування; своїми діями активно здобувати підтримку широких верств населення, повернути загальну повагу до поліції;

– широко інформувати громадськість і засоби масової інформації про роботу поліції, активно залучати громадян та громадські об'єднання до профілактики правопорушень, всебічно сприяти журналістам у виконанні їх місії об'єктивного висвітлення подій.

Позитивним прикладом партнерства поліції (насамперед поліцейських патрульної поліції) і громадськості є спільна діяльність з громадськими формуваннями, які вже тривалий час функціонують на підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Спектр заходів, які в тісній взаємодії з працівниками поліції виконують сучасні дружинники, досить широкий: патрулювання житлових масивів і селищ; участь у розшуку зниклих безвісти; участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину; спільне проведення профілактичних, просвітницьких, виховних заходів серед різних категорій населення;

робота з особами та підлітками з «групи ризику»; робота з жертвами насильства, у тому числі насильства в сім'ї тощо [6, с. 88–90].

На жаль, таких позитивних прикладів іще не так багато – бракує досвіду й громадської самосвідомості. Неабиякий інтерес становить зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності та його адаптація в Україні [5, с. 603–604]. Тому в умовах сьогодення взаємодія поліції з громадськими формуваннями повинна плануватися і формуватися на ефективній науково обґрунтованій управлінській основі. Відповідно, оптимізація взаємодії поліції з громадськими інституціями та населенням у контексті правоохоронної діяльності має основну мету – надати нового імпульсу вітчизняним формам співпраці, що існували раніше, та запровадити перевірений часом зарубіжний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності.

Таким чином, поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості є могутнім чинником розбудови правової держави і ствердження громадянського суспільства. Напрямом покращення цього соціально-правового інституту є нормативне закріплення нових форм взаємодії поліції із громадянами. Зокрема, своєрідною формою партнерської співпраці може стати проведення «громадських консультацій», що сприяє кращому поінформуванню суспільства щодо пріоритетів поліцейської діяльності та формування громадської думки щодо актуальних проблем у правоохоронній сфері. Розуміючи виключну значущість «громадських консультацій» у налагодженні контактів з населенням, поліція зможе ефективно виконувати правоохоронні завдання. Крім того, це важливий канал отримання достовірної інформації щодо очікувань громадян та існуючих на місцевому рівні загроз для публічної безпеки або ж окремих випадків порушення «миру та спокою» на рівні громади (агресивна поведінка молоді, порушення норм суспільної моралі, споживання алкоголю в публічних місцях, інші події, важливі для безпеки громадян).

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 146.

2. Дячук О. В. Правові засади партнерських відносин між поліцією та населенням / О. В. Дячук // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 3. – С. 153–156.

3. Михайлова Ю. О. Організація ефективної комунікації як ключового елементу підвищення авторитету працівників поліції та налагодження взаємодії з населенням / Ю. О. Михайлова // Форум права. – 2015. – № 1. –

С. 178–181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_31.pdf.

4. Community Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit): [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: <http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>.

5. Проневич О. С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні / О. С. Проневич // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 600–606.

6. Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спеціальність 12.00.07 / Анатолій Миколайович Долгополов. – К., 2008. – 343 с.

Ю. М. Бобровська

здобувач вищої освіти

факультету № 3

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Вже не перший рік постає проблема збільшення агресивних тенденцій в підлітковому середовищі, яка є однією з найгостріших соціальних проблем суспільства, адже останнім часом неабияк зростає молодіжна злочинність, зокрема підлітків. Почастішали випадки групових бійок, які носять жорстокий характер, збільшилася кількість злочинів неповнолітніх проти особи, які тягнуть за собою тяжкі тілесні ушкодження.

Підготовка і проведення допиту малолітніх або неповнолітніх зумовлені віковими особливостями допитуваної особи. Знання цих особливостей має велике значення для обрання прийомів встановлення психологічного контакту, вибору режиму проведення допиту, здійснення впливу на неповнолітнього, оцінки його свідчень.

Для повноцінного дослідження даної теми необхідно з'ясувати яку саме особу вважають неповнолітнім, підлітком, тощо.

Неповнолітні – це особи, які не досягли 18 років. У психологічній літературі запропоновано шість вікових груп неповнолітніх:

1) немовля (до 1 року);

2) раннє дитинство (від 1 до 3 років);

- 3) дошкільний вік (від 3 до 6–7 років);
- 4) молодший шкільний вік (від 6–7 до 11–12 років);
- 5) підлітковий вік (від 11–12 до 14–15 років);
- 6) старший шкільний вік (від 14 до 18 років).

Вікові особливості – це сукупність взаємопов'язаних типових для цього віку процесів, станів і властивостей, що виявляються у поведінці та вказують на загальну спрямованість розвитку особи. При розгляді психологічних особливостей неповнолітніх окремих вікових груп необхідно враховувати не тільки хронологічний вік, а й загальні якості культури і суспільне оточення, до якого вони належать, соціально-економічний стан, стать, індивідуально-типологічні якості неповнолітнього [3, ст. 24].

Вік, починаючи з якого неповнолітній може виступати на допиті як свідок або потерпілий, у кримінальному процесуальному законодавстві не визначений. Характерні для неповнолітніх особливості психіки, без сумнівів, впливають на процес формування і давання ними показань, але вони не є перепонами для їх допиту, пов'язаними з психічними чи фізичними вадами. Практиці розслідування злочинів відомо чимало прикладів, коли діти віком 3–5 років повідомляли на допиті дані, які сприяли встановленню об'єктивної істини у кримінальному провадженні. Водночас дітей рекомендується допитувати тільки у крайніх випадках, бо допит (як сам процес, обговорювана під час його проведення інформація, так і його обстановка) може негативно (травмуючим чином) вплинути на їх психіку.

Для дітей дошкільної вікової групи характерна кмітливість, їх сприйняттю притаманна деталізація. При відтворенні події, що спостерігалася, діти можуть свідчити про факти, яких не помітили дорослі. У цьому віці діти не мають достатньої здатності до послідовного логічного мислення і можуть давати лише нескладні відповіді на зрозумілі їм запитання.

Для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку характерною є наявність підвищеного навіювання та схильність до фантазування. Ці психологічні особливості необхідно враховувати під час допиту і при оцінці показань неповнолітнього.

Підлітковий вік – це перехідний етап від дитинства до дорослості. Принципово нова відмінна риса цього віку – «почуття дорослості». Підліткам притаманні імпульсивність, швидка зміна настрою, негативізм. Ці якості можуть бути причиною відмови від спілкування зі слідчим і повідомлення необхідної інформації.

Старший шкільний вік – завершальний етап переходу до дорослості. У цей період визначаються життєві ідеали, здійснюється вибір професійної спрямованості, встановлюється мета і сенс життя. Для старшого шкільного віку характерна схильність до референтної (авторитетної) групи чи референта (найбільш авторитетної особи) [1, ст. 85].

Поліцейський повинен знати, що формування чуттєвих уявлень у підлітків відзначається наочно-образною спрямованістю і недостатньою розвиненістю узагальнень за суттєвими ознаками. У них менший обсяг сприйняття і довготривалої пам'яті, ніж у дорослих, частіше за все неточне відображення просторових якостей об'єктів (величина, віддаленість, кольорові відтінки та ін.). Для підлітків характерні також складність словесного оформлення події через низьке сформування понятійної сфери і небагатого словникового запасу. Разом з тим, психіці підлітків притаманні й позитивні якості, що сприяють установленню істини, а саме: підвищена орієнтувальна діяльність, загострена увага до окремих деталей події, безпосередність, щирість [4, с. 68].

Знання психологічних особливостей підлітків дає можливість юридичним працівникам цілеспрямовано вирішувати завдання розслідування злочинів, у тому числі проведення допиту.

В. Васильєв виділяє п'ять етапів допиту неповнолітнього:

1) початковий етап, коли слідчий в усній формі отримує від підлітка його анкетні дані (вік, в якій школі і в якому класі вчиться, в яких умовах живе, з ким товаришує і т. д.). Основне завдання цього етапу – діагностика особистості допитуваного. Багато відомостей про підлітка слідчий може отримати заздалегідь із бесід з батьками, від інспектора дитячої кімнати міліції, дільничного інспектора;

2) другий етап, на якому встановлюється психологічний контакт. Темою бесіди тут, як правило, є навчання підлітка, його захоплення, інтереси і т. д. На цьому етапі виробляється загальна лінія поведінки обох співрозмовників, визначаються такі параметри спілкування, як ритм, темп, невербальні засоби і т. д.;

3) третій етап – головна частина допиту, завданням якої є отримання від допитуваного необхідної інформації по справі;

4) четвертий етап – слідчий зіставляє отриману від підлітка інформацію з наявною і у запитально-відповідній формі намагається усунути суперечності, неточності, неясності і т. п.;

5) п'ятий, останній етап допиту – слідчий записує в протокол отриману інформацію (при цьому зберігаються лексичні особливості мови неповнолітнього), представляє її в письмовому вигляді допитуваному, який, підтвердивши правильність записаного в протокол, його підписує.

Вивчаючи особистість неповнолітнього, слідчий повинен передусім встановити його позитивні якості, час змінення його поведінки в гірший бік, з'ясувати причини, які сприяли цим змінам, та ін. Це дозволить слідчому сформувати правильне уявлення про людину, обрати правильну тактику допиту і належні заходи психологічного впливу на підлітка [2, с. 59].

1. Анісімов Л. М. Профілактика пияцтва і наркоманії серед молоді / Л. М. Анісімов. – М., 1989.

2. Антонян Ю. М. Несприятливі умови формування особистості в дитинстві і питання попередження злочинності / Ю. М. Антонян, С. Г. Самічев. – М., 1983.

3. Смирнова О. Р. Філософія і методологія соціальної роботи: навч. посібник / О. Р. Смирнова, В. Н. Ярська. – М., 1997.

4. Тарухін С. А. Злочинна поведінка: Соціальні та психологічні риси / С. А. Тарухін. – М., 1974.

Н. М. Василюк

доцент кафедри психології управління
факультету № 7,
кандидат психологічних наук
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

РОЗУМІННЯ КОНСТРУКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ПОЛІЦІЇ В РАМКАХ РЕФОРМИ МВС

В 2017 році при Міністерстві внутрішніх справ ініційовано Громадською радою створення робочої групи для дослідження рівня довіри населення до правоохоронців, що сприятиме налагодженню конструктивної взаємодії населення та поліції в рамках реформи МВС.

На засідання біли присутні представники Інституту соціології НАН України, Інституту соціології та політології, Харківського національного університету внутрішніх справ, Львівського університету внутрішніх справ, Національної академії внутрішніх справ, фонду «Демократичні ініціативи», та Центру досліджень Разумкова. Голова Громадської ради при МВС Володимир Мартиненко зазначив, що основним критерієм роботи Національної поліції є рівень довіри населення [1].

Нами було розроблено та подано рекомендації щодо складання програми дослідження рівня довіри населення до Національної поліції України. В основу дослідження запропоновано включити структурно-функціональну модель соціально-психологічних чинників довіри яка складається з трьох компонентів: когнітивного, афективного та конативного [2].

Когнітивний компонент відносин довіри – це знання та уявлення партнерів взаємовідносин один про одного, на основі яких у кожного суб'єкта взаємовідносин створюється певний образ партнера на основі *імперативу передбачуваності* (образ партнера, якому можна довіряти/недовіряти в даних конкретних умовах):

- уявлення громадян про особистісні та професійні характеристики працівників Національної поліції;
- уявлення працівників Національної поліції про образ поліцейського який заслуговує на довіру громадськості.

Афективний компонент відносин довіри – це емоційні оцінки один одного партнерів взаємовідносин, які базуються на почуттях і переживаннях, що характеризуються вибірковістю і парціальністю, в зв'язку з чим існують різні кола відносин довіри, в яких переважає певний емоційний компонент, на основі якого створюється ставлення суб'єктів взаємодії один до одного, в якому діє *імператив приязні/неприязні*:

- комунікативна культура поліцейських та громадян під час їх взаємодії;
- дослідження поінформованості та компетентності громадян щодо професійних обов'язків працівників Національної поліції;
- оцінка громадянами успішності виконання працівниками Національної поліції їх професійних завдань;
- дослідження позитивних та негативних установок громадян щодо взаємодії з працівниками Національної поліції.

Конативний компонент відносин довіри включає спрямованість партнерів взаємодії на відносини довіри/недовіри, установку, яка виражається у очікуванні, що взаємодія здійснюватиметься на фоні особистої безпеки. Ці очікування базуються на *імперативі надійності*, який зумовлює рівень довіри у суб'єктів взаємовідносин:

– дослідження відчуття особистої безпеки громадян, а також безпека для своєї сім'ї та близького оточення;

оцінки громадянами соціального порядку на вулицях та у місті в якому проживають.

Описані вище положення носять рекомендаційний характер, є результатами дисертаційного дослідження та розробки наукової кафедральної теми колективу кафедри психології управління, факультету № 7 ЛьвДУВС.

1. У МВС створено робочу групу по визначенню рівня довіри населення до працівників Національної поліції [Електронний ресурс] // Офіційний сайт МВС. – 2017. – Режим доступу: http://mvs.gov.ua/ua/news/10336_U_MVS_stvoreno_robochu_grupu_po_viznachennyu_rivnya_doviri_na_selennya_do_Nacionalnoi_policii_FOTO.htm.

2. Василець Н. М. Соціально-психологічні чинники довіри громадян до працівників органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи / Василець Наталія Михайлівна – К., 2016. – 523 с.

О. В. Венцик

старший викладач

кафедри психології управління

факультету № 7

(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СКЛАДОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Ставлення населення до поліції формується на основі якості надання необхідних послуг населенню. Думка громадян позитивно впливає на процес відновлення поліції. Створення нових демократи-

чних засад суспільства потребує змін критеріїв оцінки ефективності Національної поліції, яка відображається громадською думкою.

Одним із критеріїв є імідж. Тому для формування позитивного іміджу працівників поліції важливим є налагодження партнерських відносин між працівниками поліції і населенням [2]. Співпраця між поліцією і громадянами полягає в тому, що між ними встановлюються такі взаємовідносини, за яких вони разом розв'язують проблеми боротьби зі злочинністю та підтримання належного правопорядку за місцем проживання громадян. Спрацьовує один із основних принципів функціонування поліції: громадська безпека і правопорядок – спільна турбота держави й суспільства.

Також одним із головних критеріїв оцінювання діяльності підрозділів поліції є рівень довіри громадян до представників Національної поліції [3]. Тому, з метою підвищення рівня довіри населення необхідним є ефективне виконання наступних завдань українською поліцією [1]:

- розширення в інформаційному просторі сегменту об'єктивних відомостей про діяльність Національної поліції;
- удосконалення форми взаємодії поліції із громадянами, зокрема шляхом активізації співпраці щодо охорони правопорядку та профілактики злочинності;
- підвищення рівня правосвідомості суспільства;
- покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу Національної поліції тощо.

До складових оптимізації взаємодії поліції і населення можемо віднести наступні критерії оцінки діяльності поліції:

- основний рівень захищеності громадян від правопорушень; якість реагування працівників поліції на звернення громадян; попередження або припинення правопорушень в публічних місцях; якість контролю за учасниками дорожнього руху;
- додаткові: рівень корупції і дотримання вимог закону працівниками поліції у своїй діяльності.

Позитивний образ і високі результати діяльності, бездоганна репутація й належний рівень культури – основні складові професійного успіху правоохоронця, зокрема й у сфері комунікації з населенням і громадськими формуваннями [2]. Процес співпраці починається з бажання спілкуватися й допомагати працівникам поліції, яких поважають, із налагодження довірливих взаємовідносин. Повага до органів правопорядку, до органів державного управління

залежить від поваги й взаєморозуміння між конкретним працівником поліції та пересічним громадянином.

Підсумовуючи зазначимо, що оптимізація взаємодії поліції з населенням включає створення позитивного іміджу шляхом підвищення рівня професійної компетентності та покращення результатів діяльності; підвищення авторитету й довіри населення до поліції; забезпечення безпосереднього діалогу між поліцією та населенням; здобування підтримки широких верств населення, повернення довіри громадян і загальної поваги до поліцейської професії.

1. Бесчастний В. Взаємодія міліції й населення як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку / В. Бесчастний, Г. Гребеньков // Віче. – 2013. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.viche.info/journal/3714/>

2. Бесчастний В. М. Імідж як складова успіху правоохоронця: до постановки проблеми / В. М. Бесчастний, О. В. Тимченко // Віче. – 2012. – № 2. – С. 6–8.

3. Купрейченко А. Б. Критерии доверия и недоверия личности другим людям / А. Б. Купрейченко, С. П. Табхарова // Психологический журнал. – 2007. – Т. 28. – № 2. – С. 55–67.

Л. Й. Гуменюк
завідувач кафедри психології управління
факультету № 7,
кандидат соціологічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПОЛІЦІЯ І НАСЕЛЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ СПІВПРАЦІ

Сучасний етап становлення України, як демократичної держави, пов'язаний з багатогранними процесами в сферах соціально-економічної та політичної життєдіяльності соціуму. В умовах радикального реформування здійснюється ломка звичних стереотипів, поглядів на розуміння різних проблем суспільного життя.

Зміни зачіпають всі сфери життєдіяльності громадян, у тому числі і правоохоронну діяльність. У даних умовах особливо гостро

постають питання, що стосуються забезпечення громадської безпеки. При цьому найбільш широкий спектр їхніх рішень в силу функціональних обов'язків покладається на органи поліції, оскільки саме поліція, є тією складовою частиною єдиної централізованої системи федерального органу виконавчої влади у сфері внутрішніх справ.

Непростим для Міністерства внутрішніх справ виявився період реформування системи. Процес реформування спричинив значне скорочення чисельності особового складу органів внутрішніх справ. У зв'язку з цим реальною й істотною підмогою оновленій поліції у справі боротьби зі злочинністю могли б стати громадяни України, об'єднані для цього в різні громадські формування правоохоронної спрямованості. Розуміння і згоду в даному питанні породжує довіру між громадянами та державою і сприяє відродженню громадських формувань правоохоронної спрямованості, а також підвищенню ефективності боротьби зі злочинністю.

При цьому, відбувається поєднання особистих і державних інтересів у справі зміцнення правопорядку, а це поєднання на практиці, є хорошим стимулом для здійснення якісної взаємодії. Основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня залученості суспільства в процес забезпечення безпеки та громадського порядку на вулицях, площах, стадіонах, у скверах, парках, на вокзалах та інших громадських місцях, а також вирішення проблеми злочинності в місцях проживання громадян, оскільки це завдання не може бути вирішена силами однієї лише поліції.

Для досягнення подібних партнерських відносин, поліції необхідно: взаємодіяти з суспільством; зміцнювати свою легітимність засобами поліцейської діяльності на основі узгоджених дій та покращення якості послуг, що надаються суспільству. Таким чином, поліція повинна: бути впізнаваною і доступною для населення; знати населення на підвідомчій території і бути відомою йому; відгукуватися на потреби населення; прислухатися до проблем громадян; залучати і мобілізувати населення; звітувати у своїх діях і досягнутих результатах перед населенням.

Слід визнати той факт, що на сьогодні взаємозв'язок між суспільством і правоохоронними структурами є доволі слабким, оскільки він завжди був одностороннім. Завдання поліції полягало і полягає в тому, щоб виконувати встановлені законом обов'язки, здійснювати свою діяльність на основі дотримання прав і свобод

людини і громадянина, а завдання суспільства – в тому, щоб виконувати закони України і з повагою ставитися до поліції, як до вартового закону.

Розвинуте громадянське суспільство є найважливішою передумовою побудови правової держави і його рівноправним партнером. Саме в такій державі всі члени суспільства беруть активну участь у забезпеченні правопорядку і не вважають що: забута на зупинці сумка до них не має ніякого відношення; чоловік, який лежить на узбіччі просто п'яний; з квартири сусіда побутову техніку виносять тому, що він вирішив переїхати. Нашій поліції необхідно зробити все аби змінити свідомість і розуміння громадян, що суспільство повинне взаємодіяти з ОВС. Відповідно до закону поліції для виконання покладених на неї обов'язків надані такі права: залучати громадян за їх згодою до позаштатного співробітництва; оголошувати про призначення винагороди за допомогу в розкритті злочинів і затриманні осіб, які їх вчинили, і виплачувати його громадянам; заохочувати громадян, що надали допомогу поліції у виконанні інших покладених на неї обов'язків; встановлювати негласне співробітництво з громадянами, що виявили бажання конфіденційно сприяти поліції на безоплатній або платній основі [3].

Взаємна довіра і співробітництво поліції і суспільства сьогодні є нагальною необхідністю, оскільки навіть незначні помилки, дрібні недоробки можуть довести до злочину, а нерідко і до трагедії. А адже саме в цьому повинно полягає взаємодія поліції і суспільства, і люди є невід'ємною частиною цієї системи. Настав час забути про егоїстичне протиставлення – «я і вони», «я і суспільство», «я і поліція».

Громадська безпека багато в чому залежить від пильності самих людей. Так, кількість викликів поліції збільшиться, але такою є ціна безпеки суспільства в правовій державі. Держава знаходиться на рубежі, за яким дві автономні системи – суспільство і поліція повинні перетворитися на дві частини одного цілого, де населення бачить в поліцейських, насамперед захисників і союзників.

В даний час відбуваються серйозні зміни, які стосуються головним чином відносин суспільства і правоохоронних структур, і ці взаємини виводяться на новий якісний рівень. Відомо, що негласне коло завдань поліції ширше, ніж встановлені законом функції і звичайно, робота в поліції нелегка. Працівники міліції своєю бездіяльністю нерідко виправдовували недостатніми соціальними гаранті-

ями, поганим матеріально-технічним забезпеченням і ін. Вони зна-
ли про все це, перед тим як дати присягу і присвятити все своє
життя гаслу: «Служачи законові – служу народові». Недбайливий
завжди і у всьому знайде причини для того, щоб не працювати,
набагато важче знайти причини вкладати в роботу серце і душу.
Згідно встановленим вимогам, після закінчення реформування сис-
теми органів внутрішніх справ – у ній повинні залишитися тільки
кращі співробітники, не здатні завдати шкоди авторитету поліції.

Завдяки сумлінним поліцейським і відповідальним працівни-
кам МВС України, які щодня професійно виконують свою роботу і
приходять на допомогу людям, суспільну довіру, підтримка і добре
ставлення громадян до співробітників правоохоронних органів
повертається, про що свідчить постійне проведення моніторингу
громадської думки про діяльність поліції, а також моніторинг взає-
модії поліції з інститутами громадянського суспільства.

1. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015
№ 580-VIII. – Ст. 11 (Взаємодія з населенням на засадах партнерства).
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/
show/580-19/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page).

2. Реформирование полиции в странах Центральной и Восточной
Европы. Процесс и прогресс / П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек и др.; под ред.
М. Капарини, О. Маренина; предисловие А. Н. Ярмыш. – К., 2007. – 296 с.

3. Щеголева Н. В. Полиция и общество: система и люди / Н. В. Ще-
голева // Молодой ученый. – 2013. – № 2. – С. 267–269.

М. С. Гуцман

викладач кафедри психології управління
факультету № 7
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ КОНСТРУКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ

У період демократичних змін актуальним питанням для укра-
їнського суспільства є вивчення світового досвіду побудови ефек-

тивних взаємовідносин поліції та населення. При цьому орієнтація на окремі прогресивні технології зарубіжних держав повинна містити ретельний та раціональний аналіз можливостей їх застосування, з врахуванням політичних, економічних, психологічних факторів розвитку країни [2].

Політика зарубіжних прогресивних держав орієнтована на пошук шляхів вдосконалення партнерства між поліцією та населенням, з метою підвищення рівня законності та захищеності громадян. Окрім того, конструктивна взаємодія та співпраця сприятиме профілактиці антисоціальних проявів у країні, що є необхідним для українського суспільства в період гострої соціально-економічної та соціально-психологічної ситуацій [3].

Ставлення населення до поліції досить неоднозначне. Воно може будуватися на співробітництві і партнерстві або ж на упереженості та дистанційності. Важливим фактом, який необхідно запозичити у країн Європейського Союзу та США – це формування позитивного ставлення населення до поліції, яке можна досягти, в першу чергу, за рахунок організації спільної роботи, спрямованої на формування законності у державі. Спільна мета, а зокрема і діяльність, населення та працівників поліції сприятиме оптимізації взаємовідносин, оскільки вона включатиме: повагу до інтересів громадян, їх честі та гідності, врахування внеску обох сторін у забезпечення законності в державі, захист їх прав не тільки як громадянина, але і як особистості.

У даному контексті необхідним є засвоєння працівниками поліції наступних двох принципів, а саме:

- 1) права людини та діяльність поліції є взаємопов'язаними;
- 2) права людини визначають межі роботи поліції і основи для виконання своїх функцій в рамках закону [1].

Варто зазначити, що важливим психологічним кроком для оптимізації взаємодії є зусилля держави та поліції зокрема досягнути розуміння громадянами змісту їх роботи, оскільки інформування населення про існуючі проблеми та реалії їх діяльності сприяє вдосконаленню взаємовідносин, а ніж відсторонене спостереження та неконструктивна критика. Тому необхідно також вказати, що поліція виступає тільки елементом в системі правоохоронних органів, за ефективність якої вона не може нести відповідальність у повній мірі.

Вважається, що поліція виконує три основні функції:

- надання допомоги населенню;
- підтримка громадського порядку;
- попередження та розслідування злочинів [1].

Окрім того, важливим чинником для налагодження співпраці поліції з населенням виступає їх підтримка на всіх рівнях керівництва. Але враховуючи низький рівень професіоналізму та проблему боротьби з корупцією, владні структури зустрічаються з перешкодами на шляху до ефективного втілення ідеї служіння поліції населенню. Тому створенню психологічно-комфортних умов взаємодії поліції та населення сприяє також реалізації ідеї про те, що вона прагне гармонізувати інтереси різних верств населення, а не конкретних прошарків суспільства.

Досвід зарубіжних країн вказує на надання певної свободи у роботі поліції, зі збереженням законності та професіоналізму. Діяльність поліції не можна повністю регламентувати правилами та інструкціями, оскільки вона діє від інтересів громадян, а тому їй необхідно вміти врівноважувати їх, даючи власні професійні судження, при цьому завжди несучи за них відповідальність [2].

Психологічний зміст зміцнення співробітництва між поліцією і населенням включає, перш за все, зняття напруги, що виступає одним з напрямків руху поліції в сторону громадян. Наступним важливим соціально-психологічним напрямком є надання населенню конкретного спектру можливостей контролювати злочинність. Зокрема, поліція може використовувати різні способи задіяння громадян до попередження злочинів і поліпшення якості роботи поліції. Не менш важливим психологічним впливом на громадян виступає ініціатива поліції у побудові довгострокових стратегічних програм, орієнтованих на побудову партнерських відносин з населенням, які спрямовані на подолання злочинності та створення гідної якості життя.

Варто зазначити, що робота поліції зарубіжних країн знаходиться на більш високому рівні професійності та ефективності. Проте сучасна ситуація розвитку в державі вказує на позитивну тенденцію оптимізації конструктивних взаємовідносин населення та поліції. Зокрема, слід відмітити наступні цілі, які сприятимуть успішній реалізації ефективної взаємодії:

- поліція повинна прагнути реагувати на потреби населення і зміцнювати вплив на основні напрямів своєї діяльності;
- поліція повинна бути орієнтована на взаємодію з суспільством для оперативного отримання інформації від населення.

Таким чином, поліція для народу покликана змінити звички соціального сприйняття, що стосуються її ролі як важливого органу, що захищає інтереси громадян. Її основним завданням є забезпечення потреб населення, захист їх прав та інтересів, шанобливе ставлення до кожного громадянина. При цьому працівники поліції повинні постійно підвищувати свій культурний і професійний рівні, будувати спілкування на принципах відкритості, поваги, чесності. Тому клопітка робота працівника поліції над собою, над іміджем своєї професії, прозора політика держави та партнерське ставлення влади – це шлях до позитивних змін у структурі взаємодії населення та поліції.

О. Я. Заверуха
магістр психології,
провідний спеціаліст відділу
(Головне управління держгеокадастру
у Львівській області)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ

Кінець XX – початок XXI століття для України ознаменувався масовою трудовою міграцією населення. Вже за кілька років стало зрозуміло, що попри позитивні сторони цього явища, з'являються негативні наслідки. Сьогодні без батьківської опіки залишаються не лише діти з неблагополучних та асоціальних родин. Соціальні цінності витіснили духовні, а відтак на перший план вийшли матеріальний достаток і благополуччя. За кордон почали виїжджати як чоловіки, так і жінки віком від 25 до 50 років. У 96% з них на Україні залишились діти. Почав зростати відсоток дітей «соціальних сиріт» [2].

Такий стан справ засвідчує неспроможність у повній мірі батьків виконувати свої виховні функції, забезпечити базові потреби у безпеці, безумовній любові та прийнятті, входженні в систему соціальних відносин, передачі норм поведінки, моральних цінностей та. ін.

Незалежно від того, коли покидають дитину батьки, це безумовно позначається на її сприйнятті світу, на психологічному здоров'ї, вони стикаються з більшою кількістю проблем, з якими тепер їм доводиться справлятися самостійно.

Проблеми сімей трудових мігрантів досліджували І. Крупник, Г. Ляльчук, А. Смотрицький, О. Песоцька, Т. Яблонська, В. Фомічова, Т. Зелінська, Г. Федоришин, О. Ліщинська, К. Левченко, І. Трубавіна, І. Цушко та ін. Однак, незважаючи на наполегливі спроби розв'язати проблеми дітей трудових мігрантів, це питання залишається сьогодні відкритим і маловивченим.

Кількість дітей трудових мігрантів в Україні не встановлено, позаяк реальної статистики щодо наших заробітчан не веде ні держава, ні громадські організації. Існують неофіційні дані, що кількість дітей трудових мігрантів становить близько третини усіх дітей деяких районів Закарпаття, зокрема, Тячівського, Хустівського, Іршавського. Ті діти виросли у відносному матеріальному достатку, проте без належної батьківської та материнської уваги та опіки. А відтак, батьки кожного десятого з неповнолітніх, які стоять на обліку у відділках кримінальної поліції, перебувають за кордоном.

Як і діти вулиць, так і діти трудових мігрантів – це, по суті, соціальна міна сповільненої дії. Очевидно, що такі діти стають на злочинний шлях внаслідок недостатності батьківської уваги та виховання [1].

Саме тому наслідки такого явища як трудова міграція не можуть бути байдужими суспільству та державі, зокрема, правоохоронним структурам. Тому на перший план виходить профілактична робота майже усіх правоохоронних підрозділів з метою хоча б зменшення наслідків трудової міграції населення, внаслідок чого породжується безліч проблем.

Робота кримінальних підрозділів поліції у справах дітей повинна бути спрямована на виявлення та усунення причин, що призводять до відповідних причин. Так, притягнення до відповідальності дорослих осіб за невиконання батьківських обов'язків, дорослих, що негативно впливають на дітей – це пріоритетний напрямок цієї структури. Позитивним буде також і співпраця з іншими державними органами, соціальними структурами та громадськими організаціями щодо подолання проблем неповнолітніх, що опинилися у складних життєвих ситуаціях.

Отже, усвідомлюючи відповідальність, яка покладається на правоохоронні органи, а саме на кримінальну поліцію у справах дітей щодо вирішення нагальних питань служби, до головних заходів слід віднести:

- виявляти та брати на облік неблагополучні сім'ї, у яких виховуються неповнолітні;

- проведення профілактичних бесід з батьками, які тільки намагаються виїжджати за кордон на заробітки з метою роз'яснення можливих негативних наслідків від'їзду, оскільки ніякі зароблені гроші не замінять дитині материнської та батьківської любові та піклування;

- брати на контроль поведінку дітей, чиї батьки виїхали за кордон на заробітки, частіше до них навідуватися;

- спільно з органами управління освіти проводити перевірки щодо відвідування закладів освіти дітьми, чиї батьки виїхали за кордон та їх успішне навчання і поведінку;

- проводити з такими дітьми профілактичні бесіди щодо запобігання асоціальної поведінки;

- запобігати бездоглядності, безпритульності, іншим негативним явищам у дитячому середовищі;

- вживати в межах своєї компетенції заходи щодо їх соціального та правового захисту;

- виявляти та притягувати до відповідальності дорослих осіб, які втягують дітей у протиправну діяльність;

- розшукувати безвісти зниклих неповнолітніх;

- узагальнювати, аналізувати та інформувати органи виконавчої влади про причини та умови протиправної поведінки соціальних сиріт [3].

1. Ляльчук Г. Д. Соціально-психологічні чинники деструкції родинних зв'язків у сім'ях трудових мігрантів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи/ Галина Дмитрівна Ляльчук; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – К., 2015. – 20 с.

2. Крупник І. Р. Особливості уявлень дітей трудових мігрантів про майбутнє сімейне життя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи / Іван Романович Крупник; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – К.: 2015. – 20 с.

3. Румянцева-Козовник А. В. Діяльність органів внутрішніх справ щодо подолання проблем дітей трудових мігрантів / А. В. Румянцева-Козовник // Науково-практичний журнал «Наше право». Дрогобич: ТзОВ «Дрогобицька міська друкарня». – 2013. – № 12. – С. 134–138.

А. В. Марчук
доцент кафедри психології
факультету № 7,
кандидат педагогічних наук
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СУСПІЛЬНА ДУМКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ПОЛІЦІЇ

Концептуальною доктриною поліції в сучасному світі виступає захист суспільства, в якому вона функціонує, і служіння йому. Саме тому домінуючою стратегією діяльності поліції у сучасній Україні є співпраця з громадянами з метою спільного попередження злочинного, деструктивного впливу окремих девіантних суб'єктів (груп) на суспільний спокій і порядок. Одним із механізмів побудови громадянського суспільства і правової держави виступає зміна ролі соціального сприйняття поліції. Отже, питання адекватного сприйняття соціумом органів внутрішніх справ є суттєвою проблемою. Наукова актуальність визначеної проблематики обумовлена тим, що пошук оптимальної концепції взаємовідносин між населенням і органами внутрішніх справ, вибір найбільш раціональних методів і підходів до позитивізації образу поліцейського є недостатньо вивченим питанням.

Заснована на принципах співпраці з різними прошарками населення, правовій соціалізації і грамотності громадян, принципі відкритості, «прозорості» перед населенням, світова поліцейська доктрина позитивно зарекомендувала себе за кордоном, про що свідчать високі показники рівня довіри до поліції. Повноваження, делеговані поліції державою не виключають, а, навпаки, передбачають, що вона виступає частиною суспільства і співпрацює з інститутами громадянського суспільства у забезпеченні порядку та безпеки громадян.

Взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільства передбачає системну оцінку криміногенної ситуації, визначення політичних, економічних, організаційних, психологічних і правових наслідків, формування комплексних заходів з протидії злочинності; застосування превентивних заходів проти осіб, груп, зафіксованих як суб'єкти злочинної діяльності або девіантної поведінки.

Така взаємодія дозволяє не тільки посилити протидію злочинності, але й змінити думку про поліцію й інститути громадянського

суспільства, як про захисників прав громадян України. А отже, необхідно, щоб громадяни сприймали поліцію як «свою», тобто ідентифікували її як невід'ємний атрибут підтримки високої якості власного життя, правопорядку і безпеки. Така ідентифікаційна позиція виступає критерієм соціальної ефективності роботи правоохоронної системи. Визначення співробітника органів внутрішніх справ як «друга і помічника», а його професійної діяльності – як «служіння суспільству», є лейтмотивом побудови якісної взаємодії між поліцією і соціумом, головним критерієм оцінки діяльності поліції суспільною думкою.

Взаємодія поліції з суспільством створює сутнісний аспект формування позитивного іміджу правоохоронних органів. Ця взаємодія включає у себе, головним чином, основні принципи взаємодії з громадянами, тобто. таку систему роботи, при якій інтереси окремих людей ставляться на перше місце у всіх справах, що стосуються поведінки поліції як у соціальному, так і у моральному аспектах. Саме така трансформація взаємин має виступати основою сучасних комунікацій правоохоронних органів з громадянами, а це робить необхідним кардинальну зміну мислення кожного співробітника органів внутрішніх справ. Таке соціальне розуміння вимагає, щоб кожен окремих поліцейський прагнув досягнути успіху у вирішенні проблем суспільства. Правоохоронна система повинна визнати свою соціальну відповідальність, якщо вона зацікавлена в ефективності результатів взаємодії з суспільством.

Важливою сутнісною характеристикою позитивного іміджу правоохоронних органів і фактором, що здійснює вплив на суспільну думку, виступає службова етика й етикет їх співробітників. Складність і багатогранність поліцейської служби часто породжує не зовсім адекватне сприйняття суспільством іміджу окремих співробітників органів внутрішніх справ. Особливість діяльності правоохоронних органів передбачає відкритість для суспільного контролю, спілкування з громадянами й подекуди вторгнення у сферу людських відносин, почуттів та емоцій. Стратегія формування позитивного іміджу органів правопорядку зобов'язує кожного їх співробітника виробляти риси, які б допомогли йому зберегти у «чистоті» звання працівника поліції. Так першочергове значення мають такі якості, як ввічливість, скромність, витримка, готовність у будь-який час прийти на допомогу, уміння вислухати критичні зауваження у свою адресу тощо.

Важливим є не тільки сприйняття соціумом діяльності поліції, а також формування суспільної думки та оцінки її діяльності.

Зазначимо, що на сьогодні принципи поліцейської діяльності (як світової, так і української) базуються на взаємодії з суспільством, прозорості діяльності перед населенням. Тому в умовах модернізації України великого значення набуває суспільна думка про діяльність поліцейських. Для останніх суспільну думку офіційно визнають одним з основних критеріїв діяльності.

Для результативного використання результатів суспільної думки необхідно враховувати наступне:

1. Уявити суть самого поняття «суспільна думка у діяльності поліції».

2. Більш повно використовувати показники, що відображають ставлення населення до діяльності поліції. Такими показниками виступають захист населення від злочинних посягань, задоволення результатами взаємодії громадян зі співробітниками поліції, довіра до поліції як соціального інституту. Суспільна думка, виступаючи мірою довіри зі сторони соціуму, має застосовуватись для організації соціального контролю над роботою поліції. Як результат, виключається відокремлення правоохоронної структури від суспільства, починають розглядатись проблеми, які необхідно вирішувати поліції з врахуванням потреб розвитку суспільства і держави. Численні дослідження показують, що якщо правоохоронні структури перестають контролюватись соціальними інститутами (як наприклад – суспільною думкою), вони можуть перетворитись в інструмент придушення демократичної свободи особистості. Соціальний контроль виступає необхідним механізмом подолання негативних проявів і підвищення ефективності діяльності поліції.

Від того, наскільки громадяни будуть довіряти поліцейському органу, буде залежати успішне функціонування самого інституту поліції в рамках правового захисту громадян і рівень взаємодії з органами правопорядку. Результати вивчення суспільної думки, зокрема результати соціального контролю діяльності поліції а також ступеня поваги і довіри до цього інституту, створюють передумови для прийняття управлінських рішень і розробки практичних дій відносно політики в органах внутрішніх справ.

1. Про Національну поліцію: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Липский В. Н. Европейский кодекс полицейской этики и направления его реализации в служебной деятельности / В. Н. Липский // Международный семинар по проблемам полицейской этики: материалы (14–15 мая 2002 г.). – М., 2003. – 116 с.

3. Osse A. Understanding Policing. A resource for human rights activists / A. Osse. – Amsterdam, 2006. – 225 с.

В. І. Проців

інспектор відділу зв'язків з громадськістю,
лейтенант поліції

*(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)*

**ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У М. ЛЬВОВІ
ДПП З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ.
ПРОЕКТ «ШКІЛЬНИЙ ОФІЦЕР ПОЛІЦІЇ»
ЯК ФОРМА ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ**

Становлення в Україні якісно нової системи освіти здійснюється в умовах загострення виховних проблем, посилення негативних явищ у шкільному середовищі і в країні загалом.

Як свідчать соціологічні та психолого-педагогічні дослідження, у значної частини молоді спостерігаються світоглядна індиферентність, анархічні настрої, пасивність, втрата ідеалів, песимістичне сприйняття життя, відчуженість від дорослих. На фоні девальвації моральних та загальнолюдських цінностей, зубожіння населення у суспільстві посилюються кримінальні тенденції, які активно проявляються у молодіжному середовищі, зокрема серед підлітків: частішають випадки асоціальної поведінки, правопорушень, зростає рівень злочинності, наркоманії та алкоголізму.

У деяких школах залишаються провідними такі способи спілкування, як настанови, заборони, вимоги, покарання. У результаті – взаємне відчуження учнів і вчителів.

Ризикована і протиправна поведінка дітей та підлітків – проблема, з якою стикалися в усі часи всі суспільства. З досвіду відомо: краще попередити розвиток певної проблеми, ніж мати справу із її наслідками.

У профілактиці ризикованої та протиправної поведінки важливу роль відіграє просвітницько-профілактична діяльність, що спрямована саме на попередження негативних явищ через форму-

вання у дітей та підлітків знань, умінь, навичок, які сприяють відповідальній адаптивній, безпечній поведінці.

Аналіз сучасної соціально-педагогічної ситуації дозволяє зробити висновок, що робота з профілактики правопорушень серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів потребує оновлення мети, змісту, пошуку ефективних способів попередження правопорушень.

Вирішенню цих проблем сприяє програма «Школа і поліція» [4].

У 2016 році з метою створення моделі співпраці поліції та школи у напрямі профілактики правопорушень серед дітей та підлітків, організації безпечного та сприятливого середовища було запроваджено проект «Школа і поліція».

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» до профілактики правопорушень серед дітей та підлітків мають залучатись працівники поліції та співпрацювати з шкільною громадою на засадах партнерства [1]. На виконання вищезазначеної функції Національна поліція України в тісному партнерстві з Міністерством освіти і науки України, Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Проектом «Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні», (Агрітім Канада Консалтинг), Координатором проектів ОБСЄ в Україні, Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда».

Реалізація програми просвітньо-профілактичних занять «Школа і поліція» серед учнів спрямована, в першу чергу, на налагодження відкритого продуктивного діалогу учнів з працівниками поліції при обговоренні важливих правових проблем та формування їхньої просвітницької поведінки як у школі, так і поза нею.

Отже, посібник, у першу чергу, стане у нагоді працівникам поліції, зокрема шкільним офіцерам поліції, патрульним поліцейським, представникам відділів секторів ювенальної превенції, а також освітянам, соціальним педагогам, соціальним працівникам, психологам, представникам громадських організацій, які організують просвітницько-профілактичну роботу із школярами [2].

В основі програми лежить ідея співпраці поліції і школи. Також затверджено ряд методичних рекомендацій на виконання наказу Департаменту патрульної поліції «Про забезпечення реалізації експерименту «Шкільний офіцер поліції» [3].

Співпраця поліції та школи у громаді – це відхід від традиційних методів роботи поліції. Іншими словами, це підхід з орієнтацією на попередження проблеми, а не інцидент, який уже відбувся. При такому партнерстві школа і правоохоронний орган – це одна

команда, а роль працівника правоохоронного органу розширюється і передбачає профілактику та втручання на ранній стадії. Дуже важливою в цьому співробітництві є неперервна якісна комунікація, а присутність правоохоронця в шкільних закладах чи поліцейського автомобіля, розглядається як показник того, що відбуваються певні заходи, які гарантують безпеку у школі та формують середовище, сприятливе для навчання.

З метою реалізації програми [4] працівники поліції, які пройшли спеціальне навчання, призначаються шкільними офіцерами поліції (далі ШОП) і закріплюються за конкретними школами. Частота відвідування навчальних закладів ШОП може залежати від оцінки ризиків та потреб кожної школи у сфері профілактики ризикованої поведінки дітей та правопорушень.

Робота працівника поліції сприятиме:

- створенню безпечного середовища у школі;
- діти, освітяни та громада мають вірити у те, що їхня школа є безпечним середовищем для роботи і навчання;
- зменшенню злочинності у школах.

Співробітники поліції, які працюють у школах можуть відстежувати проблеми і працювати з дітьми та іншими зацікавленими сторонами з тим, щоб зменшити рівень злочинності чи правопорушень серед підлітків. Завдяки проактивній роботі поліції учні краще розуміють, що таке ризикована поведінка щодо свого здоров'я і життя, а також – здоров'я і життя інших та що таке правопорушення і які наслідки воно може мати.

Кращому партнерству між школою та поліцією;

Формуванню позитивного сприйняття поліції громадою;

Захисту вразливої категорії учнів від віктимізації та вимагання.

Для досягнення вищевказаної мети ШОП використовує різні засоби(розробка плану занять, участь у шкільних зборах, формування і підтримка взаємин з учнями, батьками, вчителями, заснованих на довірі та повазі, заохочення підлітків до соціально та фізично активного способу життя тощо) та виконує різні ролі (правоохоронця, консультанта, наставника).

Ролі ШОП:

Правоохоронець:

- присутність у школах в уніформі;
- розробка плану реагування на інциденти у співпраці зі школою;
- реагування на інциденти, про які повідомляє адміністрація школи;

– посередник / контактна особа між шкільною громадою і відділом поліції/системи кримінальної юстиції.

Консультант або інформаційний ресурс для шкільної громади:

– систематична присутність у школах, проведення профілактичної роботи, залучення їх до позитивних видів діяльності;

– участь у батьківських зборах та шкільних педагогічних нарадах;

– робота у партнерстві з іншими організаціями громади над заохоченням законослухняної поведінки серед учнів.

Наставник – це ШОП який:

– цікавиться, чим займається дитина у вільний від занять час;

– допомагає підліткам будувати плани на майбутнє у сфері кар’єри і дотримуватись поставлених цілей;

– організовує і проводить різноманітні гуртки;

– залучає дітей до розробки проєктів на користь громади.

Теми програми підручника розподілені на 2 розділи (молодші класи – 1–5; старші класи – 6–11) та 25 інтерактивних занять, які повністю відповідають потребам відповідних вікових категорій школярів. Великою популярністю серед учнів молодшої школи користуються теми: «Дитина і незнайомець», «Безпечна дорога до школи», «10 головних правил безпеки для дітей». Учні старшої школи з задоволенням працюють над темами: «Права дитини», «Відповідальність підлітків за порушення закону», «Безпечний Інтернет», «Протидія булінгу», «Безпека дорожнього руху» тощо.

На сьогодні у місті Львові працюють 6 шкільних офіцерів поліції, які закріплені за відповідними навчальними закладами шести районів міста. Ці інспектори патрульної поліції пройшли спеціальне навчання, отримали сертифікати і повністю відповідають усім вимогам ключових характеристик справжнього шкільного офіцера поліції [4].

Маємо надію, що такий важливий проєкт «Шкільний офіцер поліції» і надалі буде якісно розвиватись. Діти – це підрастаюче покоління, якому розбудовувати нашу успішну європейську країну. І від нас дорослих залежить сьогодні те, яким буде це недалеке майбутнє.

1. Про Національну поліцію: Закон України (Ст. 11 Взаємодія з населенням на засадах партнерства; Ст. 23 Основні повноваження поліції) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

2. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1–11 класів за програмою «Школа і поліція: Міністерство освіти і науки України, Національна поліція України. –К., 2016.

3. Про впровадження експерименту «Шкільний офіцер поліції: Наказ Національної поліції України від 19.08.2016. № 729.
4. Наказ Департаменту патрульної поліції від 22.08.2016. № 2450.
5. Базові навички шкільних офіцерів поліції: навч.-метод. посібник для тренерів. – К., 2016.

Н. О. Пряхіна

доцент кафедри соціальних дисциплін
факультету № 3,
кандидат психологічних наук, доцент

Н. Я. Янкевич

здобувач вищої освіти
факультету № 3

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО І ЗМІ

При всій закритості досудового розслідування, наявності поняття «слідчої таємниці» громадськість вправі отримувати визначену інформацію про хід слідства з гучних і резонансних справ.

Посередником між слідчим і громадськістю виступають засоби масової інформації. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні» надає журналісту право на вільне одержання інформації, відвідування державних органів влади і місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій і бути прийнятими ними. Він користується перевагою в одержанні відкритої режимної інформації.

Однак закон не зобов'язує слідчого ділитися з журналістами матеріалами, що становлять слідчу таємницю. Таким чином, обсяг і зміст інформації, призначеної для журналістів, визначається слідчим. Спроби керівників слідчого органу підмінювати слідчого у контактах із пресою не виправдовують себе ні в правовому, ні в етичному відношенні. Здається, якби журналістів у справі про таємниче зникнення журналіста Г. Гонгадзе інформував безпосередньо слідчий, що вів цю справу, таким «проколив» і непорозуміння просто не могло бути [1, с. 89].

За спілкування з журналістами слідчий має бути вкрай лаконічним і гранично точним. Кожне своє висловлювання необхідно

фіксувати технічними засобами з урахуванням можливої в майбутньому потреби ідентифікації сказаного з трактуванням журналіста. Як і представники інших професій, багато сьогоднішніх журналістів далекі від ідеалу, а заради сенсації нерідко здатні на перекручування фактів, аж до вимислу останніх.

Прикладом безпрецедентного втручання у справи слідчого органів, який був безтактним і не професійним з боку окремих політиків і журналістів, стала справа щодо зникнення журналіста Г. Гонгадзе.

Саме зусиллями окремих журналістів, які виявили у своїй заповідливості повну зневагу до моральних проблем і дозволяли собі мало не втручання в слідчі дії, справу було безнадійно ускладнено і заплутано.

У кожного з обвинувачуваних дома залишалися родини, яких слідчі не мали морального права піддавати стражданню. Крім того, справи ще знаходилися на стадії розслідування, а теледемонстрація носила дуже інтригуючий, але не правовий характер. Тут правові й етичні ідеали були принесені в жертву політиці. Щиро, об'єктивному слідчому прийомі самореклами і сенсаційне епатування громадськості далекі та протипоказані [2, с. 2].

Говорячи про роботу слідчого, не слід відкидати також спроби тиску на нього з боку «зацікавлених» представників державної влади, керівництва, кримінальних структур, погрози і пропозиції «щодо співробітництва», прохання знайомих і близьких. До всього цього юрист, що присвячує себе слідчій професії повинен готуватися морально і фізично, довго і всерйоз.

Робота слідчого з секретною, а розголошення матеріалі справи припустимо тільки з його дозволу. Однак і сам слідчий має бути вкрай педантичним і обережним на прес-конференціях.

За кримінальною справою банди Д. шестеро члені якої ще не були затримані, слідчий по місцевому телебаченню закликав потерпілих звернутися з заявами до поліції. Це потягнуло за собою негайну реакцію бандитів. Протягом кількох днів були вирізані три родини, які могли знати бандитів в обличчя. Мимоволі напрошується питання: це помилка слідчого чи способів попередження бандитів про небезпеку?

Спілкування з журналістами вимагає від слідчого виваженості і не має виходити за межі офіційних відносин. Це надійно позбавить його від можливих запитань з боку керівництва чи судів. Одного слова, небезпечно сказаного журналісту, буває досить, щоб поховати коштовні докази.

У резонансній справі про замовлення убивства, розкриття якого рухалося вкрай повільно, слідчий «випадково» промовився журналісту, що життя жертви кіллера, бізнесмена Н., у небезпеці. Це провокувало (на що і розраховував слідчий) спробу замовника з'ясувати чи дійсно останній живий. Ця обставина допомогла вийти на слід виконавця, а потім і замовника вбивства.

Одеським правоохоронним органам завдяки умілому використанню преси, вдалося розкрити резонансний злочин про вибух в одному з кафе м. Одеси.

Необхідність спілкування з засобами масової інформації – це об'єктивна реальність, особливий рід позапроцесуальних відносин, що вимагає від слідчого розвинутого почуття міри, інтелігентності та дипломатичності, що припустимі лише за умови максимального врахування моральних вимог юридичної етики х єдиною метою – не зашкодити [3, с. 43].

1. Гребеньков Г. В. Юридична етика: навч. посібник / Г. В. Гребеньков, Д. П. Фіолевський. – К.: Алерта, 2004. – 209с.

2. Журнал Верховної Ради України: [Стаття Г. Гребенькова «Взаємодія поліції й ЗМІ як стратегічний напрям діяльності органів правопорядку»]. – К., 2013. – 32 с.

3. Журнал «Право України»: [Стаття В. Безчастного «Культурно-етичні вимоги до поведінки працівників органів внутрішніх справ»]. – К., 2012. – 65 с.

О. О. Сільченко

інспектор взводу № 2 роти № 2 батальйону № 1,
лейтенант поліції

*(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)*

КОНСОЛІДАЦІЯ АБО ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛЬ ПОЛІЦІЇ, ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЗМІ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

У ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [1] визначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Таке твердження

справедливе, адже без співпраці із населенням та громадськістю неможливо створити безпечне середовище для суспільства.

Водночас основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції є рівень довіри населення до поліції.

Критерії служіння суспільству полягають у наступному:

- забезпечення дотримання прав людини і основних свобод як ключової цінності в діяльності Управління патрульної поліції у місті Львові Департаменту патрульної поліції;

- реалізація Управлінням патрульної поліції у місті Львові Департаменту патрульної поліції своїх функцій, керуючись потребами людини [2].

Зокрема, співпраця поліції із населенням відображається у ефективності реагування на заяви окремих громадян, підтримання з ними постійного зв'язку та інформування про хід розгляду їх звернень. Адже жодна із заяв громадян не залишається незареєстрованою, а відтак мусить бути своєчасно розглянутою незалежно від особи заявника.

Поліція намагається дотримуватись високого рівня толерантності до вразливих груп населення, які потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав. До таких груп, зокрема, належать представники етнічних меншин, мігранти та шукачі притулку, люди з фізичними або психічними вадами, люди похилого віку та діти.

Крім того, Управління патрульної поліції у місті Львові Департаменту патрульної поліції, аналізуючи виклики, які надходять від громадян на лінію служби «102», а саме щодо скоєння крадіжок чи грабежів, узагальнює ситуацію щодо кількості вчинення таких злочинів в певних мікрорайонах Львова та в результаті здійснює посилене патрулювання даних ділянок території.

Одним із таких яскравих прикладів можна навести часті крадіжки номерних знаків із транспортних засобів. У зв'язку з чим, заступаючи на нічне патрулювання, працівники патрульної поліції здійснювали посилений контроль тих спальних районів, де найчастіше, за повідомленнями громадян, відбувались вищевказані крадіжки. Завдяки цьому, по «гарячих слідах» працівники патрульної поліції ввіймали не одного крадія.

Тобто, завдяки небайдужості громадян, яка полягала у здійсненні повідомлень через лінію служби «102», Управлінням патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції досягнуто високого результату щодо зменшення крадіжок номерних знаків із автомобілів.

Також тісна співпраця з громадськістю відбувається і в частині вжиття заходів щодо водіїв-порушників, які всупереч вимогам п. 2.9 а) Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1306 від 10.10.2001 [3], здійснюють керування транспортними засобами з явними ознаками алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичного сп'яніння. Такою громадською організацією є Автомобільна організація «PITBUL», яка виявляючи водіїв-порушників, в телефонному режимі, передає на лінію служби «102» інформацію щодо марки автомобіля та в якому напрямку рухається транспортний засіб. Завдяки цьому екіпажі патрульної поліції, отримуючи на службові планшети такі орієнтування, вправі законно, відповідно до ч. 1 ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» [1] здійснити зупинку такого автотранспорту та перевірити достовірність інформації.

Крім того, дана громадська організація, у разі неможливості працівниками патрульної поліції знайти свідків, які необхідні в певних випадках при складанні адміністративних протоколів, особливо в нічну пору доби, завжди може надати таку допомогу, адже з організаторами є не лише телефонний але й комунікаційний зв'язок, який відбувається через створену спільну групу в месенджері «Telegram».

Таким чином, на підставі вищезазначеного, завдяки такій взаємній та тісній співпраці із громадськістю, забезпечується безпечне середовище для населення нашого міста.

Так, протягом останніх трьох місяців 2017 року, представники Управління взяли участь у таких заходах: ефіри на телебаченні – 4 рази; радіоефіри – 3 рази; засідання «круглих столів» наради – 48 разів; наради та засідання у військових частинах, підрозділах Національної гвардії, виправних колоніях – 9 разів; зустрічі з громадянами, ОСББ, громадськими організаціями, міжнародними організаціями, тощо – 72 рази.

Водночас для створення безпечного середовища в суспільстві, Управлінням патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції, здійснюється тісна співпраця із засобами масової інформації. Адже, через засоби масової інформації проводиться не тільки превентивна інформація, яка може запобігати скоєнню тих чи інших правопорушень громадянами, але й розкриваються наслідки вчинення таких правопорушень. Завдяки цьому населення міста стає більш відповідальним та обізнаним в правовому полі.

Варто також звернути увагу на те, що 09 листопада 2017 року відбулась онлайн-трансляція, організована дискусійною платфор-

мою «Твоє місто» щодо безпеки у місті Львові та обговорення стосовно викликів (повідомлень громадян на лінію служби «102»), що надійшли до правоохоронних органів. Основною аудиторією учасників дискусійної платформи були керівники Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції та Головного Управління Національної поліції у Львівській області, представники Консультативної місії ЄС та Муніципальної дружини, а також громадські діячі, юристи.

Отже, без об'єднання зусиль поліції із громадськістю та ЗМІ – не створити безпечного середовища у суспільстві.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс] // Національна поліція України: веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1221365>

3. Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету міністрів України від 10.10.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>

Р. І. Сибірня

професор кафедри
психології діяльності в особливих умовах,
доктор біологічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

С. С. Гап'як

студент групи ПВ-21
(Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету
«Львівська політехніка»)

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Питання взаємодії правоохоронних органів із громадськістю завжди було актуальним на всіх ступенях розвитку держави. Залучення населення до правоохоронної діяльності є одним із основних

факторів підвищення ефективності роботи поліції у справі забезпечення безпеки та громадського порядку. Основні сучасні положення взаємодії органів внутрішніх справ з населенням закріплені в нормативно-правових документах, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ.

Відповідно до частини 1 статті 11 Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

У ч. 2 ст. 89 цього ж Закону законодавець говорить про співпрацю та взаємодію поліції з громадськістю в якості необхідної умови ефективної роботи поліції: «співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності такої діяльності [1]».

Говорячи про взаємодію поліції з населенням необхідно усвідомлювати, що така основана на законі, співпраця, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів все більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи – все це є нагальна потреба сьогодення.

Важливий напрямок забезпечення взаємодії поліції з громадськістю є нормативно-законодавчий аспект. Раніш було зазначено Закон України «Про Національну поліцію», який містять ряд вимог до органів внутрішніх справ, щодо забезпечення взаємодії поліції з населенням. Разом із цим документом на теперішній час діють декілька нормативних актів, які на законодавчому та галузевому рівні регулюють цю проблематику. Це, на сам перед, Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону».

Цей закон фактично визначає тільки одну форму такої участі, а саме: колективну в складі громадських формувань, проте не регулює питання індивідуальної участі, наприклад громадських помічників дільничного інспектора поліції. У документі не визначені інші випадки сприяння населення правоохоронним органам в охо-

роні публічного порядку, які вже давно використовуються в зарубіжних країнах [2].

Також необхідно в повній мірі використовувати той зарубіжний досвід взаємодії поліції з населенням, який нагромаджений в інших країнах. У таких країнах як США, Німеччина, Франція, Великобританія, Австрія, Бельгія, Італія, Японія та інші вважається, що взаємодія поліції з населенням є необхідною умовою ефективної роботи правоохоронних органів. Відомі західні програми взаємодії поліції з населенням – «Сусідська допомога», «Зупини злочинця», «Громадський патруль», «Адміністративна допомога», «Команди не розкритих справ», «Допомога жертвам правопорушень», створення оперативних груп з охорони публічного порядку та боротьби з правопорушеннями, утворення наукових та педагогічних організацій, які передають поліції результати своєї роботи та надають рекомендації по підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів [3].

Отже, можна зробити висновок, що в теперішній час назріла потреба у прийнятті нових нормативно-правових актів МВС України, Департаменту Національної поліції України, які повинні регламентувати особливості взаємодії правоохоронних органів з населенням. Необхідно підготувати методичні рекомендації про тематику та порядок проведення занять з громадськими помічниками інспекторів поліції, розробити механізм залучення до правоохоронної діяльності осіб, які не є членами громадських формувань.

Виходячи з вище викладеного можна зробити наступні висновки:

- організація діяльності поліції, яка заснована на її підтримці громадськості і направлена на попередження злочинів та правопорушень повністю відповідає умовам сьогодення;

- вдосконалення взаємодії поліції з населенням необхідна умова існування довіри громадян до правоохоронних органів, а також і до влади в цілому;

- аналіз і використання зарубіжного досвіду участі населення у правоохоронній діяльності – дійовий інструмент якісного покращення співробітництва поліції і громадськості, реальна можливість підвищення ефективності роботи поліції;

- впровадження в роботу правоохоронних органів моделей діяльності поліції зарубіжних країн по використанню консультативного механізму та співпраці з населенням у справі охорони громадського порядку – нагальна потреба теперішнього часу;

– існує необхідність у розробці та прийнятті нормативних документів, регламентуючих цей аспект правоохоронної діяльності, як на державному, так і на галузевому рівні (Закони України, накази Міністра внутрішніх справ).

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>

2. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.07.2000 № 1835-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>

3. Калужный С. М. Правоохранительная деятельность в зарубежных странах / С. М. Калужный. – М.: ИНИОН, 1991. – 345 с.

Р. І. Сибірна

професор кафедри
психології діяльності в особливих умовах,
доктор біологічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

А. В. Сибірний

доцент кафедри загальної гігієни з екологією,
кандидат біологічних наук, доцент
(Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького)

ЛІДЕРСТВО У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛАХ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

У психологічній науці під явищем лідерства розуміють соціально детермінований процес організації малої групи і управління нею, який сприяє ефективному досягненню групових цілей в оптимальні терміни. Доведено, що у поліцейських підрозділах лідерство має особливо велике значення для забезпечення ефективності діяльності як окремої команди, так і органу внутрішніх справ у цілому, а також у взаємодії із населенням. У поліцейських департаментах країн Європи та США сьогодні розвивається новий ефективний вид лідерства – трансформаційне лідерство, і, відповідно, новий тип лідера – трансформаційний лідер [1].

Управлінські теорії лідерства пройшли значний шлях розвитку від біологічних і теорій середовища до гуманістичних і ситуаційних підходів.

Так, біологічна теорія (теорія «Великої людини») базується на припущенні, що окремі люди народжуються сильнішими, розумнішими, більш здатними до того, щоб вести за собою інших.

Теорія рис доводить, що нащадки видатних людей успадковують цінні задатки від своїх батьків; і успішно продовжують їх справу.

Теорії середовища (поведінкова теорія лідерства) засвідчує, що оточуюче середовище має вирішальне значення у лідерстві. Під впливом його сприятливих умов, лідер з'являється як природний феномен.

Гуманістичні теорії лідерства сфокусовані на розвитку ефективної організації шляхом «гуманізації» виробничих процесів і умов роботи таким чином, щоб працівники мали змогу водночас задовольняти власні потреби і досягати цілей організації.

Теорія конфлікту вказує на неминучий конфлікт між індивідом та організацією і зазначає, що організація найбільш ефективна, коли лідер дає працівникам можливість робити вагомий внесок у роботу організації і отримувати за це визнання.

Особистісна теорія засновується на гіпотезі про те, що лідер повинен серйозно враховувати цінності, очікування, уміння міжособистісного спілкування працівників організації, де він працює.

Ситуаційна теорія виходить із припущення про те, що поведінка лідера впливає на задоволення працівника і ефективність його діяльності [2, 3].

Останнім часом інтенсивно розвивається інтегральна теорія трансформаційного лідерства. Трансформаційне лідерство – це процес внутрішньої соціально-психологічної організації, управління діяльністю команди, впливу на працівників, який супроводжується зміною уявлень і цінностей останніх, активізації вищих потреб у новаторстві, досягненні, творчості, само актуалізації [4].

Трансформаційний лідер у поліцейських підрозділах не є «суперкерівником». Його вплив непомітний, але має здатність стосуватися усіх сторін діяльності співробітників і колективу в цілому. Встановлено, що ефект трансформаційного лідерства позитивно позначається на сім'ях працівників МВС і на соціумі в цілому.

Функції трансформаційного лідера забезпечують більший вплив на розвиток поліцейських та підрозділів, у якій вони працюють. До таких функцій відносяться:

- створення бачення перспектив і цілей розвитку;
- розробка стратегії багатостороннього мислення і планування;
- сприяння розвитку кожного поліцейського і команди підрозділу в цілому;

- сприяння розвитку підрозділу;
- захист працівників від деструктивних сил і тенденцій;
- захист організації від деструктивних сил і тенденцій;
- сприяння пошуку консенсусу між різними групами;
- створення системи організаційних цінностей і субкультури;
- розвиток інтуїції та розуміння процесів;
- мотивація працівників поліції до дії.

Традиційно лідерські ролі у підрозділах внутрішніх справ поділяються на три головні категорії – міжособистісні, інформаційні та прийняття рішення. Теорія трансформаційного лідерства стверджує, що дві останні ролі є базовими функціями управління, хоча можуть бути властивими також лідерству. Зазначений перелік трьох традиційних форм поведінки керівника залишає поза увагою важливий вимір, від якого у вирішальній мірі залежить успіх і ефективність лідерства – психологічний, до якого належать ролі комунікатора, радника і консультанта.

Роль лідера-комунікатора передбачає виконання керівником низки функцій, зокрема:

- вивчення працівників підрозділу;
- створення власного іміджу;
- сприяння створенню корпоративного іміджу;
- розуміння потреб працівників підрозділу;
- турботу про підлеглих;
- визнання їх заслуг;
- управління емоціями;
- вирішення міжособистісних конфліктів;
- побудову ефективних взаємовідносин;
- підтримку почуття власної гідності у працівників;
- підтримку і підбадьорювання інших.

Як лідер-радник, керівник підрозділу виконує наступні функції:

- допомога у визначенні власних проблем;
- допомога у постановці реальних цілей;

- допомога у оцінці ефективності планування;
 - мотивація підлеглих на необхідні дії;
 - підтримка працівників у досягненні їх планів;
 - винагорода за успіхи і досягнення;
 - протидія випадкам неефективної роботи;
 - допомога власним досвідом;
 - навчання працівників;
 - формування у підлеглих готовності до досягнення нових цілей;
 - оцінка ефективності роботи і зворотній зв'язок.
- Роль лідера-консультанта передбачає:
- виконання представницьких обов'язків при зв'язках з громадськістю;
 - надання консультацій;
 - розробку системи корпоративних цінностей;
 - делегування повноважень з метою досягнення цілей через інших;
 - сприяння процесам групового і командного розвитку;
 - пояснення норм, цінностей і очікувань;
 - оцінка проблем і потреб організації;
 - вплив на працівників з конфліктною поведінкою;
 - аналіз поточної інформації;
 - планування.

Таким чином, лідерство у поліцейських підрозділах забезпечує вироблення серед працівників професійно-ділових, організаційно-адміністративних, вольових та моральних якостей. Це стає запорукою підтримки оптимальних стосунків з населенням у соціумі.

1. Мгимов Ю. Нормативно-правовые аспекты дисциплинарной практики в вооруженных силах США / Ю. Мгимов // Зарубежное военное обозрение. – 2014. – № 10. – С. 20–22.

2. Ірхін Ю. Б. Психопрофілактична робота з персоналом органів внутрішніх справ: навч. посібник / Ю. Б. Ірхін. – К.: РВЦ НАВСУ, Київський юридичний інститут, 2005. – 148 с.

3. Ірхін Ю. Б. Психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів: навч. посібник / Ю. Б. Ірхін. – К.: РВЦ КНУВС, ДП «Друкарня МВС», 2007. – 96 с.

4. Насенко Ю. І. Поведінкове дослідження серед працівників правоохоронних органів / Ю. І. Насенко. – К.: ПЦ «Фоліант», 2014. – С. 229–269.

Н. О. Франчук
т.в.о. заступника начальника
відділу зв'язків з громадськістю,
лейтенант поліції
*(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)*

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ УПП У М. ЛЬВОВІ ДПП З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЩОДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ТА ПРОПАГУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Потреба у безпеці є однією з базових потреб людини, а співпраця поліції з громадськими організаціями – найкращий спосіб її забезпечити. Саме громадянське суспільство є рупором змін в Україні та органом, який контролює владу. Сьогодні діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [1]. А навіть більше, частина молоді із активною громадянською позицією у постмайданний період поповнила склад нової поліції, зокрема стала основою новоствореної патрульної поліції. Тому цілком природно, що та взаємодія, яка декларувалася впродовж існування незалежної України, набула реальних обрисів за останні два роки. Аналіз цієї взаємодії, чому присвячено цю статтю, зумовлений необхідністю поширення добрих практик, якими може похвалитися відділ зв'язків з громадськістю патрульної поліції м. Львова, на всі області України, а також потребою відкривати нові можливості такої співпраці.

Чому така співпраця корисна молодим людям?

Громадська активність, здоровий спосіб життя, патріотична позиція і наявність людей, з яких можна брати приклад, – життєвий стержень особистості, який творить її самооцінку. Тому за посередництва громадського сектору ми виховуємо гармонійну особистість, розвиваємо її сильні сторони, плекаємо ті риси, які потрібні кожному для того, щоби бути здоровим, оптимістично налаштованим, щоби боротися із труднощами, працювати на користь громади.

Взаємодія відділу зв'язків з громадськістю Управління патрульної поліції у м. Львові ДПП з громадськими організаціями щодо патріотичного виховання молоді та пропагування здорового

способу життя ведеться постійно. Тільки за останні півроку було реалізовано 3 проекти.

Зокрема 19–24 червня 2017 р. на території дитячої турбази «Карпати» (с. Кам'янка, Сколівський р-н, Львівська обл.) проводиться II (обласний) етап Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), основна мета якої – національно-патріотичне виховання учнівської молоді. До проведення гри активно долучаються різні громадські організації та т.в.о. заступника начальника відділу зв'язків з громадськістю УПП у м. Львові лейтенант поліції Франчук Н. О., який виконував обов'язки бунчужного осаульської служби.

24 серпня 2017 року до святкування другої річниці з дня створення патрульної поліції відділ зв'язків з громадськістю Управління патрульної поліції у м. Львові разом з громадською організацією «Львівська асоціація велосипедів» організували для всіх охочих велоквест «Night patrol». Основна ідея заходу – привернути увагу до здорового способу життя, безпеки на дорозі.

Так само понад рік реалізується українсько-канадський проєкт «Шкільний офіцер поліції», у рамках якого відбувається виховання школярів на засадах творення безпечного середовища, плекання здорового способу життя та активної громадянської позиції.

Чому така співпраця корисна державі?

Основою розвитку держави, за словами Пітера Померанцева, є плекання суспільної довіри до владних інституцій, зокрема до правоохоронних структур та війська [3]. Патріотичне виховання – складник національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування в особистості готовності до захисту Вітчизни, забезпечення порядку у своєму населеному пункті, розвиток бажання здобувати військові та поліцейські професії, проходити службу у Збройних Силах України та органах внутрішніх справ як особливих видах державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити

активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої та внутрішньої загрози. Саме робота з внутрішнім ворогом, а саме із організованою злочинністю та злочинцями є пріоритетом поліції.

Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, Національної Поліції України та інших силових структур.

Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими та поліцейськими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в поліції, задоволення потреби у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни та свого міста/ села.

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему виховних завдань, над якими працюють і працівники відділу зв'язків із громадськістю патрульної поліції м. Львова:

- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;

- підвищення престижу поліцейської та військової служби, а звідси – культивування ставлення до поліцейського як захисника;

- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

- формування мовленнєвої культури;

- спонукання до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму та комунізму.

Чому така співпраця корисна поліції?

У зв'язку з анексією Криму та російською окупацією частини Донбасу, патріотичні громадські організації набувають щораз бі-

льшої популярності серед молоді. Часто вони формують громадську думку в молодих людей щодо певних політичних подій та осіб, зрештою, творять бачення інституту лідерства. Поліція як орган, що забезпечує порядок і дотримання законів на території України, повинна співпрацювати та підтримувати тісні контакти із патріотично налаштованим суспільством, бо ми зацікавлені у підвищенні престижу поліцейського та в позитивній громадській думці про поліцію. Передусім це те підґрунтя, яке дозволяє працювати ефективно. Зрештою, це чинник суспільної довіри, без якої неможливо побудувати міцної держави, за яку вболівають патріоти.

Громадсько активні люди є не лише джерелом кадрів для поліції, про що йшлося вище, а й нашими помічниками, тими, хто допомагає поліцейським протидіяти злочинності.

Крім того, авторитет нової поліції серед патріотично налаштованих громадян впливає на стримування праворадикальних груп та організацій деструктивного характеру, що теж активізувалися за останні два роки. Співпраця із конструктивними патріотичними організаціями стає фактором протидії у громадах.

Відтак, поліція як приклад для молоді та як сторона, що зацікавлена в дотриманні принципів верховенства права, повинна активно долучатись до виховання патріотичної молоді.

Хатія Деканоїдзе зазначила: «Поліція – це довіра людей». Керуючись цим принципом та законом України «Про національну поліцію», рівень довіри населення до поліції є основним критерієм ефективності роботи поліції [1]. Нині патрульний поліції довіряє більше від половини українців – 53%. Це результати опитування, яке провели у лютому 2017-го [2]. І якщо говорити у глобальному масштабі, то це довіра до держави, яку представляють поліцейські у конкретній життєвій ситуації. Робота з молоддю щодо патріотичного виховання та здорового способу життя – це один із багатьох містків між поліцією та громадою, який дає можливість скористати як громаді, так і поліції.

1. Про Національну поліцію (Стаття 11. Взаємодія з населенням на засадах партнерства; Стаття 89. Спільні проекти з громадськістю): Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>

2. Жигалов Г. Два роки в Україні діє нова поліція: Що змінилося / Г. Жигалов, О. Гриценко, Р. Ребрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28840406.html>

3. Померанцев П. Нічого правдивого й усе можливе / П. Померанцев. – Львів: УКУ, 2015.

Розділ II

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ НАЛАГОДЖЕННЯ ДІАЛОГУ МІЖ ПРОВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ І ГРОМАДЯНАМИ

О. М. Борисюк

старший викладач
кафедри психології управління
факультету № 7

Х. І. Дідик

здобувач вищої освіти
2-го курсу факультету № 7
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ ТА ЗАХИСТ ВІД НЬОГО В ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Вивчення маніпулятивного впливу та вміння захисту від нього – це важлива складова при комунікативній підготовці працівників Національної поліції України. Різні аспекти феномена маніпуляції, серед яких механізми, технології, критерії та чинники маніпулятивної поведінки, розглядали зарубіжні і вітчизняні вчені: Е. Берн, Дж. Рудінов, Е. Доценко, Е. Фромм, Е. Шостром, А. Елліс, О. Коннор, Д. Мартін, Г. Шиллер, С. Братченко, Є. Доценко, Г. Грачев, Т. Кабаченко, В. Розов, Г. Ковальов, І. Мельник, В. Панкратов, О. Сидоренко, В. Татенко та інші.

Професія полісмена належить до групи спеціальностей на рівні «людина-людина», що визначаються підвищеною відповідальністю, де вміння розпізнати і нівелювати маніпуляцію – це дієвий інструмент, від опанування якого залежить не лише кінцевий результат роботи, але й доля окремих громадян, а іноді – і всього суспільства. З

огляду на це, не викликає заперечень важливість формування у майбутніх офіцерів поліції вмінь захисту від маніпулятора, стрижневим елементом якої є знання про маніпулятивний вплив та його прийоми.

Маніпуляція – вид психологічного впливу, який використовується для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, намірів маніпулятора, які не збігаються з реально існуючими потребами жертви. При цьому важливо, щоб адресат приймав наміри й цілі маніпулятора, як свої власні і визнавав себе відповідальним за них. Таким чином, відбувається перекидання відповідальності на жертву.

Завдяки теоретичному аналізу поглядів дослідників феномена маніпуляції, стає можливим описати цей вид прихованого психологічного впливу у характерних ознаках: ставлення до об'єкта маніпулювання як до засобу досягнення власних цілей; прагнення отримати односторонній вииграш; прихований характер впливу (самого факту впливу, його спрямованості – ціль впливу прямо не проголошується); використання психологічної вразливості; формування «штучних» потреб і мотивів для зміни поведінки в інтересах ініціатора маніпуляції; прагнення ввести партнера по взаємодії у певну залежність; створення ілюзії самостійності прийняття рішень та дій адресата маніпуляції.

Відповідно до ознак маніпуляції, Є. Л. Доценко виділяє чотири основні прийоми маніпулятивного впливу:

1) *багатовекторність впливу забезпечує прихований характер маніпуляції*: відволікання уваги адресата, обмеження уваги на необхідному змісті, підвищення власного статусу в його очах, ізоляція адресата від інших людей тощо;

2) *використання прийомів для здійснення психологічного тиску*: перехоплення ініціативи, скорочення часу на ухвалення рішення, введення своєї теми в розмову;

3) *проникнення в психічну сферу адресата через значимі для нього переживання*: його гордість за власне походження, нетерпимість до певного типу людей, хобі, цікавість тощо;

4) *імітація процесу ухвалення рішення ним самим* [1].

Перший крок – актуалізація конкуренції мотивів. Другий крок – зміна спонукальної сили конкуруючих мотивів на користь того мотиву, який потрібний маніпулятору.

Маніпулювання проявляється у безлічі варіантів, хоча можна виділити найбільш розповсюджені його форми (Е. Берн назвав їх «іграми»):

I клас – ситуації, в яких ініціатор досягає (прагне досягти) своєї мети, вибираючи таку позицію в контакті, що нав'язує працівнику поліції підпорядковане становище. Такі ігри називаються *«прибудовою зверху»*, їх варіантами можуть бути: «Я заслужена людина», «Що ви собі дозволяєте?», «Не відривайте людей від роботи», «Спочатку навчіться розмовляти» та ін.

II клас – протилежне співвідношення позицій, *«прибудова знизу»*, що досягається демонстрацією слабкості, підлеглості: «Я слабка жінка», «У мене діти», «А що я міг зробити?» та ін. Рольова поведінка в «прибудові знизу» не виключає зміни позицій, наприклад, «Я людина маленька... але я буду скаржитись», «Над простими людьми знущаєтесь, а начальства боїтесь» чи застосовуватись в комбінованому варіанті «Ми університетів не закінчували».

III клас – *«психологічне виправдання»*: «Всі так роблять», «Не для себе стараюсь», «За всіма не вслідкуєш», «У мене не десять рук» та ін.

IV клас – *«капкан довіри»*, створення атмосфери удаваної довірчості з наступним переходом до провокації, шантажу, маскування мети спілкування показним зрівнюванням позицій: «Всі ми люди...», «Ви, звичайно, розумієте...», «Ми то з Вами знаємо...».

Основними правилами застосування маніпулятивних засобів в професійному спілкуванні працівників поліції є:

- 1) щоб маніпулювати іншими, потрібно навчитись розпізнавати їх маніпуляції;
- 2) маніпулювання слід застосовувати лише тоді, коли інші засоби досягнення мети виявились неефективними;
- 3) потрібно знати, які маніпулятивні прийоми застосовують представники злочинного світу, але це не означає, що ними можна користуватись самому;
- 4) перед тим, як маніпулювати співбесідником, продумайте можливі варіанти «виходу з ситуації» [2].

Крім прийомів маніпуляційного впливу, виділяються також способи захисту полісменів від маніпулювання: 1) знати основні способи маніпулювання й пам'ятати, на що вони спрямовані; 2) постійне, і ясне збереження у свідомості головних інтересів; 3) емоційний самоконтроль; 4) не поспішати; 5) навчитись говорити «ні»; 6) необхідно розкрити приховані наміри маніпулятора; 7) критичне зауваження, негативна оцінка маніпулятивного сигналу; 8) ігнорування – пасивний спосіб; 9) непередбачуваність [3; 4].

Таким чином, ми розглянули основні прийоми маніпуляції і способи захисту від них у професійному спілкуванні працівників поліції. Ці знання дозволяють, не тільки розпізнавати маніпуляторів серед навколишніх, але й передбачити їхні вчинки, а отже зменшити кількість жертв. Вміння полісменів нейтралізувати вплив маніпуляторів є необхідною умовою для їхньої безпеки, підвищення рівня довіри громадян й загалом покращення ефективності роботи Національної поліції України.

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. – СПб.: Речь, 2003. – 344 с.

2. Присяжнюк М. М. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. / М. М. Присяжнюк, Л. Ф. Компанцева, Є. Д. Скулиш та ін.; ред.: Є. Д. Скулиш; Нац. акад. СБУ. – К., 2010. – 247 с.

3. Розов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів: навч. посіб. / В. І. Розов. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 160 с.

4. Шейнов В. П. Искусство управлять людьми / В. П. Шейнов. – Мн.: Харвест, 2008. – 512 с.

О. М. Борисюк

старший викладач
кафедри психології управління
факультету № 7

С. О. Окаль

здобувач вищої освіти групи П-23
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ

Питання комунікації населення та поліції є дуже важливим, адже діяльність поліцейських виконується у співпраці з населенням. Дослідження та науковий аналіз проблем комунікації поліції з громадськістю присвятили праці такі науковці, як О. М. Бандурка, В. І. Розов, С. Д. Максименко, В. О. Лефтеров, І. О. Дубова, М. М. Ісаченко та ін.

Урегулювання професійного спілкування поліцейських відбувається згідно низки нормативно-правових актів, таких як: Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VII, Присяга працівника Національної поліції України, наказ МВС України «Про затвердження Правил поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України» від 22 лютого 2012 р. № 155, Дисциплінарний статут Національної поліції України тощо [1].

Психологічна готовність працівників поліції до професійної комунікації – це інтегральна сукупність психологічних якостей, на основі якої виникає стан оптимальної змобілізованості психіки, настрою на найдоцільніші та адекватні безпомилкові дії [2].

На очах населення проходить діяльність поліції, тому у формуванні позитивної взаємодії велику роль відіграє спілкування: чи залишаються ввічливими полісмени, чи не проявляють грубість та виявляють витримку у конфліктах.

Залежно від сфери застосування можна виділити два основні різновиди комунікативних стратегій професійного спілкування: у професійному середовищі та в межах взаємодії з громадянами.

В першу чергу, людина, яка звертається до працівника Національної поліції очікує допомоги, тому розглядаючи професійну комунікацію поліції з населенням необхідно звернути увагу на якості, що дозволяють збільшити ефективність спілкування: уміння слухати (тобто, проявити пошану та налаштувати до себе позитивно, емоційно реагувати на переживання співрозмовника), уміння захищатися від маніпуляторних впливів, здатність уникати конфліктів та виявляти недостовірні показання, бути переконливим під час бесіди.

Важливим аспектом комунікації є подолання психологічних бар'єрів у спілкуванні, що можуть виникати через низку непорозумінь: неприязнь, налаштування на конфлікт, страх вступити в контакт з полісменом, недовіра. Створення цих бар'єрів може відбуватися штучно, тому важливим чинником ефективної співпраці населення та поліції є уміння обходити та долати ці бар'єри останніми.

Початок спілкування зі сторони працівника Національної поліції завжди обумовлене отриманням потрібної інформації, тому варто зазначити про важливість полісмена чинити психологічний вплив на людей (примушення до показання правдивої інформації, стимуляція позитивних проявів у поведінці громадянина).

Одним із морально-етичних обов'язків працівників поліції є дотримання коректності й гідної поведінки, притаманної представникові органу виконавчої влади. Під час виконання своїх безпосередніх обов'язків поліцейський постійно контактує з громадянами, отож є необхідність у емоційній стриманості та терплячості. Працівник поліції повинен завжди у своїх реакціях бути максимально стриманим, правильно налаштувати себе на взаємодію, що дозволить встановити з ним довірливі відносини і отримати оперативно значиму інформацію.

У процесі виконання службових обов'язків часто виникає необхідність у спілкуванні з дітьми та підлітками. У відносинах із цією категорією осіб поліцейський має виявляти педагогічні та психологічні здібності, тримати ініціативу спілкування у власних руках, не принижувати гідність дитини чи підлітка, доброзичливо посміхатися. Посмішка стимулює продуктивне спілкування, часто знижує психологічні бар'єри, що можуть виникнути між дитиною й правоохоронцем. Патрульним варто застосовувати суб'єктивно-індивідуальний підхід до кожного, завжди виявляти зацікавленість та інтерес у спілкуванні з дитиною. Якщо поведінка дитини суперечить соціальним нормам, спонукати її до виправлення.

Іноді виникає необхідність у спілкуванні з потерпілими чи свідками події. Передусім правоохоронець повинен відрекомендуватися, з'ясувати, як правильно звертатися до потерпілих чи свідків, підбираючи тональність і враховуючи психоемоційний стан потерпілих [3].

Працівник Національної поліції особливого значення має надати спілкуванню з злочинцем, поведінка якого є девіантною. При діалозі із правопорушником поліцейський повинен слідувати таким правилам: уважно вислуховувати, виявляти психологічну стійкість, намагатися схилити злочинця до відмови в учиненні проступку. Для переконання осіб з антисоціальною спрямованістю припинити правопорушення, потрібно намагатися спілкуватись у звичній для них манері. Для досягнення цієї цілі полісмену потрібно знизити агресивність затриманого. Потрібно вибудовувати комунікативну стратегію спілкування таким чином, щоб встановити цілісну картину події або з'ясувати причини та мотиви того, що спонукало вчинити той чи інший ресоціалізований вчинок.

Таким чином, такі якості, як позитивне ставлення до людей, вміння слухати, майстерність говорити, налагодження та підтри-

мання контактів, уміння привернути та утримати увагу, безперешкодно долати бар'єри спілкування та вирішувати конфліктні ситуації, ефективно впливати на осіб з метою бажаних змін поведінки допоможуть працівникам поліції налагодити взаємодію спілкування з населенням.

1. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page> – Назва з екрана.

2. Дубова І. О. Психологічні особливості професійного спілкування працівників міліції в екстремальних умовах / І. О. Дубова. – К., 2003. – 19 с.

3. Сучасні шляхи розв'язання міжособистісних конфліктів працівниками ОВС // Іменем Закону. – 2007. – № 18–19 (5561). – С. 32.

М. О. Збишко

старший інспектор з особливих доручень
відділу зв'язків з громадськістю,
лейтенант поліції

*(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)*

ПРОПАГУВАННЯ ФІЛОСОФІЇ «COMMUNITY POLICING» СЕРЕД СТУДЕНТСТВА ТА ІНОЗЕМЦІВ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ТА НАВЧАЮТЬСЯ У МІСТІ ЛЕВА: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Авраам Лінкольн сказав: «Легітимність уряду полягає у тому, щоб зробити для спільноти людей те, вони мало бути зроблено ними але з якихось причин їм це не вдалось».

Якщо говорити про філософію нового для нас терміну Community Policing, то неодмінно потрібно посилається на досвід наших сусідів з Європи, адже у них це працює вже багато років та має позитивний вплив на суспільство.

Спільна поліція – це новий та сміливий підхід до правоохоронної системи. Правозахист громадськості являє собою всеохоплюючу атаку на проблеми громад [1].

Це сигналізує нам про час коли поліція займається людьми та їхніми проблемами, на відміну від фокусування виключно на відповідях про надання послуг та каральній функції.

Поліцейська діяльність використовує низку стратегій і тактик для розширення можливостей громади та вирішення локальних та актуальних проблем. Під час поліцейської діяльності громад є скорочення злочинів на конкретній території та зменшення числа кривдників.

Політика громадськості полягає у тому, щоб постійно вдосконалювати навички та використовувати нові технології у вирішенні людських проблем. Філософія охоплює та заохочує добір та працевлаштування офіцерів талановитих жінок [2].

«Можливо, це не правда що історія повторюється сама; тільки людина залишається незмінною».

Якщо говорити про європейські країни, то їхній позитивний досвід взаємодії поліції з громадою вражає [3].

Хотілось би ознайомити вас з найбільш цікавими:

1. Зв'язок поліції з громадою (Вінстон – Салем, Північна Кароліна).

Мета: забезпечити 24 – годинний зв'язок поліції з громадою з метою забезпечення попередження злочинів. Змінити імідж поліції так, щоб її розглядали як людей, які можуть допомогти тим, хто потрапив у біду, та таких, кому можна довіряти.

Стратегії: концепція включає установа окремого сектору у поліцейському департаменті, Підрозділ для обслуговування громади, з метою розслідування батьківської недбалості, атаки причин та умов, які призводять до скоєння злочинів та правопорушень, пошук дітей, які прогулюють школу та робота у місцях відпочинку дітей.

2. Підхід «Я хочу вам допомогти» (Вауатоза, Вісконсін).

Мета: попередження злочинів та навчання громадян. Стратегії: програма взаємодії поліції та населення (громади) використовує навчальну програму (слайди) для навчання членів громади. Спеціальну програму було створено з метою навчання роздрібних продавців для вистежування магазинних злодіїв. Вона також пропонує послуги радників, а також забезпечують профілактичною інформацією та матеріалами, які були розроблені в інших громадах.

3. Народна спроба протидії злочинності (Монтерей, Каліфорнія, США).

Мета: покращити взаємодію поліція – громадяни, яка потерпіла після низки народних хвилювань у Лос-Анджелесі, підвищити рівень безпеки громади, особистої свободи та зменшення рівня злочинності та безладів.

Стратегії: перший крок – це запрошення контактної особи для кожного району для запрошення сусідів на зустрічі (активну участь взяли церкви). На цих зустрічах рекрутували волонтерів для вирішення конкретних завдань. На кожній зустрічі поліція презентувала проспекти (брошури) з особистої та сусідської безпеки. Чотири рази на рік, відповідальні від громад зустрічаються з поліцією для обговорення нових розробок та огляду конкретних подій. Поліція шукає рішення проблем громади. Існують також фільми для громадян, які можуть бути використані у громадах.

4. Підрозділ дільничних офіцерів (Англія, Об'єднане Королівство).

Мета: забезпечення тіснішого контакту, надання послуг кращої якості, покращення інформаційних потоків, подолання скорочення персоналу офіцерів за допомогою комбінування ресурсів та створення нової системи перевірки офіцерів, особливо молодих.

Стратегії: було створено 30 поліцейських дільниць, кожна з яких складається з патрульного автомобілю з режимом цілодобового патрулювання та з одним офіцером, який працює на вирішення подій та виконання звичних обов'язків. Додатково було призначено двох зональних констеблів (найбільш розповсюджена посада поліцейського у Великобританії), слідчого для розслідування злочинів та роботою з атестованими офіцерами, які приймають участь у розслідуванні. Кожну дільницю контролює сержант поліції.

5. Попередження злочинів у громаді (Солт-Лейк Сити, Юта, США).

Мета: розроблення всебічної програми попередження злочинності та розробка більш значної комунікації та психологічного контакту між поліцією та громадою.

Стратегії: поліцейській департамент працював з Спеціальною радою, а також з Виконавчою радою підприємців з метою розробки та запровадження піших патрулів у центрі міста, міськими центрами з попередження злочинів, міська атлетична організація для підготовки персоналу поліції. Стратегія піших патрулів ґрунтується на візуальній присутності та особистий контакт. Крім запропонування нового зв'язку з громадою, центр з попередження злочинів надає можливість „зайти у службу», тобто взяти участь у роботі поліцейських служб на користь громади; він також служить штаб – квартирою для громадських ініціатив та аналітичним центром для офіцерів – радників.

6. Зустрічі з громадянами (Філадельфія, Пенсільванія, США).

Цілі: як реакція на хвилю виступів та вандалізму, зустрічі були закликані для підвищення та підтримання громадського інтересу та участі у правоохоронній діяльності.

Стратегії: кожен дільничний капітан виступав у ЗМІ з запрошеннями про те, що наближаються зустрічі у його поліцейській дільниці. Для цих поліцейсько – громадських семінарів було розроблено спеціальний путівник, на базі якого розробляються програми з попередження злочинів, пояснення поліцейських технік, оглядові екскурсії, а також програми громадського навчання з таких проблем як нюхання клею, боротьба з пацюками та іншими шкідниками, наркотиками. Відвідання було таким високим, що були створені координаційні комітети з 5-25 громадян для проведення кожного семінару. Ці комітети запросили доповідачів та встановили панелі. Ці зустрічі пізніше підтримали Асоціація молодих чоловіків – християн, алеї, а також інші великі аудиторії.

7. Перетворення поліцейських на соціальних вчених (Бінгемтон, Нью – Йорк, США).

Цілі: встановлення «людської» поновлювальної програми, яка відповідає оновленнями у міському середовищі.

Стратегії: поліцейська «чутлива» програма навчання починається з запланованого «вік-енду конфронтації» між 60 громадянами та поліцією. Два соціальних вчених «керують» конфронтацією так, щоб поліція стала чуйною до свого іміджу та ролі, а також до потреб інших. Наступним заходом стало проведення 3-х годинної орієнтації для всіх співробітників поліцейського департаменту, що дозволить їм обговорити свої почуття та реакції.

Друга фаза складалася з 3 денних сесій для більш інтенсивного дослідження почуттів та установок, використовуючи незначні ролі та гостро конфронтаційні за участю громадян.

Третя фаза складалася з визначення 10 офіцерів поліції для просунутого тренінгу відчуттів, який складається з марафону протягом усього вік-енду, який складався з вирішення групових конфліктів, вирішення інших проблем та надання спеціальних порад. Ці 10 офіцерів склали основу поліцейського підрозділу по взаємодії з громадою та проводили зустрічі з лідерами громад.

Співпраця поліції та громади передбачає новий підхід у щоденній роботі поліції, побудований на принципах постійної комунікації, де поліція та місцева громада відчувають спільну відповідь.

льність за безпеку; поліція реагує на місцеві потреби та вимоги, які визначає громада; взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати; застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади; співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності [4].

Community Policing або Cop виконує такі завдання:

- покращення якості життя людей;
- підвищення якості послуг, що надаються поліцією людям;
- попередження злочинності;
- розбудова взаємодії довіри між населенням і поліцією;
- заохочення людей до участі у житті місцевих громад;
- забезпечення більшої видимості роботи поліції;
- посилення соціальної відповідальності.

1. Community Policing (6th edition) Chapter 1-The idea of CP pages 2-50 Victor E. Kappeler, Larry K. Gaines.

2. Stohl M. (2008) Networks, Terrorists and Criminals: The implications of Community Policing.

3. Інформація взята з сайту Харківського Інституту Безпекових Досліджень.

4. Johnston L. (2005) From Community to Neighborhood Policing: Police Community Support.

О. С. Колосович

доцент кафедри психології управління

факультету № 7,

кандидат психологічних наук

(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МОТИВАЦІЯ ОФІЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОФІЦЕРАМИ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯМ

В Україні після реформи правоохоронних органів, згідно з дослідженнями соціопитування, кардинально змінилося ставлення українців до працівників поліції. В сучасних умовах визначено нові основні завдання які покладені на них, а саме – вони повинні бути,

насамперед, сервісними службами, що допомагають суспільству влаштувати безпечний та законний добробут у власній країні. В структурах ОВС пропонується запровадити Стратегію розвитку органів внутрішніх справ України, яка передбачає формування МВС як інституту європейського зразка та формування поліції як основного виконавця завдання щодо забезпечення безпеки населення. Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так і суспільним групам.

У системі відносин працівника поліції ставлення до праці загалом і до конкретної професійної діяльності, до своєї спеціальності, до свого робочого посту, нарешті, до професійного завдання, яке виконує, суттєво визначає успішність діяльності. Ці ставлення мають свої вирішення в мотивах діяльності, під якими ми повинні розуміти психологічні причини, які визначають цілеспрямовані дії людини. Психологічними умовами, які визначають цілеспрямований характер дії, є властивості особистості (наприклад, працелюбство, сумління, акуратність, комунікабельність тощо), які виражають цілу систему мотивів. На відміну від властивостей особистості, мотиви характеризують окреме і мінливе ставлення людини до явищ зовнішнього світу.

Спонування забезпечує активізацію і спрямованість поведінки, а регуляція відповідає за те, як воно складається від початку і до кінця в конкретній ситуації. Психічні процеси, явища та стани: відчуття, сприймання, пам'ять, уява, увага, мислення, здібності, темперамент, характер, емоції – все це забезпечує в основному регуляцію поведінки. Щодо її стимуляції або спонування, то воно пов'язано з поняттями мотиву і мотивації. Ці поняття містять уявлення про потреби, інтереси, цілі, наміри, прагнення. Спонування, які є у працівника, про зовнішні фактори, що змушують його вести себе відповідно, про управління професійною діяльністю в процесі її виконання. Серед усіх понять, які використовують у психології праці для опису і пояснення спонукальних моментів у поведінці працівника, загальними, основними є поняття мотивації і мотиву.

Термін «мотивація» має ширше поняття, ніж «мотив». Слово «мотивація» використовують у сучасній психології праці в двоякому значенні:

1. як таке, що позначає систему факторів, які детермінують поведінку (сюди входять зокрема потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення й інше) і

2. як характеристика процесу, стимулює і підтримує активність поведінки на відповідному рівні. Ми використовуватимемо поняття «мотивація» переважно у першому значенні, хоч у деяких випадках, коли це потрібно (й доречно), вживатимемо друге його значення.

Мотивацію можна визначити як сукупність причин психологічного характеру, які пояснюють поведінку працівника і її початок, спрямованість і активність.

Будь-яку форму поведінки можна пояснити як внутрішніми, так і зовнішніми причинами. У першому випадку як висхідний і кінцевий пункт пояснення є психологічні властивості суб'єкта поведінки, а у другому – зовнішні умови й обставини його професійної діяльності. У першому випадку йдеться про мотиви, потреби, цілі, наміри, бажання, інтереси тощо, у другому – про стимули, які впливають із професійної ситуації, що склалася. Інколи всі психологічні фактори, які йдуть від працівника і визначають його поведінку, називають особистісними диспозиціями. Тоді говорять про диспозиційну та ситуативну мотивацію як аналог внутрішньої і зовнішньої детермінації поведінки.

В зв'язку з тим, що система відбору кадрів в органи внутрішніх справ радикально змінилась та відбувається виключно через навчальні заклади, проблема вивчення професійної мотивації при відборі кандидатів на навчання у навчальні заклади системи МВС є особливо актуальною. Сьогодні разом з підвищенням загальноосвітнього рівня працівників ОВС виріс рівень їх соціальних домагань, що не завжди сприяє найкращому соціально-психологічному клімату як в колективі так і рівню офіційної взаємодії з населенням при виконанні службових обов'язків.

Офіційна (службова) взаємодія у професійному середовищі визначається як різновид професійної взаємодії; соціально-психологічний процес, який інтегрований у процес спільного виконання завдань, що стоять перед підрозділом ОВС. Її компонентами є соціально-психологічні характеристики колективу, когнітивні явища, мотиваційні особливості, міжособистісні стосунки та формування конструктивної взаємодії з населенням. Її особливостями є наступне:

- в першу чергу, умови виконання завдань, що можуть нести підвищену небезпеку для життя та здоров'я;
- доцільність організаційної культури за ієрархічним типом;
- велика інтенсивність стосунків з населенням що створює передумови для формування офіційної ефективної взаємодії з ним.

Слід зауважити, що створення конструктивної взаємодії між структурами ОВС та населенням, це – «дорога з двостороннім рухом». Постає питання правової готовності населення до взаємодії з поліцією. Розглядаючи стан правосвідомості громадян України, треба розуміти, що тут накопичилася низка проблем. Неефективність національної системи захисту прав громадян є істотним «непрямим» індикатором стану громадської доброчесності на загальнонаціональному рівні. Українське суспільство демонструє синдром правового безсилля у захисті своїх законних прав та інтересів перед центральною та місцевою владами. Все це свідчить про те, що сучасна правова правосвідомість українського соціуму суттєво деформована.

Виходячи з викладеного основними чинниками мотивації офіційної взаємодії офіцерів поліції з населенням повинні стати:

- готовність поліції ефективно реагувати на заяви окремих громадян, підтримувати з ними постійний зв'язок та інформувати про хід розгляду їх справ;
- високий рівень толерантності до груп населення, які потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав з боку поліції;
- здійснювати постійний моніторинг ситуації щодо потреб населення, розробляти відповідні програми або плани заходів щодо надання їм додаткової допомоги;
- рішення поліції мають бути вмотивовані законом;
- захищати права людини;
- поліцейські підрозділи мають бути достатньо відкриті для форм зовнішнього контролю, у тому числі громадського контролю;
- персонал МВС має подавати приклад у дотриманні законів, застосування яких він забезпечує.

1. Велитченко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу: монографія / Л. К. Велитченко. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2005. – 355 с.

2. Ковальчук З. Я. Структурно-функціональна семантика категорії «взаємодія» в педагогічній психології / З. Я. Ковальчук // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – 2013. – № 2. – С. 137–144.

3. Колосович О. С. Теоретико-методологічні аспекти дослідження взаємодії у професійній сфері / О. С. Колосович // Проблеми екстремальної та кризової психології: зб. наукових праць НУЦЗ України. – Харків: 2013. – Вип. 13. – С. 103–111.

М. В. Кульченко
старший інспектор відділу моніторингу
та аналітичного забезпечення,
старший лейтенант поліції
(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)

РОЛЬ ВІДДІЛУ МОНІТОРИНГУ ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПАТУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У МІСТІ ЛЬВОВІ ДЕПАРТАМЕНТУ ПАТУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКОННОСТІ СЕРЕД ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Правові основи діяльності поліції перелічені в Законі України «Про Національну поліцію», зокрема, статтею 3 та статтею 8 визначено, що у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами. Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [1].

Управління патрульної поліції у місті Львові Департаменту патрульної поліції (далі – Управління) є структурним підрозділом Департаменту патрульної поліції, виконує завдання та функції патрульної поліції на визначеній території діяльності.

Основними завданнями Управління є: надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки; охорона прав та свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням

та їх припинення; забезпечення безпеки дорожнього руху; надання допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Управління відповідно до покладених на нього завдань налагоджує та підтримує партнерські відносини з населенням, територіальними громадами та інститутами громадського суспільства для ефективного виконання завдань та функцій патрульної поліції і підвищення довіри населення, співпрацює з іншими структурними підрозділами органів Національної поліції та підрозділами органів внутрішніх справ, надає в межах компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, в тому числі порушення правил норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – притягує винних осіб до передбаченої чинним законодавством України відповідальності, а також здійснює інші функції визначені законом.

Структурними підрозділами Управління є: відділ моніторингу та аналітичного забезпечення; відділ кадрового забезпечення; відділ забезпечення діяльності; відділ адміністративної практики; відділ розшуку та опрацювання матеріалів дорожньо-транспортних пригод; відділ документального забезпечення; сектор прес служби; відділ чергової служби; відділ озброєння; сектор транспортного забезпечення; сектор правового забезпечення; сектор зв'язку та телекомунікацій; сектор безпеки дорожнього руху; батальйон; рота.

Зокрема, відділ моніторингу та аналітичного забезпечення здійснює моніторинг за дотриманням вимог законодавства України та організаційно-розпорядчих документів Департаменту патрульної поліції працівниками Управління. Крім того, відділ моніторингу та аналітичного забезпечення організовує роботу зі зверненнями фізичних та юридичних осіб з питань недотримання працівниками Управління вимог законодавства, невиконання чи неналежного виконання їх функціональних обов'язків, вчинення ними правопорушень [2].

Для прикладу, відділом моніторингу та аналітичного забезпечення Управління з початку 2017 року по жовтень місяць включно: проведено – 39 перевірок діяльності інших підрозділів Управління, з яких 5 – планових, 34 – позапланові перевірки; розглянуто – 1308 звернень громадян, з яких пропозицій – 44, заяв – 551, скарг – 713; щодо неправомірних дій працівників патрульної поліції, всього з них за результатами дій поліцейських правомірні – 1194, неправо-

мірні – 75; розглянуто інформаційних запитів (інформаційних, адвокатських, депутатських) – 58; призначено службових розслідувань всього – 209, з них по фактам реєстрації в ЄРДР відносно дій поліцейських – 24, застосування або використання зброї – 1, за доручення органів прокуратури та досудового розслідування – 1, по фактам ДТП за участю службових транспортних засобів – 41, по фактам пошкодження службового майна – 9, по фактам втрати або викрадення в поліцейського документів, які посвідчують його належність до поліції – 2, по фактам використання спеціальних засобів – 2, по фактам втрати бланків адміністративних матеріалів – 16, по фактам травмування або загибелі працівників патрульної поліції – 61, по фактам виявлення перебування поліцейського в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння – 1, інші порушення службової дисципліни – 51.

Безпосередньо співробітниками відділу моніторингу та аналітичного забезпечення Управління з січня 2017 року по жовтень місяць поточного року виявлено 165 фактів порушення службової дисципліни [3].

Працівники відділу моніторингу та аналітичного забезпечення Управління: виявляють, припиняють та запобігають вчиненню правопорушень під час службової діяльності працівниками Управління; здійснюють правове забезпечення діяльності Управління, спрямоване на правильне застосування та неухильне дотримання в практичній діяльності вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів; розробляють та впроваджують ефективні стандарти та заходи, направлені на запобігання проявам корупції в патрульній поліції, а також виконують інші повноваження, делеговані начальником Управління або передбачені законодавством України.

Відтак, вжито заходів для реагування зокрема, призначено проведення службових розслідувань, а також вжито інших заходів реагування. Також, співробітниками відділу моніторингу проводяться спільні заходи із представниками Львівського Управління ДВБ НП України щодо виявлення фактів скоєння кримінальних правопорушень. Окрім цього в Управлінні, за результатами аналізу виявлених порушень службової дисципліни, проводяться заняття із особовим складом щодо зміцнення службової дисципліни. Зокрема, для проведення навчання особового складу, до Управління в поточному році запрошено: суддів районних судів міста Львова, представника Уповноваженого з прав людини у Львівській області,

співробітників Управління забезпечення прав людини Національної поліції України, керівника Регіонального центру з надання безоплатної правової допомоги у Львівській області, координатора проєктів ОБСЄ в Україні, практикуючих юристів та провідних спеціалістів в галузі права, науково-педагогічних працівників, представників державних органів місцевого самоврядування.

Метою проведення організаційно-розпорядчих заходів для осіб рядового та начальницького складу Управління є забезпечення законності, дотримання прав і свобод громадян, неухильне дотримання службової дисципліни.

1. Про Національну поліцію: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Положення про Управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції: затверджене Наказом Департаменту патрульної поліції від 7 листопада 2015 р. № 1/3 – С. 12.

3. Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України: затверджена Наказом Міністерства Внутрішніх Справ України № 230 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0541-13>.

М. М. Майстренко

старший викладач кафедри

кримінального процесу,

кандидат юридичних наук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

Г. В. Кучеренко

доцент кафедри

психології діяльності в особливих умовах,

кандидат історичних наук

*(Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України)*

COMMUNITY POLICING ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ. ПРИКЛАД США

Безумовно впровадження в Україні ідеї узгодженої діяльності щодо охорони правопорядку, запобігання та припинення кримі-

нальних правопорушень, їх розкриття, виявлення причин та умов злочинів, що забезпечується не тільки зусиллями поліції, а й громадськості, має новітній характер. Можливість співпрацювати в інноваційний спосіб допомагає виявляти та вирішувати проблеми, з якими стикається населення конкретної території.

Взаємодія поліції з громадськістю – це орієнтований на суспільство підхід, згідно з яким ефективна охорона порядку залежить від допомоги і підтримки населення, життя і спокій якого охороняється.

Концепція взаємодії поліції з громадою (community policing) спрямована на покращення відносин між поліцією та місцевими мешканцями, наприклад, через створення консультативних груп, до яких залучатимуться представники місцевої громади, влади, бізнесу, релігійних установ. [4].

Основоположною засадою такого партнерства є пошук локальних рішень для вирішення місцевих проблем. Спільна робота представників поліції та населення забезпечить досягнення взаємної користі. Модель взаємодії поліції з громадськістю сьогодні практикується не тільки у Європейському Союзі, а у США, Великій Британії, Новій Зеландії тощо. Дієвість зазначеної моделі є свідченням безпеки на високому рівні та покращення якості життя населення.

З іншого боку статистичні показники, що демонструють рівень розкриття злочинів свідчать саме про неефективність роботи поліції, оскільки в рамках стратегії community policing це є свідченням неналежно проведеної превентивної роботи. Очевидно, що для громадян важливим є не стати жертвою від кримінальних злочинів чи бути свідками таких подій, що потягне за собою участь у довготривалому кримінальному процесі.

Основними п'ятьма напрямками стратегії community policing:

1. Вирішення проблеми та попередження.
2. Участь спільноти.
3. Партнерство.
4. Організаційний розвиток та зміни.
5. Аналіз вимірювання оцінювання.

Вбачається розглянути реалізацію стратегії community policing на прикладі Сполучених Штатів Америки, оскільки у США підсумки діяльності компетентних органів, які реалізують її на практиці, підводяться на загальнодержавному рівні у формі конкурсу та на-

городженням переможців, що підвищує довіру громадськості до поліцейських.

Окремим напрямком стратегії community policing, як зазначалося вище, є партнерство. Основними складовими даного напрямку є: партнерство з громадою, партнерство з некомерційними організаціями, партнерство з комерційними організаціями, партнерство з іншими державними органами та установами.

За даними доповіді Міжнародної асоціації шефів поліції комітету з питань community policing за період з 1999 по 2006 роки у відсотковому співвідношенні частки розподілилися наступним чином: партнерство з некомерційними організаціями – 4%, партнерство з комерційними організаціями – 17%, партнерство з громадою – 19%, партнерство з іншими державними органами та установами – 55% [1].

Майже кожен місцевий орган поліції усвідомлюють неможливість протидії злочинам та вирішення проблеми громадськості самотужки, тому партнерами, які надають допомогу поліції є і інші агентства державного сектору. У Росвілі штат Каліфорнія поліцейський відділ створив спеціальне об'єднання, у які входять чотири працівники поліції та два паркових ренджери, під керівництвом сержанта, вони працюють повний робочий день у проблемних районах місцевості, вирішуючи локальні проблеми [1].

Уваги заслуговує приклад вирішення питання що стосується психічно хворих осіб.

За ініціативою поліцейського відділу Пасадени штату Каліфорнія до партнерства у вирішенні довготривалих проблем безхатченків та психічно хворих було залучено клінічних працівників Департаменту психічного здоров'я округу Лос-Анджелес, спільними зусиллями з якими засновано – NOPE Team.

Головними обов'язками працівників психіатричних клінік, які перебувають у партнерських відносинах із місцевим відділом поліції, є реагування на дзвінки, що стосуються психічно хворих, застосування до них як заходів піклування, так і лікувальних заходів. Місією даного співробітництва є спільне, ефективне забезпечення душевного здоров'я та правопорядку у невідкладних випадках, що стосуються осіб, які потребують житла, медичних заходів психіатричного характеру, інших заходів соціального характеру. Крім цього, метою співпраці також є зменшення вірогідності проявів насилля в ході контакту поліцейських з особами, що хворіють

на психічні розлади та одночасного діагностування їх психічного стану, надання психіатричної допомоги [2].

В Україні ситуація з точністю навпаки. Поліцейські зобов'язані подавати допомогу медичним працівникам, за їх зверненням, у разі надання психіатричної допомоги в примусовому порядку та забезпечувати безпечні умови для доступу до особи та її психіатричного огляду. Органи внутрішніх справ повинні запобігати діям з боку особи, якій надається психіатрична допомога в примусовому порядку, що загрожують життю і здоров'ю оточуючих та інших осіб, та вживати заходи щодо забезпечення схоронності залишеного без нагляду майна та житла особи, яка госпіталізується в примусовому порядку, а в разі необхідності – проводити розшук особи, якій психіатрична допомога повинна надаватися в примусовому порядку [4]. Тобто поліція залучається вже постфактум, використовуючи засоби примусу і не може зі сторони владних органів виступати ініціатором проведення психіатричного огляду, оскільки законом така прерогатива віддана лікарю-психіатру (ст. 11 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

Слід згадати одну сучасну істину: якщо ви завжди робите те, що завжди робили, і завжди мислите у спосіб, у який завжди мислили, ви завжди матимете тільки те, що завжди мали. Ви ніколи не матимете і не досягнете чогось нового, якщо не зміните спосіб діяльності і мислення. Слід пам'ятати, що існують і інші підходи у вирішенні проблем.

1. AWARD-WINNING COMMUNITY POLICING STRATEGIES [Електронний ресурс] A REPORT FOR THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF CHIEFS OF POLICE COMMUNITY POLICING COMMITTEE. – Режим доступу: <https://ric-zai-inc.com/Publications/cops-w0451-pub.pdf>

2. Homeless Outreach Psychiatric-Evaluation Unit Presentation September 2015 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Huntington Beach California – Режим доступу: http://www.huntingtonbeachca.gov/files/users/economic_development/CityofPasadenaPDPresentation9915.pdf

3. Про психіатричну допомогу [Електронний ресурс]: Закон України у редакції від 01.01.2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>

4. Проект SPRU: Підтримка реформи поліції в Україні [Електронний ресурс]: Офіційний сайт EUAM-UKRAINE – Режим доступу: <http://www.euam-ukraine.eu/ua/news/infographics/spru-project-support-to-police-reform-in-ukraine>

С. В. Михайлів
президент ГО «Історії життя»

С. В. Букатов
практичний психолог

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ

Арсен Аваков Міністр внутрішніх справ: Презентую резюме великого соціологічного дослідження, проведеного соціологічною компанією TaylorNelsonSofres (TNS) на замовлення компанії IREX в 12 містах України, які включені до пілотного проекту з організації взаємодії між поліцією і громадськістю – Community policing.

Два найважливіших показника: довіра до Національної поліції в березні 2017 року становить 43.5%, до Патрульної поліції – 53%; і цей показник вище у порівнянні з результатами першого опитування (півроку тому).

Що зроблено поліцією щоб ця професія припинила бути найнебезпечнішою професією і не прирівнювалась до професії воїнів АТО, шахтарів, робітників ДСНС? Що зроблено поліцією з підвищення захищеності здоров'я і життя полісменів? Що змінилося у відношенні населення до поліції? Які реальні дії поліції сприяли зміні відношення населення до неї? Як змінилося фінансування регіональної поліції щодо суспільних заходів поліції, направлених на збільшення довіри населення до неї? Які заходи керівництва країни та керівництва поліції сприяли роботі поліції у вирішенні проблем населення, а саме: підвищенню відчуття захищеності у всіх сферах життя громадян, з вирішення проблеми росту наркоманії та алкоголізму, захищеності дорослого населення при наявності в сім'ї алкоголіка або наркомана, що тероризує членів родини або літніх батьків.

Які заходи поліції сприяли зменшенню травматизму та аварій пов'язаних з автотранспортом? Що зробила поліція для прискореного відновлення транспортного руху, який порушився в результаті транспортної аварії? Як може зрости довіра до поліції, коли при будь-яких мітингах громадян направлених на захист своїх прав і свобод, а значить прав і свобод поліціантів та їх сімей держава погрожує поліцію, виставляючи їх у застави проти громадян у захисному спорядженні з палицями і газовими балончиками, а інколи зі зброєю.

Реальні дії поліції, що були б відповіддю на поставлені запитання сприяли б росту довіри населення до поліції. Можемо запропонувати своє бачення рішень поставлених запитань та їх обґрунтування.

Усвідомлення робітниками поліції своєї незахищеності проявляється у їх діях з вирішення проблем до яких залучаються працівники поліції. Поліціанти демонструють надзвичайну обережність у діях і висловленнях. Складається враження невпевненості поліціанта у своїх діях, навіть якась боязкість. Виникає почуття недовіри до поліціанта при такому контакті. Буває ще гірше поліцейський починає говорити і ви розумієте, що маєте справу з людиною яка нічого не знає про свої повноваження і права. Виникає бажання відмовитись від допомоги цієї людини. Чи будите ви звертатися до поліцейського який сам всього боїться? Наведу деякі приклади. Знаходжу на тротуарі у вечірній час лежачу людину. Пробую на шії пульс, розумію людина жива, запитую чи потрібна допомога, людина мовчить. Дзвоню у поліцію, пояснюю ситуацію, у відповідь чую, яке ваше прізвище, де проживаєте. Перше бажання відключити телефон, але не впевнений, що приїде допомога і я відповідаю на запитання. Тільки після цього мені говорять, що зараз приїде поліція. Залишивши людину я іду по своїх термінових справах. Повернувшись назад через невеликий проміжок часу бачу, що лежачого немає. Підійшовши до зупинки трамваю бачу, що людина яка лежала на тротуарі, сидить одна на місці очікування трамваю. Виникає запитання яку допомогу надала поліція тій людині? А може цій людині допомогли перехожі, піднявши її і посадивши на зупинці. Чи буде довіра до поліції? Чи можу я розраховувати на професійну допомогу поліціанта після такого досвіду?

Наступний приклад. Звертається до мене по телефону літня жінка. Дорослий син алкоголік вимагає від неї віддати пенсію бо у нього немає грошей на випивку. Раджу звернутися у поліцію. Через деякий час дзвонить та сама жінка. Через годину після того, як сина забрала поліція він, повернувся побив її забрав пенсію і пішов продовжувати вживати. Чи буде у такої людини довіра до поліції? Чи звернеться вона до неї наступного разу? Такі випадки по сім'ях з алкоголіками і наркоманами не поодинокі. Ці люди припинили звертатися до поліції через недовіру до неї. Можу навести приклад того, як вирішувались ці питання за радянських часів? Будучи членом народної дружини ми залучалися до патрулювання вулиць і виходили по викликах потерпілих разом з працівником міліції. Порушників або розбишак ми затри-

мували і доставляли на транспорті, який виділявся підприємствами на опорні пункти міліції, у витверезник де затримані перебували до повного витверезіння не менше доби або у відділ міліції в кімнату для затриманих де вони теж перебували не менше доби плюс до того сплачували штраф за порушення. Крім того з порушниками проводилась виховна робота. Нерідко звернення до міліції мало позитивний ефект для потерпілих, хоча б на деякий час.

Пройдіть по мікрорайонах запитайте людей, чи знають вони в обличчя своїх дільничних працівників. Запитайте людей про роботу яку з населенням проводять дільничні, хтось зможе вам підтвердити звіти які пишуть, а може зараз і не пишуть дільничні. Спитайте людей про приміщення які надають дільничні для проведення виховних, освітніх, оздоровчих заходів. Хіба б така діяльність не сприяла взаємодії поліції і населення. Які кошти виділяються сьогодні поліції для проведення суспільних заходів під патронатом поліції, а може у бюджеті заплановані кошти на організацію таборів відпочинку для дітей поліціантів і не поліціантів, у яких би проводились розвиваючі заходи і діти навчались би взаємодії з поліцією у скрутних ситуаціях. Хіба не сприяли б збільшенню довіри до поліції табори відпочинку для проблемних сімей під патронатом поліції де психологами на протязі 14–28 днів проводились би заняття і тренінги з вибудовування взаємовідносин у сім'ї і вчили б людей змінювати співзалежені стосунки на здорові.

Щодо дій поліції з усунення травматизму на транспорті загального користування. Хто може заборонити поліцейському їздити громадським транспортом і реєструвати порушення пов'язані з перевезенням громадян та безпекою руху громадського транспорту, або реєструвати невідповідний технічний стан транспорту, з подальшим наголошенням на цьому відповідальним особам та розміщенням інформації про виявлені порушення у соц. сітях, телебаченні. Проводити заходи з реєстрації водіями порушень перетину пішохідних переходів. Щодо прискорення з відновлення транспортного руху після ДТП без загибелі людей, можна просто сфотографувати місце і наслідки ДТП провести вимірювання на місці аварії звільнити проїзну частину від побитих авто і в подальшому відбудувати фото аварії у розмірах і пропорціях вимірювань з письмовим описом наслідків аварії. Відбудовування фото аварії на комп'ютері у пропорціях місця аварії не обов'язково мають робити патрульні, це може робити спеціальний підрозділ службовців не обов'язково поліціантів у пристосованих для цього приміщеннях.

Щодо співпраці з населенням по питаннях охорони громадського порядку. Хто заважає поліції відновити роботу народних дружин, тобто залученню громадян до пішого патрулювання вулиць разом з поліцією. Хіба це все не сприяло б зростанню довіри до поліції і не сприяло б взаємодії поліції з населенням?

Вважаємо запропоновані дії не заперечують статтю 11 Закону України про національну поліцію:

Стаття 11. Взаємодія з населенням на засадах партнерства

1. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

2. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

3. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

4. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Ю. Р. Сурмяк

професор кафедри правознавства,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Прикарпатський інститут МАУП)

Л. Г. Кудрик

доцент кафедри життєвих компетентностей,
кандидат філософських наук, доцент
(Львівський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти)

ПРАВОВА ПРОСВІТА УЧНІВ ЗА УЧАСТЮ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАСІБ

Правова освіченість в умовах політичної і економічної кризи у нашій державі набула глобального значення. Нормативно, шляхи

підвищення правової освіченості громадян, передусім молоді, визначені у «Національній програмі правової освіти населення», яка введена в дію Указом Президента України 18.10.2001 р за № 992/2001. Виконання цієї Програми впродовж багатьох років сприяло підвищенню рівня правової підготовки населення, насамперед учнівської та студентської молоді, створенню належних умов для набуття громадянами знань про свої права, свободи і обов'язки; широкому інформуванню населення про правову політику держави та законодавство; забезпеченню вільного доступу громадян до джерел правової інформації; вдосконаленню системи правової освіти молоді і інших верств населення [2].

Практика повсякденного життя свідчить про типові упущення правової освіти та виховання молоді. Серед них – правовий інфантилізм, правовий нігілізм та правовий цинізм. Тобто, у юнаків та дівчат виробляється безвідповідальність, формується думка заперечення ролі права в житті та прагнення використання знання юриспруденції з метою уникнення відповідальності.

У системі функцій правового навчання і виховання особливе місце займає профілактична функція. Провідне місце серед суб'єктів соціальної профілактики займають органи внутрішніх справ, зокрема Національна поліція України. Попередження правопорушень визначено як одне з основних завдань поліції, а однією з основних функцій названа профілактична. В діяльності щодо профілактики правопорушень беруть активну участь усі підрозділи поліції [1].

Важлива роль у профілактиці правопорушень, а й відповідно у правовій просвіті, відводиться дільничному офіцеру поліції, який структурно відноситься до сектору превенції патрульної поліції (відділ дільничних офіцерів поліції районного відділу національної поліції). У діяльності дільничного офіцера поліції виділяють загальну та індивідуальну профілактику правопорушень. Найпоширенішою формою загальної профілактики є правова просвіта та правова пропаганда. Для досягнення найбільшого ефекту при здійсненні заходів з правової просвіти дільничний офіцер поліції повинен дотримуватися низки основних вимог. По-перше, необхідна підготовка до лекційної пропаганди. З цією метою здійснюється детальний аналіз даних про правопорушення на адміністративній дільниці, листів і заяв громадян, порад громадських пунктів охорони порядку, вивчення спеціальної літератури, матеріалів преси та ін.

По-друге, читання лекцій і проведення бесід повинні плануватися і бути систематичними. Правові знання краще засвоюються, якщо дільничний офіцер поліції, перш ніж почати свій виступ, попередньо з'ясує думку громадян про стан боротьби з правопорушеннями на адміністративній дільниці, дасть відповіді на питання, які їх цікавлять, доведе до них відомості про вжиті до правопорушників заходи.

Важлива роль у профілактичній роботі відводиться працівникам поліції ювенальної превенції. Вони здійснюють індивідуальну профілактичну діяльність стосовно осіб, які не досягли 18 років. Зауважимо, що в індивідуальній профілактиці особливе місце посідає правове виховання правопорушників, що є цілеспрямованим і систематичним впливом на особистість, який формує правосвідомість, правові установки, навички, звички активної правомірної поведінки, правову культуру.

Таким чином, визріла невідкладна необхідність координації зусиль педагогів та правоохоронців у правовиховній та профілактичній роботі, що є важливим засобом підвищення рівня правової компетентності молоді та боротьби зі злочинністю.

До правовиховної та профілактичної роботи у навчальних закладах мають залучатися працівники поліції різних служб, які мають досвід правоохоронної діяльності та відповідну освіту. Насамперед це працівники відділів превентивної діяльності (дільничні офіцери поліції, інспектори ювенальної превенції, інспектори сектору реагування патрульної поліції, інспектори у сфері контролю за обліком зброї та дозвільної системи), працівники слідчих відділень, сектору охорони громадського порядку, карного розшуку, працівники управлінь протидії наркозлочинності, боротьби зі злочинами пов'язаних з торгівлею людьми, працівники сектору по роботі з персоналом тощо. Здійснюючи заходи з правової просвіти працівники поліції мають дотримуватися принципу доступності, який полягає у тому, що навіть найскладніші правові питання мають бути викладені у доступній формі. Правовиховна робота з учнями має проводитися відповідно до розроблених планів, програм, науково обґрунтованих підходів, а також у визначені терміни. У ході нашого дослідження ми пропонували працівникам поліції певні методичні матеріали (див. табл.).

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ
ПОЗАУРОЧНОГО КУРСУ З ПРАВОВОЇ ПРОСВІТИ УЧНІВ
ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА ЗА БЕЗПОСЕРЕДНЬОЮ
УЧАСТЮ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ МІСЦЕВОГО ВІДДІЛУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

№ теми	Курс __2__ Семестр __3-4__ Всього годин в році __38__	Лекції	Бесіди	Тренінги	Дискусії	Круглий стіл	Залучається працівник нац. поліц.	З якою аудиторією проводиться
	Розділ 1. Основи теорії держави і права – 2 год.							
1.	Загальне вчення про державу	1					Викладач ПТУ	навч. група
2.	Загальне вчення про право	1					Слідчий	навч. група
	Розділ 2. Основи конституційного права України – 10 год.							
3.	Реалізація прав і свобод людини і громадянина в діяльності органів внутрішніх справ	1					Інспектор патр. поліц.	навч. група
4.	Конституційна характеристика України як правової держави	1					Інспектор патр. поліц.	навч. група
5.	Гарантії прав і свобод людини і громадянина. Інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини	1					Інспектор патр. поліц.	навч. група
6.	Судові та правоохоронні органи України, їх повноваження та завдання		2				Дільн. офіцер поліц.	навч. група
7.	Структура, повноваження та завдання поліції. Обов'язки та права міліції. Гарантії особистої безпеки озброєного працівника міліції		1				Дільн. офіцер поліц.	навч. група
8.	Міжнародні стандарти прав і свобод людини			2			Інспектор патр. поліц.	навч. група
9.	Міжнародні механізми захисту прав і свобод людини			2			Інспектор патр. поліц.	навч. група

	Розділ 3. Основні положення адміністративного права України – 5 год.							
10.	Адміністративні правопорушення та адміністративна відповідальність	1					Дільн. офіцер поліц.	навч. група
11.	Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Оскарження й опротестування постанов по справі про адміністративне правопорушення	1					Дільн. офіцер поліц.	курс, потік, батьк. колект.
12	Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку	1					Дільн. офіцер поліц.	навч. група, батьк. колект.
13	Адміністративні правопорушення на транспорті та в галузі шляхового господарства	1					Інспектор патр. поліц.	навч. група
14	Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління	1					Дільн. офіцер поліц.	навч. група, Б. К.
	Розділ 4. Основні положення кримінального права України – 7 год.							
15.	Поняття злочину. Кримінальна відповідальність та її підстави. Склад злочину. Класифікація злочинів				1		Дільн. офіцер поліц.	навч. група
16	Обставини, що виключають злочинність діяння				1		Інспект. ювенальної поліц.	навч. група
17	Поняття, мета, система і види покарань. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх				1		Інспект. ювенальної поліц.	навч. група
18	Злочини проти власності, проти життя та здоров'я особи	1					Слідчий, дільн. офіц. поліц.	навч. група, Б. К.
19	Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності	1					інспектор дізнання	навч. група, Б. К.
20	Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, у сфері обігу наркотичних засобів	1					Слідчий	навч. група, Б. К.
21	Злочини проти правосуддя	1					Слідчий	навч. група, Б. К.

	Розділ 5. Основні положення кримінально-процесуального права України – 5 год.							
22.	Приводи і підстави до порушення кримінальної справи. Порядок прийняття заяв і повідомлень в органах Національної поліції.					1	Слідчий	курс, потік
23.	Органи досудового слідства, їх повноваження в розкритті злочинів. Захисник його повноваження і права					1	Слідчий	навч. група
24.	Запобіжні заходи. Слідчі дії			2			Слідчий	навч. група
25.	Особливості досудового розслідування кримінальних справ про злочини, вчинені неповнолітніми. Закінчення досудового слідства		1				Слідчий	навч. група, Б. К.
	Розділ 6. Основні положення цивільного, цивільно-процес. права України – 4 год.							
26.	Поняття фізичної та юридичної особи. Види захисту цивільних прав. Позовна давність		1				Офіцер патрульної поліції	навч. група
27.	Спадкове право		1				Слідчий	навч. група
28.	Сторони у цивільному процесі. Процесуальний порядок пред'явлення позову. Підготовка справи до судового розгляду як стадія цивільного процесу. Судовий розгляд цивільних справ					2	Слідчий	навч. група, Б. К.
	Розділ 7. Основні положення сімейного права та сімейного законодавства України – 3 год.							
29.	Документи ООН та Ради Європи про захист прав дитини. Законодавче врегулювання охорони дитинства, соціального становлення і розвитку молоді в Україні		1				Інспект. ювенальної поліц.	курс, потік
30.	Попередження сімейного насильства, запобігання та профілактика жорстокого поводження з дітьми		1				Інспект. ювенальної поліц.	навч. група, Б. К.
31.	Загальна характеристика сімейного кодексу України. Порядок укладення і припинення шлюбу. Майнові та особисті немайнові права подружжя, батьків та дітей		1				Інспект. ювенальної поліц.	навч. група, Б. К.

	Розділ 8. Основні положення кримінально-виконавчого права – 2 год.							
32.	Установи і органи, які виконують покарання		1				Інспектор карного розш.	курс, потік,
33.	Виконання покарання у виді позбавлення волі та довічного позбавлення волі		1				Інспектор карного розш.	навч. група, Б. К.
	Всього: 38 год.	8	17	6	3	4		

Отже, сучасна кризова ситуація, яка склалася в Україні, особливо щодо правопорушень серед дітей та молоді, вимагає забезпечення цілеспрямованої, системної, планомірної і диференційованої взаємодії усіх закладів освіти, передусім професійно-технічних та загальноосвітніх навчальних закладів з органами і підрозділами Національної поліції у правовому навчанні і вихованні учнів. Для покращення практики взаємодії різних типів навчальних закладів та Підрозділів Національної поліції України ми пропонуємо:

- у діяльності органів Національної поліції, в контексті профілактичної роботи, запровадити у функціональні обов'язки всіх працівників поліції підрозділів превентивної діяльності обов'язок здійснювати правову просвіту молоді у закладах освіти та розробити окрему форму звітності з цієї роботи; заслуховувати результати такої роботи щоквартально на спільних нарадах Національної поліції, відділів юстиції та освіти; періодично висвітлювати стан участі працівників поліції у правовому вихованні молоді в ЗМІ;

- зобов'язати педагогічних працівників закладів освіти удосконалювати механізми системного залучення правоохоронців до правовиховної роботи з учнями (розробка погоджених планів взаємодії у правовиховній та профілактичній роботі та програм правовиховних заходів, забезпечення організаційних, педагогічних, психологічних, методичних, дидактичних умов спільної правовиховної діяльності тощо).

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Національна програма правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.2001 № 992/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Розділ III

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НЕКОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАСЕЛЕННЯ З ПОЛІЦІЄЮ

О. М. Борисюк

старший викладач
кафедри психології управління
факультету № 7

Л. В. Шимко

здобувач вищої освіти
2-го курсу факультету № 7
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ОЗНАКИ БРЕХНІ У СУБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНУ

Злочин – це передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Злочин завжди є діянням людини, що посягає на найбільш важливі суспільні відносини, які склалися і є визнаними та прийнятними в суспільстві, внаслідок чого вони охороняються кримінальним законом.

Будучи притягнутим до відповідальності в якості підозрюваного чи обвинувачуваного, злочинець часто з метою уникнення покарання, зниження ступеня своєї провини навмисно намагається ввести в оману органи попереднього слідства, використовуючи для цього різні способи брехні.

Існують так звані вербальні та невербальні ознаки брехні, встановлені психологами та кримінологами, за якими злочинця можна «вивести на чисту воду».

Вербальні ознаки брехні у злочинця

До переліку вербальних (словесних) ознак, найперше слід віднести протиріччя між висловлюваннями. Неправду важко продумати у всіх деталях, тому злочинець намагається запам'ятати те,

що вважає найбільш важливим серед обставин. Низка обставин у процесі підготовки до неправди взагалі ним не осмислюється.

Друга суттєва ознака того, що злочинець намагається ввести в оману – це невизначеність, неконкретність відомостей, що містяться в інформації. Причина – виклад того, що не було пережито й тому лише поверхнево закріпилося в пам'яті або швидко було забуте.

Надмірна, навмисна точність опису подій (особливо віддалених у часі) – наслідок заучування заздалегідь підготовленої нещирої інформації. Збіг у дрібних деталях повідомлень декількох осіб. Відсутність в описі несуттєвих подробиць і деталей (з урахуванням природного для опитуваного стилу викладу й інтелектуальних особливостей), а також вигадане минуле, яке є пасивним, штучним й не пережитим суб'єктом. Єдина мета конструювання такого «минулого» – уведення в оману, що й приводить до однобічного опису й селекції деталей.

Важливо зазначити, що часто трансформовані пояснення викликані забуванням людиною деталей своїх минулих вигаданих пояснень, спонукають її давати нові тлумачення подіям. Винятково позитивна інформація про себе й відсутність найменших сумнівів у трактуванні подій (повна впевненість суперечна з рисами особистості) – це також один із проявів брехні, яку злочинець використовує для свого захисту. Правдиві люди, як правило не приховують виникаючі в них сумніви в поясненні деяких фактів, що не властиво брехуну.

Цитуючи східне прислів'я: «Ти сказав мені в перший раз, і я повірив. Ти повторив – і я засумнівався. Ти сказав втретє – і я зрозумів, що ти брешеш», – у даній ситуації можна пояснити тим, що злочинець виявляє себе як брехуна через наполегливе, кількаразове повторення яких-небудь тверджень [3].

Також до вербальних ознак брехні у суб'єктів злочину слід віднести:

1. Збіднення емоційного тла висловлень – як наслідок відсутності реальних емоцій у момент розгортання «реальної» події.

2. Недоречні, кількаразові посилення на свою добропорядність і незацікавленість.

3. Уникання відповіді на пряме запитання. Спроби створити враження, що це питання не зрозуміле або «забуте».

Для того, щоб ввести в оману експертів (психологи, криміналісти) присутніх на допиті, часто злочинці удавалися до таких прийомів:

– розповідали про події, які добре знали, але які відбулися з іншими людьми;

- передавали реальні події, але переносили їх в іншу обстановку або змішували за часом;
- описували найменші деталі, щоб представити вигадану історію більш реальною;
- недостовірну інформацію зв'язували з достовірною (метод напівправди);
- швидко й упевнено відповідали на додаткові питання;
- намагалися поводитися спокійно, не стежили уважно за поведінкою співрозмовника;
- даючи відповіді на запитання, намагалися не відводити погляд в сторону для того, щоб здаватися впевненим і правим на 100% у власних висловлюваннях.

Невербальні ознаки брехні у злочинця

Мовлення – не єдиний спосіб спілкування. Люди обмінюються інформацією й за допомоги інших засобів – жестів, міміки, погляду, пози, рухів тіла, які часто поєднуються в різних комбінаціях. Усе це – невербальні(несловесні)засоби.

Особливості голосу та міміки у злочинця при здійсненні обману.

Найбільш характерні ознаки нещирості: мимовільна зміна інтонації; зміна темпу мови; зміна тембру голосу; поява тремтіння в голосі; поява пауз при відповідях на запитання, які не повинні були викликати утруднення; занадто швидкі відповіді на запитання. Орієнтуючись на вираз обличчя злочинця по спілкуванню для індикації неправди, частіше увага спостерігача звертається на наступні параметри: «погляд, що бігає»; легка неприродна посмішка; мікронапруга м'язів обличчя; рухи зіниць очей в зону конструювання; розбіжності руху зіниць очей по модальностях зі змістом інформації; прищурювання, звуження очей при відповідях на запитання. Ці суттєві ознаки, дають експертам можливість відрізнити брехню від правди. Коли злочинця заганняють в так званий «глухий кут», саме те, як він говорить і вираз його обличчя викриває всю його сутність.

Важливо також використовувати індивідуальний підхід до визначення так званого «фоновому» стану людини. Відомо, що при процедурі випробування на поліграфі оператор попередньо заміряє загальне тло нормальної реакції досліджуваного, задаючи йому питання нейтрального характеру. Крім них, задаються також контрольні питання, що викликають стан тривоги, і, нарешті, значимі питання, що мають безпосереднє відношення до розслідування. Саме зіставлення результатів відповідей на різні типи питань дає

можливість зробити певні висновки. Щось подібне може відбуватися й при безпосередньому спілкуванні.

Жестикуляції й пози

Інтерпретація жестів, міміки, поз і інших невербальних компонентів спілкування, повинна здійснюватися в контексті усієї ситуації. Саме на невідповідності змісту висловлення з його зовнішніми проявами будуються припущення про нещирість. Наприклад, якщо злочинець каже «мені це дуже цікаво», але при цьому у нього «відсутній» погляд, перехрещені руки й ноги або наявна іронічна посмішка, то це дозволяє експертам діагностувати нещирість.

Австралійський письменник А. Піз зумів виділити ряд жестів, які, на його думку, супроводжують неправду: жести закритості; жест «рука до обличчя»; прикриття рота (прикривання рота долонею, пальцями або кулаком); дотик до носа (легке потирання носа або швидкий дотик до нього); потирання ока; відтягування коміра; часте пригладжування волосся; нервозність у поведінці та потирання долоней [1].

До числа вегетативних і фізіологічних реакцій при емоційних станах, що супроводжують брехню, відносять:

- почервоніння обличчя або його окремих частин;
- тремтіння губ, а також розширення зіниць очей;
- прискорене моргання й інші зміни, характерні для почуття сорому, страху й інших емоцій, що супроводжують брехню на підсвідомому рівні;
- зміна частоти пульсу;
- зміна кров'яного тиску;
- зміни в ритмі подиху (особливо різке скорочення фази видиху й викривлення звичайного дихального циклу);
- виражені зміни в шкірно-гальванічній реакції (ШГР);
- поява рясного потовиділення без температурних і фізичних навантажень;
- зміни в картині електроенцефалограми (ЕЕГ);
- різні зміни в елементах крові, сечі, слини [2].

Деякі вегетативні та фізіологічні ознаки можуть спостерігатися візуально, а деякі слугують критеріями для поліграфного дослідження брехні.

Як висновок, слід зазначити, що вербальні та невербальні ознаки брехні відіграють одну із найважливіших ролей при допиті злочинця, оскільки вони дають можливість експертам відрізнити правдиві факти від брехні, яку злочинець намагається приховати і «вийти сухим із води». Знання вербальних та невербальних ознак,

дозволяють експерту доволі швидко отримати бажану інформацію, яка є важливим підґрунтям у ході слідства.

1. Піз А. Мова рухів тіла. Розширене видання / А. Піз., Б. Піз. – К.: КМ-БУКС, 2015. – 414 с.

2. Розов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів: навч. посібник / В. І. Розов. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 160 с.

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrbukva.net/112728-Verbal-nye-i-neverbal-nye-aspekty-lzhi.html>

М. Р. Бучковська
старший інспектор
відділу безпеки дорожнього руху
(УПП у м. Львові ДПП,
*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УПП У М. ЛЬВОВІ ДПП ІЗ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Відносини чи взаємодія двох сторін у сучасному суспільстві повинні бути врегульовані на законодавчому рівні. Відтак, Законом України «Про Національну поліцію», зокрема, статтею 5 визначено, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до цього ж закону та інших нормативно-правових актів [1]. У свою чергу, підпунктом 2 пункту а частини 1 статті 38 Закону України «Про місцеве самоврядування» передбачається, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження, серед яких сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національної поліції, Національного антикорупційного бюро України, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України [2].

Поліція у своїй діяльності керується Конституцією України, законами та іншими нормативно правовими актами [1]. Окремо варто виділити роль поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Відтак, у відповідності до Положення про Управління

патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції, встановлено, що одним із ключових завдань відділу безпеки дорожнього руху є контроль за дотриманням правил утримання автомобільних доріг, вулиць, переїздів та користування ними.

У відповідності до вимог статті 9 Закону України «Про дорожній рух» до компетенції власників автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів або уповноважених ними органів у сфері дорожнього руху належить забезпечення:

- безпечних, економічних та комфортних умов дорожнього руху;

- визначення нормативів та виділення необхідних коштів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів;

- обладнання доріг, вулиць та залізничних переїздів технічними засобами регулювання дорожнього руху та їх утримання;

- термінове усунення пошкоджень на автомобільних дорогах, вулицях та залізничних переїздах [3].

Якщо сконцентрувати свою увагу саме на місто Львів, то власниками автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів або уповноважених ними органів, до компетенції яких входить дотримання правил утримання автомобільних доріг, вулиць, переїздів та користування ними, у даному випадку являються органи місцевого самоврядування (районні адміністрації Львівської міської ради) у відповідності до територіальної належності дороги, вулиці та ін.

Тому, враховуючи вище перелічене, слід зазначити, що для належного забезпечення безпеки дорожнього руху існує відповідна правова основа для взаємодії органів місцевого самоврядування та органів Національної поліції.

Щодо поняття «взаємодія», то існують різні точки зору висловлені вченими, зокрема Т. Л. Маркелов зазначає, що «це є глибоке поняття, до якого входять спілкування, зв'язок і взаємодопомога у вирішенні спільних завдань» [4].

Що стосується енциклопедичної літератури, то цей термін, описується як процеси впливу різних об'єктів один на одного, взаємозв'язки між різними об'єктами, характеристики форм людської діяльності й пізнання, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємовплив, а також породження одним об'єктом іншого [5].

Із сторони науки управління, взаємодія – це одна з форм спрямованого впливу для досягнення конкретної мети, а також процесу обміну інформацією [6].

У взаємодії органів місцевого самоврядування та Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху варто виділити, що основною точкою дотику у їхній діяльності є можливе вчинення порушення передбаченого статтею 140 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тобто порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху при утриманні автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху при виникненні умов, які загрожують безпеці руху, або неприйняття своєчасних заходів до відновлення безпечних умов для руху, а також ті ж порушення, що спричинили створення аварійної обстановки або пошкодження транспортних засобів, вантажів, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна [7].

Так, для початку такої взаємодії повинні з'явитися певні підстави, зокрема: недоліки в утриманні вулично-шляхової мережі, виявлені під час обстеження, звернення громадян про неналежне утримання автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, а також виникнення аварійної обстановки та дорожньо-транспортної пригоди, що призвели до пошкодження транспортних засобів.

Відтак варто описати приблизну модель процесу взаємодії між вищезазначеними органами. Отже, після надходження до відділу безпеки дорожнього руху Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції інформації про можливе неналежне утримання автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, працівниками зазначеного відділу проводиться перевірка фактів. Тобто спільно із представником органу місцевого самоврядування, у якого на утриманні знаходиться вулично-шляхова мережа, здійснюється обстеження ділянки, на якій присутній можливий недолік. За результатами цього складається Акт обстеження вулично-шляхової мережі. Вказаний акт у сукупності із вимогою про усунення виявленого недоліку надсилається до органу місцевого самоврядування із встановленням чіткого терміну виконання згідно до діючих правил, норм та стандартів. Також до органу місцевого самоврядування надсилається лист про встановлення посадово-відповідальної особи, яка на момент виявлення недоліку відповідала за дотримання правил, норм та стандартів утримання автомобільних доріг, вулиць, переїздів та користування ними. Після надання офіційної від-

повіді від органу місцевого самоврядування, працівниками відділу безпеки дорожнього руху Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції вживаються, у відповідності до чинного законодавства, заходи щодо можливого притягнення до відповідальності посадово-відповідальних осіб.

Тож аналізуючи процес взаємодії органів місцевого самоврядування та відділу безпеки дорожнього Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції, слід виділити наступні проблемні моменти та вказати на їх оптимізацію:

- на законодавчому рівні сама процедура взаємодії визначена не повною мірою. А тому, значної ролі набуває розробка чітко визначених процедур взаємодії зазначених органів, та закріплення їх у нормативно-правовими актами, за результатами цього взаємодія зазначених органів буде ефективнішою, а досягнення мети їх спільної діяльності стане більш реальним та швидким;

- встановлення конкретного порядку одержання необхідної інформації від органів місцевого самоврядування відділом безпеки дорожнього руху Управління патрульної поліції у м. Львові Департаменту патрульної поліції. Це сприятиме швидкому опрацюванню матеріалів та в результаті збільшенню рівня безпеки дорожнього руху;

- пришивидження процесу усунення недоліків в утриманні вулично-шляхової мережі. Оскільки, у відповідності до діючих правил, норм та стандартів, деякі недоліки утримання вулично-шляхової мережі повинні бути усунуті негайно, відтак виникає необхідність у створенні спільної електронної бази, за допомогою якої б поліція фіксувала можливе порушення (недоліки в утриманні вулично-шляхової мережі) та одночасно у момент фіксації були повідомлені органи місцевого самоврядування про вказаний недолік та зазначені терміни усунення;

- розвиток концепції «community policing» у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху між поліцією, органами місцевого самоврядування і їх структурними підрозділами. Така концепція може розвиватись у контексті підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів між поліцією та органами місцевого самоврядування.

- спільне інформування населення про існування вітчизняних та закордонних інновацій, публікацій, сучасних тенденцій і потреб у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Це може виражатись через проведення спільних зустрічей органами місцевого самоврядування, відділом безпеки дорожнього руху та громадянами, що в свою чергу сприятиме підвищенню у громадян рівня

правового виховання та усвідомлення необхідності забезпечення як особистої безпеки так і безпеки дорожнього руху.

В умовах чинності Закону України «Про Національну поліцію» та повноважень органів місцевого самоврядування, оптимізація взаємодії цих органів сприятиме підвищенню якості роботи поліції на місцях та більш ефективному досягненню цілей органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

1. Про Національну поліцію: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/.../97-80>.

3. Про дорожній рух: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

4. Маркелов Т. Л. Взаимосвязь органов прокуратуры с общественностью в борьбе с правонарушениями / Т. Л. Маркелов // Проблемы участия общественности в борьбе с преступностью. – М.: МЮИ, 1978. – С. 100–142.

5. Большой энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. – 2-е изд. – М.: Большая Рос. энцикл.; СПб: Норинт, 1998. – С. 145.

6. Терещенко В. И. Организация и управление. Опыт США / В. И. Терещенко. – М.: Экономика, 1965. – 47 с.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Н. М. Василюк

доцент кафедри психології управління
факультету № 7,
кандидат психологічних наук

О. Є. Байко

здобувач вищої освіти
факультету № 7
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДОВІРА ДО ІНШИХ ЯК КРИТЕРІЙ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Розглядаючи актуальні питання досягнення професіоналізму поліцейського варто торкнутись теми довіри. Зміни найважливіших

сторін життя нашого суспільства спричинили значну втрату впевненості у тому, що людина є стрижневим елементом соціального і психологічного благополуччя, адже відбувається фактичне руйнування базової довіри до себе зокрема, та усіх соціальних інститутів загалом. Відсутність довіри громадян до поліції змушує їх відноситися до них як до потенційно небезпечних об'єктів навколишнього світу, що робить фактично неможливим повноцінний діалог між ними. Діалог, який є ключовою ланкою успішного поліцейського, припускає повне взаєморозуміння, позитивний емоційний тонус їх взаємодії, потребу і можливість у саморозвитку. Все це стає можливим, якщо [1]:

– Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так суспільним групам і суспільству в цілому. Мається на увазі готовність поліції ефективно реагувати на заяви окремих громадян, підтримувати з ними постійний зв'язок та інформувати про хід розгляду їх справ. Вбачається, що жодна із заяв та скарг громадян не залишиться незареєстрованою та своєчасно нерозглянутою, незалежно від того, має заявник будь-які привілеї або ж навпаки – є обмеженим у частині реалізації певних прав.

Одночасно від поліції очікується високий рівень толерантності до вразливих груп населення, які потребують на підвищену увагу та додатковий захист своїх прав з боку поліції. До таких груп зазвичай відносять представників етнічних меншин, мігрантів та шукачів притулку, людей з фізичними або психічними вадами, осіб нетрадиційної сексуальної орієнтації, людей похилого віку та дітей. Поліція повинна здійснювати постійний моніторинг ситуації щодо потреб цих категорій населення, розроблювати відповідні програми або плани заходів щодо надання їм додаткової допомоги, відслідковувати їх ефективність та бути одним із ініціаторів загальнодержавного процесу соціальної адаптації окремих категорій населення.

– Поліція повинна відповідати перед законом. Усі рішення поліції мають бути вмотивовані законом та підтримані судом.

– Поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності у демократичному суспільстві. У поліцейських підрозділах має бути запровадження спеціального навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ.

– Поліція має бути прозорою у своїх діях. Поліцейські підрозділи мають бути достатньо відкриті для форм зовнішнього кон-

тролю, в тому числі – громадського контролю. Основна статистика поліції (чисельність особового складу, гендерний баланс, розмір бюджету тощо) має бути доступна для суспільства, а прохання громадян та організацій про доступ до обмеженої інформації мають розглядатися в розумний строк і з детально вмотивованою відповіддю в разі відмови. Суспільство також повинно без зайвих зусиль мати доступ до інформації, що стосується планування роботи поліції в цілому, реалізації запланованих заходів та результатів роботи.

Все це, описане вище створює значущий крок до довіри, а протилежному її відсутності, що є фундаментальною умовою формування таких взаємин між людьми, як дружба, любов, повага або ворожнеча, ненависть. Без довіри однієї людини іншій важко уявити формування ставлення до неї як до авторитетної, значимої особистості, без довіри не формується внутрішньо групова згуртованість, без довіри неможливо вплинути на іншого, переконати в чомусь. Одна з перших, фундаментальних характеристик довіри полягає в тому, що її наявність або відсутність виступає вихідною умовою міжособистісних, внутрішньо групових і між групових відносин. Довіра виступає умовою формування усіх видів і форм відносин людей і водночас є компонентом усіх видів і форм відносин людини до світу і до самої себе. При цьому в кожній дії особистості присутній певний рівень або міра довіри, без довіри особистість не зможе функціонувати повноцінно, адже перетворюється на безособовий акт передачі інформації [2].

Серед факторів, що перешкоджають проявам довіри, можна виокремити наступні:

- значно більшу зацікавленість у власному благополуччі, ніж у благополуччі інших у спільній з ними діяльності, демонстрація цієї пріоритетності;
- надання суперечливих вказівок і планів дій;
- формулювання поспішних висновків без перевірки фактів;
- стратегії самовиправдання та/або звинувачення інших у випадку неуспіху в діяльності.

Проаналізувавши вище наведене, слід сказати наступне: люди схильні довіряти тим, хто вірить в них, їхні здібності і здатність досягти особисто значимих цілей. Довіра передбачає не лише оцінку іншого учасника взаємодії й очікування його дій, але й уявлення про те, як він оцінює особу, яка йому довіряє, і якої поведінки очікує від неї. У довірливих стосунках соціальних об'єктів взаємна

оцінка, готовність та очікування набувають вирішального значення, тому доцільніше говорити про дві сторони довірливих стосунків ніж про суб'єкт та об'єкт довіри.

1. Мартыненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины: монография / О. А. Мартыненко . – Х.: Изд-во ХНУВС, 2005. – 468 с.

2. Детермінанти професіоналізації як умова розвитку освітнього простору суспільства: збірник тез міжкафедрального круглого столу 22 березня 2013 р. – Х.: Изд-во ХНУВС, 2016. С. 37–38 с.

М. П. Гурковський

проректор,

кандидат юридичних наук, доцент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СИСТЕМІ КООРДИНАТ «ПОЛІЦІЯ-НАСЕЛЕННЯ-СОЦІУМ»

Ідея передачі частини функцій правоохоронних органів іншим структурам соціуму не нова. Практично незалежно держава займається проблемами безпеки лише останні два століття, та й то не у всіх країнах. Наприклад, в Англії охорона правопорядку перебувала в приватних руках мало не до середини XIX століття. У США в цей же час поліцейські функції на місцях поступово перейшли до держави, але приватна правоохоронна діяльність практично ніколи не припинялася. Окремі штати почали вводити організовану поліцію тільки на початку XX століття, а уряд всієї країни ще років на десять пізніше. І якщо в 60-ті роки до приватних охоронних підприємств ставилися досить байдуже, а в 70-і з'явилося деяка недовіра до них, то у 80-і й 90-і роки уже вважаються часом співпраці поліції з «приватниками» (приватними охоронними підприємствами). Громадяни та організації, що користуються послугами офіційної правоохоронної системи, все охочіше ставали клієнтами приватних охоронних підприємств. Число корпорацій, які наймають приватних охоронців, значно зросла. У США ймовірність того, що злочинець буде покараний і що йому доведеться відбувати

більш тривалий термін зараз вища, ніж за всі останні 30 років. Покарання за злочини теж стали більш жорсткими. У порівнянні з 80-ми роками середні терміни покарання збільшилися для всіх категорій в'язнів, які скоїли тяжкі злочини, а слідом за цим з'явилася проблема розміщення ув'язнених. За 20 років (1980–2000 рр.) тільки у штаті Нью-Йорк було відкрито 38 в'язниць, що більше, ніж за попередні 150 років.

Відомо, що рівень злочинності знижується, коли правоохоронні органи посилюють покарання. Однак збільшення кількості притягнутих до відповідальності за скоєні злочини вимагає великих затрат (зарплата поліцейським, утримання в'язниць, процесуальні дії і ін.) і значних зусиль з охорони порядку якраз в той період, коли правоохоронні органи стикаються з дефіцитом кадрів.

Витрати на спорядження і обладнання зростають, податкові надходження знижуються, а законодавчі обмеження не дають доступу до додаткових джерел фінансування. У багатьох містах і округах влада відчуває нестачу коштів через законодавчі обмеження на збір і витрачання податків, недостатності надходжень від випуску облігацій.

На щастя, передача у цей час деяких поліцейських повноважень охоронним підприємствам виявилася вдалим вирішенням проблеми. Неухильне зниження фінансових ресурсів в розпорядженні уряду і ретельні пошуки шляхів надання послуг, яких потребують громадяни, без підвищення податків стимулюють процес приватизації. Деякі федеральні органи економлять до половини витрат, наймаючи контрактників, які надають свої послуги.

У нинішніх умовах поліція зазвичай витрачає менше 20% часу на роботу, пов'язану зі злочинами. З огляду на зростаючий попит суспільства на правоохоронні послуги, фінансування таких операцій, як конвоювання ув'язнених, забезпечення безпеки в судах, регулювання дорожнього руху та вручення повісток обходиться достатньо дорого. Тому для виконання функцій, не пов'язаних зі злочинністю або надзвичайними ситуаціями, почали залучати людей для роботи за контрактом.

Так, управління шерифа в місті Фресно в Каліфорнії заощадило чимало коштів, передавши в приватні руки перевезення ув'язнених. Поліція у 18 штатах в даний час вдається або планує вдаватися до послуг приватних охоронців для виконання допоміжних робіт. Одна фірма забезпечує безпеку шести великих систем

поїздок в громадському транспорті по всій країні, перевозить ув'язнених, бронює місця, охороняє порядок в Центрі реабілітації неповнолітніх і забезпечує безпеку в судах 40 штатів. Такого роду державно-приватні партнерства діють по всій країні.

Подібно до того, як корпорації передають низку послуг в інші руки, щоб зосередитися на основних напрямках своєї діяльності, використання приватних фірм правоохоронними органами дає їм можливість сконцентрувати зусилля на тому, що можуть і повинні виконувати тільки спеціально навчені поліцейські. За останні десятиліття передача низки функцій в правоохоронній системі у приватні руки досягла таких масштабів, що практично будь-яка з їх функцій, включаючи охорону, в'язниці та послуги, пов'язані з судами, передається контрактикам в тій чи іншій точці США. Використання приватних охоронців в будівлях фірм, під час спортивних змагань, в торгових комплексах практикується давно.

Водночас органи можуть делегувати «приватникам» і інші свої обов'язки, які не потребують повноважень для затримання або застосування зброї на ураження. Сюди входять регулювання руху, охорона ув'язнених, допомога в слідчих діях на місці злочину, перевезення ув'язнених, обробка повідомлень і розслідування нещасних випадків.

Партнерство між державою і населенням може відбуватися і через приватні охоронні підприємства (для економії державних коштів). Державні правоохоронні органи можуть таким чином підвищити ефективність використання коштів і персоналу, збільшуючи при цьому ефективність і сферу впливу. При правильному визначенні функцій і правильному керівництві, партнерство з приватною фірмою може зробити роботу поліції більш ефективною і плідною, а її результати, доведені до виборців, створять позитивну атмосферу для подальшої спільної роботи і взаєморозуміння.

Вирішуючи питання про таке партнерство, слід враховувати кілька позицій: у приватні руки можуть бути передані тільки ті послуги, на які можна встановити ціни; щоб заощадити гроші і вивільнити поліцейських для завдань, які тільки вони здатні виконати, органам правопорядку слід передати функції, які не потребують в повній мірі поліцейської кваліфікації; приватні компанії можуть виконувати таку роботу, як виїзд на спрацювання охоронної сигналізації; передача окремих правоохоронних функцій здійснюється органами влади лише приватним охоронним підприємствам високої кваліфікації; органи влади зобов'язані стежити за тим, щоб

вартість послуг відповідно до контракту не перевищувала економію від передачі цих послуг у приватні руки.

Проблемно-орієнтована правоохоронна діяльність відкриває перспективи для більш ефективного партнерства між поліцією і «приватниками» при вирішенні конкретних проблем злочинності. Так, організація патрулювання мікрорайонів самими жителями могла б поліпшити якість роботи поліцейських. Як і передача інших функцій, патрулювання силами жителів допомагає суспільству краще розподілити явно недостатні поліцейські ресурси. До того ж це «повернуло» б поліцію до виборців. Успішне патрулювання житлових мікрорайонів – це саме те, чого хочуть мешканці.

1. Амосов О. Ю. Концепція формування компетенції керівника: збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України / О. Ю. Амосов. – Вип. 1. – Ч. XI: Державне управління та місцеве самоврядування (матеріали Першого міжнар. наук конгресу); за ред. Г. І. Мостового. – Харків, 2001. – С. 4–5.

2. Бандурка О. М. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ підруч. для вищ. навч. закл. освіти ОВС України / О. М. Бандурка, В. О. Соболев. – Харків: Ун-т внутріш. справ, 2000. – 479 с.

3. Барко В. І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психол. аспект) / В. І. Барко. – К.: Ніка-Центр. 2002. – 292с.

4. Темченко В. І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики) / В. І. Темченко. – К.; НАВСУ: ДС Авангард, 2001. – 175с.

Т. В. Капись

начальник відділу зв'язків з громадськістю,
лейтенант поліції

*(Управління патрульної поліції у м. Львові
Департаменту патрульної поліції)*

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У М. ЛЬВОВІ ДПП З СПЕЦІАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ ЩОДО ДІТЕЙ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ: МЕХАНІЗМ СПІВПРАЦІ ТА РЕАГУВАННЯ

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами владного упорядку та іншими органами державної влади, а також органами

місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно – правових актів.

Взаємодія з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності [1].

Під час відвідування навчальних закладів з метою проведення просвітницьких заходів офіцери поліції звертають увагу до ознак, що можуть вказувати на відсутність належного піклування/недогляду дитини, нехтування її потребами, та відповідно наявність складних життєвих обставин. Дитина, яка потрапила в умови, що негативно впливають на її життя, стан здоров'я та розвиток у зв'язку з інвалідністю, тяжкою хворобою, безпритульністю, перебуванням у конфлікті із законом, залученням до найгірших форм дитячої праці, залежністю від психотропних речовин та інших видів залежності, насильством та жорстоким поводженням у сім'ї, ухилянням батьків, осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків, обставинами стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій чи збройних конфліктів тощо, що встановлено за результатами оцінки потреб дитини.

До ознак потрібно віднести:

1) поведінкові: агресивність дитини; схильність до асоціальної поведінки; зниження здатності зосередитися; імпульсивність; відсутність інтересу до навчання, до спілкування з однолітками, до гри; може демонструвати різку прихильність до інших людей, що не відповідає ситуації; соціально – небезпечні прояви поведінки (крадіжки, вживання психоактивних речовин, участь у бандформуваннях, самоушкодження, тощо);

2) соціальні: частий неохайний вигляд дитини; відсутність сезонного одягу; брудний стан речей, навчального приладдя або взагалі їх відсутність; постійна відсутність у дитини кишенькових грошей, постійна відсутність їжі для харчування в школі (яблуко, бутерброд, випічка, інше, що зазвичай батьки можуть дати дитині в

школу); дитина часто не відвідує навчальний заклад без пояснень і певних причин; залучення дитини до праці, яка не відповідає її віку і можливостям; дитина самотійно проживає в помешканні (батьки виїхали на заробітки, проходять тривале лікування, або періодично залишають/залишили дитину без догляду); помешкання, де проживає дитина, часто відвідують сторонні особи, які вживають алкоголь або інші психоактивні речовини;

3) Емоційні: невпевненість в собі; труднощі при визначенні власних емоцій та почуттів; різкі перепади настрою (більш різкі, ніж притаманні віку дитини); тривожний стан дитини; апатія, відсутність проявів почуттів, емоцій, реакцій на події, людей, що оточують; часто дитина може бути засмученою;

4) Медичні: часті хвороби дитини, яким батьки не приділяють належної уваги та не забезпечують необхідне лікування; інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом; ознаки насильства на тілі дитини (синці, порізи, опіки, тощо) [2].

Відділ зв'язків з громадськістю Управління патрульної поліції у м. Львові ініціювали та провели ряд зустрічей щодо налагодження контактів спеціальних служб у справах дітей. Було визначено порядок дій та можливість швидкого реагування, яке передбачено чинним законодавством. Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність, захист гідності та найкраще забезпечення її інтересів. Держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного, сексуального, економічного та психологічного насильства, образ, недбалого й жорстокого поводження з нею, залучення до найгірших форм дитячої праці, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють, а також вживає необхідних заходів для забезпечення прав дітей, які стали свідками у кримінальному провадженні. Є порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення; звернення про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу їх вчинення можуть подаватись до будь-якого суб'єкта, в усній або письмовій формі за місцем проживання (перебування) дитини самою дитиною, батьками, одним із батьків дитини або особою/особами, які їх замінюють, будь-якими фізичними та юридичними особами. Повідомлення про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження або стосовно якої існує загроза його вчинення, оформлюється суб'єктами, яким стало відомо про зазначені факти при виконанні своїх функціональних обов'язків, письмово та

надсилається до служби у справах дітей і органу внутрішніх справ за місцем проживання (перебування) дитини.

Координатором заходів щодо захисту дітей від жорстокого поводження з ними або загрози його вчинення є служба у справах дітей. Якщо у зверненні (повідомленні) вбачається ознака кримінального правопорушення чи загроза щодо його вчинення, інформація терміново після її отримання передається органу внутрішніх справ для вжиття відповідних заходів.

Роль офіцерів поліції, які відвідують навчальні заклади. Або виявляють дитину безпосередньо на вулиці здійснюють прийняття інформації про факти жорстокого поводження або загрозу щодо їх вчинення цілодобово. Заяви та повідомлення зобов'язані приймати всі працівники органів внутрішніх справ; у разі неможливості подання письмової заяви працівник органу внутрішніх справ складає протокол усної заяви або рапорт про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення), у якому зазначаються: данні про постраждалої дитини, інформація про особу, яка жорстоко поводитися з дитиною чи реально мала такий намір, час і місце випадку, інші необхідні обставини; при отриманні інформації про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник органу внутрішніх справ уживає заходів щодо її внесення до журналу Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; всі, заяви, протоколи усної заяви, повідомлення рапорти про факти жорстокого поводження з дітьми (загрозу його вчинення) розглядає керівництво органу внутрішніх справ та надає письмові резолюції працівникам уповноваженого підрозділу органу внутрішніх справ щодо необхідних заходів для подальшого прийняття рішення згідно із законодавством; після отримання заяви, повідомлення, складання протоколу усної заяви або рапорту про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник органу внутрішніх справ за наявності ознак кримінального правопорушення доповідає про це начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника органу внутрішніх справ; за результатами розгляду звернення, повідомлення про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу щодо його вчинення) працівники уповноваженого підрозділу органу внутрішніх справ зобов'язані поінформувати батьків дитини або загрози його вчинення), службу у справах дітей та у разі потреби органи прокуратури та суд [3].

Отже, усі дії щодо дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, спрямовуються на захист прав та інтересів дитини, усунення причин таких обставин і забезпечення безпечних умов її утримання та виховання, надання їй та її батькам комплексу необхідних послуг та соціальної допомоги. Суб'єкти соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю в процесі своєї професійної діяльності здійснюють заходи з виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих, надають їм комплекс послуг у межах повноважень, визначених законодавством, інформують інших суб'єктів, органи опіки та піклування в разі необхідності здійснення комплексних заходів щодо захисту прав та інтересів дитини та надання підтримки батькам чи притягнення їх до відповідальності. У разі, якщо у зв'язку із складними життєвими обставинами дитина тимчасово не проживає чи не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, її утримання та виховання можуть здійснювати родичі, сім'я патронатного вихователя, центри соціально – психологічної реабілітації дітей, притулки для дітей служб у справах дітей, інші установи для дітей (незалежно від форми власності та підпорядкування), в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. У разі якщо повернення дитини до батьків, інших законних представників є неможливим чи суперечить її інтересам, органи опіки та піклування здійснюють заходи щодо надання дитині статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, захисту її житлових та майнових прав, влаштування в одну із форм виховання, яка найбільше відповідає найкращим інтересам дитини [4].

Законом визначено правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку. У Законі є перелік спеціальних установ для дітей, в яких діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, можуть отримати притулок і допомогу [5].

1. Про Національну поліцію: Закон України. Стаття 5. Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Стаття 89. Спільні проекти з громадськістю.

2. Про охорону дитинства: Закон України. Стаття 1. Визначення поняття дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах.

3. Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення: Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України. 19.08.2014 № 564/836/945/574.

4. Про охорону дитинства: Закон України Стаття 23-1. Захист прав та інтересів дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

5. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України.

Н. М. Мрака

доцент кафедри психології управління

факультету № 7,

кандидат психологічних наук

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Про рівноцінні можливості жінок та чоловіків в Україні ведеться розмова і дискусії все частіше. Але найбільше це спостерігається у сферах професійної діяльності, зокрема у структурах, що за традицією пов'язують з «чоловічим обличчям» і перевагами рис, не пов'язаних із фемінністю. Нині залишається актуальним питання про різне ставлення до поліції в Україні залежно від того, хто це – чоловік, чи жінка, оскільки наявність характерних рис, умінь і навичок, необхідних для роботи в емоційногенних умовах – це питання номер один. Сучасні дослідження з приводу даних дискусійних питань неодноразово висвітлюються П. А. Чередніченко, І. Ю. Суркова, К. Б. Левченко, А. В. Мороз, О. А. Мартиненко, О. М. Смірнова та ін.

Гендерні стереотипи, які полягають у тому, як населення оцінює спроможність жінок і чоловіків виконувати свої професійні обов'язки в лавах Національної Поліції України набувають такої характеристики:

- 1) «жінка в погонах – слабке місце поліції»;
- 2) «чоловіки виконують свої обов'язки на вищому рівні, ніж жінки»;

- 3) «жінка в поліції можуть розладнювати дисципліну»;
- 4) «жінка і сила є не сумісними»;
- 5) «жінка в поліції може виконувати обмежене коло проблем».

Найперше, що називають, коли характеризують переваги чоловіків над жінками, які пов'язали свою діяльність із поліцією – це фізична форма і схильність до стресових станів. А питання психологічної готовності до роботи в жорстких умовах – охорони громадського порядку, затримання особливо небезпечних злочинців часто висвітлюють у непривабливому світлі сімейних цінностей. Бо за традицією жінка стає «м'якосердою» після пологів, доглядаючи за дитиною, що призводить до нерівноцінного ставлення у професійному колективі. На нашу думку, порівняння психофізіологічних характеристик обох статей підтверджує, що жінки мають свої переваги – кращий рівень концентрації уваги, запам'ятовування деталей, у зв'язку з великим обсягом пам'яті. Щодо фізичних властивостей організму, то жінки здатні витримувати довший час навантаження і біль.

Нагальним стоїть питання про розвиток навичок самозахисту серед жінок, проте, це залежить від якості і тривалості підготовки поліцейських під час прийому на службу.

Термін «гендер» вказує на те, що розбіжності між чоловіком-поліціантом і жінкою-поліціанткою, насамперед щодо професійних рис і здібностей є результатом соціалізації, впливу культури і виховання.

Ще одне питання, яке стоїть актуально сьогодні – це керівні посади у лавах Національної поліції. Жінкам-поліцейським доводиться працювати ефективніше і триваліше в часі вдвічі, а то й втричі, аніж чоловікам-поліцейським аби просунутися по кар'єрній драбині. Коли ж жінці все-таки вдається обійняти високу посаду, то це сприймається колегами-чоловіками і сторонніми як випадковість, заслуга протеже, але аж ніяк не приписується успіх жінці, завдяки її старанням, особистим якостям і професіоналізму.

Т. В. Бендас вказує на низку умов, за яких відмінності є реальними, а не надуманими: 1) подібність гендерної і лідерської ролей (чоловіки ефективніші, якщо роль лідера вимагає рішення, а не збереження добрих стосунків в колективі, вони більше схильні до ризику; жінки ефективніші в ситуаціях, коли потрібні комунікативні здібності, вони не люблять ризикувати, болючіше реагують на критику, грубість, зневагу. 2) влада (чоловіки користаються вла-

дою, яку дає їм займана посада, і характеризуються авторитарним стилем керівництва, розглядають керівництво як серію угод з підлеглими, неохоче діляться з ними інформацією. Жінки надають перевагу демократії, підкреслюють заслуги підлеглих, активніше взаємодіють з ними.

Варто описати у цьому випадку ефект «скляної стелі» – невидимий бар'єр, який перешкоджає просуванню людини по професійних сходинках. Такими працівниками, як правило, виявляються жінки. На противагу скляній стелі існує так званий «ефект ескалатора», який дозволяє за короткий термін досягнути кар'єрного зростання.

Ситуація в поліції виглядає таким чином – на скляну стелю «наштовхуються» жінки, а «ескалатором» користаються переважно чоловіки. Модифікацією моделі «скляної стелі» є модель «скляних стін» і «липкої підлоги». Поняття «липкої підлоги» означає, що жінки в порівнянні з чоловіками довше затримуються на початкових позиціях в службовій ієрархії. Зокрема, швидший кар'єрний старт чоловіків у Національній поліції є запорукою у формуванні необхідного професійного і управлінського досвіду, що дає можливість їм перемогти жінок в обійманні вищих керівних посад, тобто призводить до ситуації «скляної стелі».

Висновки. Стереотипи про жіночий вид діяльності і професію створюються, щоб дискваліфікувати спроби жінок обіймати керівні посади у Національній поліції. Сучасні гендерні дослідження показують, що стереотипи щодо професійних портретів і психограм, стилів і патернів керівництва жінок потрібно викривати і руйнувати. Комплекс жінки – це зумисне нав'язування і приписування неіснуючих засторог і обмежень у професійній сфері поліцейських, що на жаль має місце на сучасному етапі розвитку Нац. поліції.

1. Бендас Т. В. Методика изучения эффективности лидеров разного пола. Практикум по гендерной психологии / Т. В. Бендас. – СПб.: Питер, 2003. – С. 135–170.

2. Ильиных С. А. Гендерный фактор в карьере: «стеклянный потолок» и/или топ-менеджмент // Психология и социология / С. А. Ильиных. – Новосибирский государственный университет экономики и управления «НИНХ». – С. 35.

3. Івченко Ю. Професійне зростання жінок у правоохоронній сфері: проблемні питання / Ю. Івченко // Право України. – 2006. – № 5. – С. 57–61.

4. Львова О. Л. Гендерна рівність: перспективи та загрози / О. Л. Львова // Альманах права. – 2013. – Вип. № 4. – С. 206–211.

А. І. Сушко
викладач кафедри психології
факультету № 7
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОВІРИ ДО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Часті зміни законодавства, численне кадрове оновлення керівників більшості органів державної влади, склад правоохоронних органів, відчутні бюджетні витрати, діючі реформи та ті, які лише починають впроваджуватись, досі кардинально не змінили правову систему, що у свою чергу на фоні важкої (загостреної) соціально-економічної ситуації в державі (Україні) посилює тенденцію до занепокоєння населення.

Спостерігається втрата віри населення до отримання професійної допомоги від силових структур, медичних установ, отримання якісної освіти, захисту перед сьогоденним беззаконням, та і зрештою посилюється недовіра населення до органів внутрішніх справ.

Внаслідок прийняття закону України «Про Національну поліцію» у 2015 році, ми – населення, ми – держава, увійшли в період активних змін, перебудову цілої системи правової структури, очікуємо якісних нових кардинальних змін і з готовністю прагнемо до отримання кваліфікованої європейської допомоги [3]. Проте за час дії реформи МВС рівень довіри громадян до прокуратури, міліції, судів лишається вкрай низьким, тому вважаємо за необхідне проаналізувати питання недовіри населення до поліції та знайти шляхи підвищення рівня довіри до системи в цілому.

Раніше нами було з'ясовано, що серед істотних причин тотальної недовіри населення до міліції залишається хабарництво, негідне поведіння працівників правоохоронних органів, схильність правоохоронців самотійно покривати злочинність, пияцтво, зловживання посадовими обов'язками, порушення прав громадян та ін.

Однак за час існування патрульної поліції і появи Національної поліції рівень довіри українського населення до працівників органів внутрішніх справ в порівнянні з 2015 роком (46% опитуваних довіряють поліції) поступово все ж зростає (за оцінкою

«TaylorNelsonSofres», більше 43% українців довіряють Національній поліції, в той час рівень довіри до патрульної поліції склав близько 53%). Зникнення колишнього негативу «менти», «мусора» з боку українців до органів правопорядку, та запровадження «поліцейський» демонструє нам нове якісне сприйняття реформаторських змін [1, 2].

Проте не варто також забувати, що збільшення рівня довіри до поліції не означає ефективність виконання нею професійних обов'язків. Так за час існування Національної поліції змінилися критерії відбору кандидатів, якісно перетворився образ сучасного поліцейського, тому варто задатися питанням чому населення довіряє: бренду поліції, чи дійсно поліції як органу забезпечення правопорядку?

Результативне розв'язання даної проблеми вбачаємо у запровадженні комплексного підходу не лише до підготовки сучасних поліцейських, а і їх супроводу під час виконання професійних задач. Підвищення довіри населення до поліції є однією із ключових цілей проведення реформи, саме тому необхідний системний шлях досягнення.

Аналізуючи погляди науковців на цю проблему, більшість вважають, що реформування в поліції неможливе без перегляду системи оцінки роботи правоохоронців. Мова йде не лише про відбір та підготовку нових полісменів (однак ця практика суттєво впливає на довіру з боку населення), а і про нові підходи в організації роботи поліцейських (чіткі інструкції, права, обов'язки), що неабияк впливає на якість та швидкість реагування на службові завдання.

Та вочевидь істотним показником успіху у професійній діяльності правоохоронних органів стане не лише їх готовність забезпечувати громадський порядок, а запровадження ефективної оцінки функціонування поліції.

Тривалий час єдиною оцінкою ефективного функціонування правових органів було досягнення так званого «статистичного плану», кількість розкритих злочинів, кількість задіяних працівників. На сьогодні ця тенденція себе вичерпала, особливо тоді коли дані є відкритими та прозорими і вимоги суспільства до поліцейських змінені.

Метою поліцейської діяльності є зниження рівня злочинності та охорона громадського порядку, що здійснюється ефективно, продуктивно, справедливо, поважаючи людську гідність.

Розуміємо, що для оцінки роботи поліції необхідно змінити підхід, перенісши його з планування значень показників до оцінки за результатами поліцейської діяльності. Таким чином ми частково позбудемося деформації показниками поліцейської діяльності. Прикладами є оцінка ефективності поліцейської діяльності поліцейською інспекцією, самооцінювання поліцейських підрозділів (керівника-підлеглих, колег, суміжні підрозділи, власну діяльність), фокус-групи, соціологічне опитування, експертні оцінки, що вочевидь і дозволить змінити сприйняття поліції народом [4].

Тому вважаємо за перспективним досліджувати й надалі проблеми, що виникають у діяльності Національної поліції, аналізувати сприйняття діяльності працівників охорони порядку населенням та підвищувати рівень довіри українців до поліції.

1. Громадська думка як чинник ефективності діяльності правоохоронних органів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/468>.

2. Результати соціологічного опитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chp.com.ua/all-news/item/10724-sociologi-fiksuyut-zagalne-znizhennya-doviri-ukrainciv-do-vladi--rezultati?print=1&tmpl=component>.

3. Про Національну поліцію: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Система оцінки ефективності роботи національної поліції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1455530110>.

Т. М. Томин

здобувач вищої освіти

факультету № 7

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Мотивація діяльності – це складне і багатопланове явище, яке потребує всебічного вивчення. Мотивація являє собою процес впливу на спонукальні чинники людини, під дією яких в неї виникає потреба працювати так, щоб сприяти досягненню цілей органі-

зації [1]. Цей термін в широкому сенсі використовується в усіх галузях психології, що досліджують причини та механізми цілеспрямованої поведінки людини та тварин [2].

Сфера мотивації може включати усвідомлені та неусвідомлені мотиви. Тобто вона є актуальною формою існування мотивів, яка детермінує реальну діяльність та поведінку індивіда. Мотивація є рушійною силою людської діяльності для досягнення конкретної мети. Саме мотивація має сильний вплив на поведінку та діяльність будь-якої особистості. Тільки розуміючи, що стимулює людину, які мотиви лежать в основі її дій, можна націлитися на розробку ефективної системи впливу на процес зростання успішності у професійної діяльності.

Відзначається, що саме мотивації належить провідна роль при дослідженні діяльності людини (Б. Ф. Ломов). Тому, дуже важливо вивчати мотиваційну структуру особистості, щоб мати змогу підвищити ефективність діяльності, результативність роботи та оптимізувати взаємодію поліції та населення.

Блейхер говорить про мотивацію, як про сукупність мотивів, які спонукають до діяльності, викликають активність організму, визначають її спрямованість [1]. Він, згідно до психологічних критеріїв визначає три класи мотивуючих факторів:

- 1) потреби та інстинкти як джерела психічної активності;
- 2) мотиви, які визначають спрямованість поведінки й діяльності;
- 3) емоції, суб'єктивні переживання (прагнення, бажання) і установки, які здійснюють регуляцію поведінки.

У формуванні діяльності людини беруть участь одночасно декілька мотивів, один з яких є провідним, інші – другорядними, які можуть грати роль додаткової її стимуляції. Провідні мотиви визначають особистісний суб'єктивний сенс діяльності людини. Одночасне співіснування в діяльності декількох мотивів може характеризуватися складним їх співвідношенням. Розрізняють нижчу мотивацію (безумовну, біологічну, первинну), яка обумовлена речовими предметами, відповідними елементарним потребам людини і вищу (соціальну, ідеальну, складну), обумовлену соціальними факторами.

У процесі професійної діяльності дуже важливо мотивувати себе та інших [2]. Так, поділяють мотивацію на зовнішню та внутрішню. Зовнішньою мотивацією називають детермінацію поведінки фізіологічними потребами і стимуляцією з зовнішнього середо-

вища, внутрішньою (процесуальною) мотивацією – зумовленість поведінки факторами, безпосередньо не пов'язаними з впливом середовища і фізіологічними потребами організму.

Процесуально мотивовану поведінку здійснюють заради неї самої (процес і зміст діяльності становить інтерес). А зовнішній мотив актуалізується тоді, коли головною причиною діяльності є отримання чогось, що перебуває поза цією діяльністю (грошей, слави, влади тощо). У разі дії зовнішньої мотивації спонукає не сама діяльність (не процес, не зміст діяльності), а щось зовнішнє щодо неї [1].

Згідно з дослідженням В. І. Чіркова встановлено, що при внутрішній мотивації бажання працювати стійке і тривале, люди вибирають для себе складні цілі, краще виконують творчі завдання, що вимагають нестандартного підходу. Діяльність внутрішньо мотивованих людей характеризується високою креативністю і супроводжується емоціями радості і задоволення. При цьому поліпшуються мнемічні процеси, зростає рівень самоповаги. У той же час при зовнішній мотивації поведінка стає нестійкою – вона зникає разом з підкріпленням.

Мотивами трудової діяльності можуть бути не тільки ті, що пов'язані з прагненнями особистого характеру (блага даної людини та її близьких), але й спонуками суспільного характеру [2]. Працюючи за конкретною спеціальністю, людина вважає, що може принести найбільшу користь суспільству; дана професія дає їй можливість у безпосередній формі спілкуватися з людьми, надавати їм допомогу. І такі громадські мотиви можуть зумовлювати не тільки вибір спеціальності, але й рівень здійснення діяльності, характер вимогливості до себе при виконанні роботи.

В. Г. Андросюк розглядає професійну мотивацію в контексті загальної професійної спрямованості працівника Національної політики. Він відзначає, що адекватно сформована професійна спрямованість передбачає внутрішнє прийняття своєї професії, стійке позитивне емоційне ставлення до неї, професійну гордість. Вона забезпечує гармонійне поєднання конкретних мотивів поведінки працівника, їх системний характер [3].

Складний та жорстко регламентований нормами закону вид професійної діяльності Національної поліції накладає відбиток на особистість кожного суб'єкта правоохоронної діяльності та вимагає від нього неухильного дотримання цих норм, особистої дисциплі-

нованості [3]. Тому дуже важливою є підтримка та своєчасне мотивування працівників поліції, задля ефективності їхньої діяльності та можливості результативної взаємодії з соціумом.

1. Кирхлер Э. Мотивация в организациях / Э. Кирхлер, К. Родлер. – Х.: «Гуманитарный центр», 2003. – 144 с.

2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2006. – 512 с.

3. Андросюк В. Професійна психологія в ОВС. Загальна частина: курс лекцій / В. Анаросюк, Л. Казміренко, В. Медведєв. – К.: УАВС, 1995.

М. Ю. Черевко

здобувач вищої освіти

факультету № 7

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КОНФЛІКТОГЕНИ У ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

У нашому суспільстві доволі часто можна спостерігати за тим, як представник поліції не знаходить порозуміння із громадянином у вирішенні актуальної ситуації. Нерідко трапляється і так, що під час взаємодії двох сторін може виникнути справжній конфлікт через те, що під час розмови були використані конфліктогени. Слід детальніше означити це поняття і перелічити найбільш типові конфліктогени, які можуть спричинити непорозуміння між правоохоронцем та представником громадськості, щоб уникати їх у майбутньому.

Так, поняття «конфліктоген» можна тлумачити як певні слова, вчинки або бездіяльність, які можуть спричинити конфлікт або викликати конфліктну ситуацію. Необхідно також дати визначення поняттю «комунікативний конфліктоген» – це певні слова, звороти, інтонації та інші моменти, які зустрічаються під час комунікації, які викликають напругу під час розмови і провокують конфлікт. Комунікативними конфліктогенами є те, що не входить в межі звичного, очікуваного і прийнятного для співрозмовника стилю спілкування.

Зазвичай, конфліктогени можуть проявлятися тоді, коли розмова між сторонами відбувається на емоціях. Навіть найвихованіші люди в момент емоційної суперечки можуть непомітно для самих

себе застосовувати занадто різкі слова, проявляти неповагу або перевагу по відношенню до співрозмовника [2; 3].

Усі конфліктогени прийнято поділяти на три великі групи:

- 1) зверхність над іншим;
- 2) агресія по відношенню до іншого;
- 3) прояв егоїзму.

Найчастіше у діалозі громадян з працівниками поліції можна побачити такі розповсюджені форми комунікативних конфліктогенів із наведених груп: заперечення; жорсткий, агресивний тон; категоричність; докори; претензії; звинувачення; грубість; демонстрацію переваги; читання моралі; виправдання; підняття неприємної для співрозмовника теми. Для прикладу наведемо декілька фраз, які можуть бути вжиті у розмові громадянина з поліцією:

- 1) погроза: «Якщо Ви мене не відпустите, то будете мати великі проблеми!»;
- 2) накази: «Ви можете рухатися швидше?!»;
- 3) образи: «Де вас таких «розумних» лише знаходять?!»;
- 4) відмова від обговорення питання: «Я краще знаю порушував я закон чи ні!»;
- 5) допит: «Чому Ви не з'являєтеся вчасно тоді, коли це необхідно?!» і ін. [1; 2; 4].

Ці форми частіше використовують громадяни у спілкуванні з правоохоронцями. Однак, нерідко трапляється і так, що у відповідь на конфліктоген з боку або правопорушника, або просто пересічної людини, поліцейський також може відповісти конфліктогеном і це лише погіршить ситуацію. Наприклад:

- 1) допит: «Чому Ви не бажаєте показати мені документи?»;
- 2) слова-боржники: «Ви повинні співпрацювати з нами.»;
- 3) накази: «Негайно виходьте з машини!»;
- 4) погрози: «Якщо Ви відмовитеся співпрацювати з нами, мені доведеться вас затримати.» та ін. [1; 2].

Можемо зробити припущення, що це відбувається через те, що довший час в нашій державі панувала негативна стереотипна думка про правоохоронні органи. Відтак, громадяни, навіть після введення нової реформи МВС, ще до кінця не змінили свого ставлення до поліцейських. У пам'яті українців усе ще залишився той колишній образ міліціонера, з яким ніхто не хотів мати справу.

Саме для того, щоб змінилося ставлення людей до поліції, змінилася про них думка в кращу сторону, необхідно самим полі-

цейським працювати на своє добре ім'я, створюючи в очах громадян позитивний образ правоохоронця. А для цього необхідно максимально доброзичливо, спокійно і щиро спілкуватися, дати зрозуміти людям, що Новій поліції можна довіряти і що вона добросовісно виконує свою роботу на благо суспільства.

Правоохоронцям необхідно розвивати у себе тактовність, делікатність, проникливість, на високому рівні володіти механізмами взаєморозуміння (емпатією, ідентифікацією, рефлексією, каузальною атрибуцією) [4], а також вміло розпізнавати конфліктогени у спілкуванні з населенням для профілактики небезпечних ситуацій й кращій взаємодії з ними.

1. Гринько Т. В. Конфлікт у педагогічному спілкуванні: методичні рекомендації / Т. В. Гринько. – Горлівка: Видавництво ГДППМ, 2009. – 74 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.ru/14_47077_tipovi-konfliktogeni-spilkuvannya.html

2. Козлов Н. И. Психологос: Энциклопедия практической психологии / Н. И. Козлов. – М.: Эскмо, 2015. – 752 с.

3. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник / М. І. Пірен. – К.: МАУП, 2003. – 360 с.

4. Студопедия. Типи конфліктогенів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/6-8285.html>

Розділ IV

СУЧАСНІ РЕФОРМАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: БЛИЗЬКА І ДАЛЕКА ПЕРСПЕКТИВИ

В. А. Бондаренко

доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення,
кандидат юридичних наук

Л. І. Кузьо

доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення,
кандидат психологічних наук
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У СЛУЖБОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Психологія саморегуляції, у контексті діяльності, спрямованої на підвищення ефективності діяльності поліцейських в умовах постійної невідповідності робочого часу та часу відпочинку, у зв'язку з наявним некомплексом особового складу, зумовленого різними соціально-економічними чинниками, є напрямом психології, який може реально вплинути на якість професійної діяльності за рахунок популяризації ідеї про першорядну роль людини в своєму розвитку та збереженні здоров'я.

З огляду на матеріали, опубліковані у науковій літературі, процеси саморегуляції малоефективні при відсутності сенсу та відповідної мотивації. Актуалізація механізмів регуляції та підтримання певних психічних станів у повторюваних життєвих ситуаціях переводить суб'єкта на більш складний рівень саморегуляції, основою якого є стійкі функціональні комплекси регуляції, які ак-

туалізують часто використовувані способи регуляції в певних умовах. Психологічна саморегуляція може проходити в таких напрямках, як застосування конкретних способів саморегуляції та використання індивідуальних копінг-стратегій.

До основних методів психологічної саморегуляції стану можна віднести такі: нервово-м'язова релаксація, аутогенне тренування, ідеомоторне тренування, сенсорна репродукція образів. Найпоширеніший метод аутогенного тренування був розроблений І. Шульцем.

Поряд з аутогенним тренуванням широко відома й інша схема саморегуляції – «прогресивна релаксація» (м'язове розслаблення). Розробка цього способу належить Е. Джекобсону, який виявив стійку пряму взаємозалежність переживання, виражену у негативних емоціях, і напруги скелетних м'язів. З метою зняття емоційної напруженості (тривоги, страху), Е. Джекобсон розробив метод м'язового розслаблення як засобу розслаблення емоційного.

Існують методики психорегулюючого тренування, до яких, крім прийомів заспокоєння та розслаблення, віднесено і тонізуючі прийоми саморегуляції, використання дихальних вправ [6, с. 140]. Канадський вчений Л. Персіваль пропонує використовувати дихальні вправи в поєднанні з напругою та розслабленням м'язів.

Використання подібних методів вимагає знання і вміння поліцейським застосовувати їх на практиці. У повсякденній діяльності кожна людина має індивідуальні переваги та володіє звичними, які спонтанно склалися протягом життя, регуляції власного стану, багато з яких можна здійснювати на робочому місці. Маємо на увазі різноманітні прийоми, наприклад, відволікання від робочого процесу для спілкування з колегами, перекур, прийом їжі тощо.

На думку Р. Лазарус і С. Фолкман, існують два основних типи психологічного подолання: проблемно-орієнтований копінг (зусилля спрямовуються на вирішення виниклої проблеми); емоційно-орієнтований копінг (зміна власних установок щодо ситуації). Як альтернативний підхід – модель стратегії подолання стресових ситуацій (SACS), запропонована С. Хобфоллом. Ця модель дає можливість більш диференційовано підійти до відмінностей у різних функціональних станах та їх подолання, зумовлених зовнішніми чинниками.

Підбір відповідної методики, спрямованої на підвищення ефективності діяльності під час виконання практичних службових завдань поліцейськими патрульної служби, вимагає проведення

спеціального дослідження з різними методиками. Водночас введення у програму професійної підготовки оволодіння навичками психологічної саморегуляції є на часі.

В умовах проведення процесів галузевого реформування оптимізація професійної діяльності виступає як одне з важливих завдань психології праці та організаційної психології. Це завдання актуальне для забезпечення ефективної правоохоронної діяльності у контексті розвитку психологічної науки та практики аналізу нових форм і видів професійної праці, де людина виступає як активний учасник організаційних взаємодій, професійна успішність якої залежить від ефективної самоорганізації робочої поведінки та саморегуляції поточного функціонального стану. Вивчення особливостей психологічної саморегуляції відіграє значущу роль у розробці підходів і методів оптимізації життєдіяльності та підвищення ефективності професійної діяльності і відповідно внесення змін у програму професійної підготовки поліцейських патрульної служби Національної поліції, яка не має відповідного розділу. При цьому поняття функціонального стану є ключовим для вивчення особливостей функціонування системи засобів психологічної саморегуляції поліцейського патрульної служби.

В умовах галузевих і організаційних перетворень тільки професіонал вміє цілеспрямовано і адекватно використовувати внутрішні ресурси для досягнення поставлених цілей, може ефективно протистояти тиску пролонгованої інноваційної напруженості. Це зумовлює необхідність подальшого вивчення проблем саморегуляції та розробки методик для поліцейських патрульної служби.

1. Цілінко І. О. Теоретичний аналіз емоційної саморегуляції особистості / І. О. Цілінко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ekhslir.kspu.edu/bitstream/./1/Цілінко_стаття%20емоційна%20саморегуляція.pdf

2. Варій М. Й. Психологія особистості: підручник / М. Й. Варій. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. – 608 с.

3. Маклаков А. Г. Загальна психологія: Підручник для вузів, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://psih.pp.ua/01554_%D0%V3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83.html

4. Юрченко В. М. Теоретико-методологічні засади дослідження психічних станів людини: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. – Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disslib.org/teoretyko-metodolohichni-zasady-doslidzhennjapsykhichnykh-staniv-ljudyny.html>

5. Москалець В. П. Психологія особистості: навч. посібник / В. П. Москалець. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 416 с.

6. Буряк О. О. Шляхи та методи реабілітації осіб з «військовим синдромом» та посттравматичним стресовим розладом / О. О. Буряк, М. І. Гіневський, Г. Л. Катеруша // Зб. наук. праць Харківського ун-ту повітряних сил. – 2015. – Вип. 3 (44). – С. 137–141.

О. М. Борисюк

старший викладач

кафедри психології управління

факультету № 7

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ЗМІСТ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Питання взаємодії поліції із населенням завжди було актуальним на всіх ступенях розвитку держави. Науковий аналіз аспектів взаємодії працівників поліції з громадськістю був проведений у працях О. М. Бандурки, Н. М. Бардин, О. М. Музичука, В. І. Барко, М. М. Ісаєнко, В. О. Лефтерова, Ю. О. Михайлової, Є. М. Потапчука, В. І. Розова, Л. Б. Сікорської та ін.

В свою чергу, у ч. 1 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» закріплене положення, що «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб» [1].

Дослідження психологічних особливостей спілкування у професійній діяльності працівників Національної поліції України передбачає вивчення рівня комунікативних здібностей, здатності до візуальної діагностики співбесідника, наявності комунікативних установок при спілкуванні та вибору стратегії міжособистісної комунікації при виникненні конфліктних ситуацій. Встановлення контакту правоохоронця з громадянином залежить не тільки від уміння працівника розмовляти, а й від мотивів поведінки громадянина. Мотиви небажання встановити контакт можуть бути пов'язані з установкою на протидію, бажанням ввести в оману праців-

ників поліції, з нерішучістю. Окремі особи з самого початку налаштовані на конфлікт. Конфлікт може створюватися не обов'язково грубощами в спілкуванні чи образами, але й відмовою розповісти необхідну інформацію, повідомленням неправдивих свідчень або навмисним перекрученням інформації.

Як засвідчує психологічна теорія і практика, є чимало якостей характеру, особливостей особистості, які можна назвати конфліктогенами, тобто такими, які провокують виникнення конфліктів у спілкуванні. Їх потрібно знати не лише для того, щоб помічати в інших і своєчасно реагувати, а й для того, щоб відверто проаналізувати себе і свідомо контролювати їх вияв у життєдіяльності.

Говорячи про взаємодію поліції з населенням, необхідно усвідомлювати, що одним з ведучих напрямків удосконалювання правоохоронної діяльності є комунікативна підготовка полісменів, яка підвищить ефективність їх роботи.

Метою і кінцевим результатом такої підготовки працівників Національної поліції України є формування у них комунікативної готовності професійно грамотно, ефективно, безпомилково, чітко, з високою працездатністю виконувати професійні функції з комунікативною складовою в будь-яких складних умовах правоохоронної діяльності, що здійснюється завдяки формуванню та розвитку професійно важливих якостей, знань, вмінь та навичок.

Правоохоронна діяльність висуває високі вимоги до комунікативних якостей полісменів, у першу чергу до професійно важливих. Відповідно, основні задачі психологічної підготовки полягають у тім, щоб сформувати вищеназвані якості, забезпечити умови для подальшого професійного саморозвитку завдяки професійно-психологічним знанням, вмінням та навичкам.

Комунікативна підготовленість є складовою професійної майстерності працівників поліції і може розглядатися як сукупність сформованих і розвинутих комунікативних професійно важливих якостей, знань, вмінь та навичок, що відповідають вимогам правоохоронної діяльності і є необхідними передумовами її ефективного здійснення.

Комунікативна підготовленість істотно підвищує професійну майстерність поліцейського. Наукові дані і наявний позитивний досвід указують на необхідність уведення спеціальних задач, форм і методів цілеспрямованого формування психологічної готовності в системі професійного навчання. Комунікативна підготовка, поряд з

когнітивною та емоційно-вольовою – важлива складова професійно-психологічної підготовки полісмена.

В. І. Розов трактує комунікативну підготовку як «спеціально організований, цілеспрямований процес впливу на співробітників по формуванню, розвитку й активізації професійно необхідних комунікативних якостей, знань, вмінь та навичок, що обумовлюють успішне, ефективне виконання функціональних повноважень з вираженою комунікативною складовою» [2, с. 11].

Основною метою і результатом комунікативної підготовки є готовність. Вона поділяється на декілька видів:

1) **особистісна готовність**, що включає сформованість і розвиненість професійно важливих комунікативних якостей;

2) **функціональна готовність**, що припускає сформованість професійно важливих знань, умінь і навичок професійного спілкування.

Комунікативна готовність може бути також **довгостроковою** (постійною) та **тимчасовою** (ситуативною). Базова комунікативна підготовка спрямована саме на розвиток довгострокової готовності виконувати професійні завдання в широкому спектрі професійно значущих комунікативних ситуацій.

Відповідно до загальної професіограми працівників Національної поліції України, зміст їхньої комунікативної підготовки орієнтований на формування професійно важливих комунікативних якостей, знань, вмінь та навичок, а саме: 1) уміння швидко встановлювати психологічний контакт з незнайомими людьми і розташувати їх до себе; 2) справляти позитивне перше враження; 3) ефективно використовувати вербальні та невербальні засоби; 4) встановлювати довіру в стосунках; 5) слухати учасника діалогу, емоційно відзиватися на переживання співрозмовника; 6) вибирати адекватну стратегію комунікативної поведінки, змінювати, в залежності від обставин, стиль спілкування; 7) розуміти внутрішній світ співрозмовника, його психологічні особливості, потреби, мотиви поведінки, психічні стани; 8) долати бар'єри в професійному спілкуванні; 9) здійснювати психологічний вплив; 10) захищатися від маніпулятивного впливу; 11) бути переконливим в процесі доказування; 12) виявляти недостовірні свідчення; 13) спонукати співрозмовника до дій по розкриттю злочину, або добровільній відмові від здійснення злочину; 14) отримувати інформацію шляхом вивідування; 15) попереджати і розв'язувати конфлікти в професійному спілкуванні; 16) будувати професійно необхідні стосунки [2].

Таким чином, ми розглянули основні задачі базової (загальної) комунікативної підготовки, які допоможуть вдосконаленню взаємодії поліції з населенням. Вміння полісменів комунікувати є необхідною умовою існування довіри громадян до правоохоронних органів, а також і до влади в цілому, реальною можливістю підвищення ефективності роботи Національної поліції України.

1. Про національну поліцію: Закон України // Відомості Верховної Ради. України. – 2015. – № 40–41.

2. Розов В. І. Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів: навч. посібник / В. І. Розов. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 160 с.

О. М. Борисенко

доцент кафедри психології управління
факультету № 7,
кандидат психологічних наук
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Кар'єра – один з феноменів, що заслуговує пильної уваги як в контексті наукового знання, так і з боку суспільства. Причиною цього є той факт, що в різні історичні періоди в це поняття люди вкладали різне значення, та і ставлення до тих, хто прагне побудувати свою кар'єру, також змінилося. У контексті сучасної соціально-економічної ситуації актуальними для психологічної науки стають проблеми, пов'язані з побудовою і розвитком кар'єри працівника поліції, оскільки саме даний процес дає можливість реалізувати свої професійні здібності, розвивати себе як професіонал. Актуальною перспективою самореалізації особистості, її професійного формування є розвиток кар'єрних нахилів. Кар'єрні орієнтації постають як більш конкретизована стратегія самореалізації молодого людини. Одним із важливих аспектів професійного розвитку є свідоме планування кар'єри, що впливає на професійний ріст і розвиток людини. Процес планування індивідуальної кар'єри починається з виявлення співробітниками своїх потреб, інтересів і потенційних можливостей,

на основі чого з урахуванням перспектив організації і об'єктивних особистих даних формуються основні цілі кар'єри. Прагнення до розвитку кар'єри працівником поліції виступає необхідним складником особистісного та професійного становлення особистості.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що психологічні дослідження у цій сфері достатньо різноманітні. Так, вивчається мотивація кар'єри (D. McClelland, D. G. Winter), постановка кар'єрних цілей (А. Д. Кібанов, А. С. Гусєва), механізми кар'єрного процесу (С. Осіпов, D. T. Hall, А. С. Гусєва), можливості управління кар'єрою персоналу в організації (D. T. Hall, Е. Шейн, А. Д. Кібанов, І. Д. Ладанов і ін.), чинники, що сприяють успішному розвитку індивідуальної кар'єри (P. Lambing, J. A. Clauzen, J. Hunt, А. А. Деркач, Е. А. Могільовкін, М. В. Сафонова і ін.), становлення і розвиток особистості під час кар'єрного просування (А. К. Маркова, Е. Г. Молл, А. А. Деркач, Д. Е. Сьюпер), а так само створення дослідницького інструментарію (J. L. Holland, Е. Шейн, С. К. Tittle і ін.) та багато інших напрямів [1]. Крім того, багато робіт у вітчизняній і зарубіжній психології присвячено питанням професійного становлення та самовдосконалення особистості, співвідношенню психологічного розвитку особистості та професіоналізації, емпіричним підходам до вивчення психологічного змісту передумов успішності професійної діяльності, професійній соціалізації, активізації професійного самовдосконалення особистості тощо. Проте, до цих пір сенс, який різні автори вкладають в поняття «кар'єра» не отримав однозначного розуміння в психології.

Представники соціально-психологічного напрямку визначають кар'єру як просування людини в організаційній ієрархії, послідовність занять протягом життя та як один із показників індивідуального професійного життя людини, досягнення бажаного статусу й відповідного рівня життя, а також досягнення визнання та слави.

Зміст розвитку в міру освоєння професії полягає в підвищенні можливостей (здібностей) і мотивів, які б оптимально відповідали вимогам виконуваної діяльності. Однак сам розвиток може початися тільки в тому випадку, коли вимоги професії перевищують наявні можливості її суб'єкта. Це відбувається на первісних етапах освоєння професії, але для розвитку особистості справжнього професіонала необхідно вийти за межі вимог професії, що є умовою постійно відновляється протиріччя між можливостями його особистості і вимогами діяльності. Професійний розвиток починається за

часом пізніше початку самого процесу професіоналізації. Він починається, на думку ряду авторів [2] з моменту прийняття і включення в процес освоєння професії.

Кар'єрні орієнтації – це елемент Я-концепції особистості. Вони містять уявлення про свої здібності, ціннісні орієнтації, мотиви, потреби, що відносяться до просування в професійній діяльності. Функція кар'єрних орієнтацій полягає в тому, що вони виступають як внутрішнє джерело кар'єрної цілі людини. Основними факторами, що впливають на вибір кар'єрного просування є: професійна мотивація, професійна спрямованість, пізнавальні процеси, психологічний тип особистості, особливості виховання, цінності, провідні установки, попередній досвід, рівень й якість освіти, стаж роботи, випадкові фактори впливу.

Прийняття професії створює специфічну ситуацію «включення» людини в систему вимог і цінностей даної професії. Це, у свою чергу, породжує в людини спрямованість на освоєння професійної діяльності, у ході якого відбувається зняття протиріч між вимогами і можливостями людини, між цінностями, пов'язаними з професією, і змістом мотиваційної сфери людини. В міру становлення професіонала соціальна ситуація розвитку трансформується, виокремлюючи в особистості фахівця нові компоненти, що вимагають розвитку. З цього погляду є сенс говорити про послідовності конкретних ситуацій професійного розвитку, що відображають об'єктивну специфіку освоєння конкретної діяльності [3].

Кар'єра – це самовираження, зміна навиків, знань, здібностей, просування вперед обраним шляхом діяльності, як у межах організації, так і поза нею. Об'єктивна, зовнішня сторона кар'єри – це послідовність займаних індивідом професійних позицій, й суб'єктивна, внутрішня сторона – це те, як людина сприймає свою кар'єру, який його образ професійного життя і власної ролі в ній.

На нашу думку, ефективність побудови власного кар'єрного шляху працівника поліції в умовах професійної діяльності залежить від рівня розвитку кар'єрних домагань, який в свою чергу обумовлений рівнем усвідомлення своїх індивідуально-психологічних характеристик, що детермінує рівень мотиваційно-цільової основи діяльності і, як наслідок – формування уявлень про шляхи, засоби і способи здійснення кар'єрного.

1. Берг В. Карьера – суперигра. Нетривиальные советы на каждый день / В. Берг. – М.: Интерэксперт, 2008. – 357 с.

2. Еськов А. Управление деловой карьерой / А. Еськов. – Краматорск: ДГМА, 2015. – 572 с.

3. Максименко С. Д. Психологічні механізми розвитку і саморозвитку особистості / С. Д. Максименко // Психолого-педагогічні засади розвитку особистості в освітньому просторі: матеріали методологічного семінару АПН України 19 березня 2008 р. – К., 2008. – С. 28–37.

У. М. Бухтяк

здобувач вищої освіти

факультету № 7

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Готовність до професійного саморозвитку відіграє важливу роль у процесі професійного становлення майбутніх працівників Національної поліції, для яких є важливим те, щоб бути ефективним в професійній діяльності та мати можливість у саморозвитку та самореалізації особистості в структурі органів внутрішніх справ. Для цього розвитку є важливим, щоб усі компоненти готовності відповідали вимогам, які необхідні у даній сфері діяльності, тобто були у гармонійному співвідношенні між собою. А саме компонент мотивації, який демонструє бажання та вид мотивації який впливає на професійне становлення Майбутніх працівників національної поліції.

Проблема готовності до професійного саморозвитку курсантів досліджувались у роботах В. Г. Андросюка, О. М. Бандурки, В. І. Барка, Ф. К. Думка, В. І. Дяченка, Г. Є. Запорожцевої, О. В. Іванової, Л. І. Казміренко, Л. І. Мороз, О. В. Шаповалова, Г. О. Юхновця, Г. Х. Яворської та інші. Що стосується мотивації у майбутніх працівників Національної поліції, то цю проблематику висвітлено у працях В. Г. Андросюк, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, В. І. Барко, С. П. Бочарова, В. Л. Васильєв, І. В. Жданова, О. В. Землянська, Л. І. Казміренко, В. М. Клачко, Є. П. Клубов, Д. О. Кобзін, Н. І. Ковальчишина, П. В. Макаренко, А. П. Москаленко, Г. В. Попова, О. Н. Роша, Н. П. Сергієнко, В. О. Соколов, А. А. Стародубцев, О. М. Столяренко, О. В. Тімченко, С. І. Яковенко [1].

У дослідженні брало участь 120 курсантів ОВС, віком від 18–20 років, першого курсу факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства Львівського державного університету внутрішніх справ.

Для психологічного дослідження було використано такі методики методика «Вивчення мотиваційного профілю особистості (Ш. Річі та П. Мартін) [2], методика для «Діагностики рівня парціальної готовності до професійно – педагогічного саморозвитку».

Проведений аналіз описової статистики дозволяє нам говорити про середнє значення прояву мотивації у процесі професійного становлення (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Описова статистика показників видів мотивації
у процесі професійного становлення**

Показники	Кількість осіб	Середнє значення	Мінімальне значення	Максимальне значення	Стандартне відхилення
Внутрішня мотивація. Спрямованість на процес	120	2,38	-7,00	9,00	3,34
Зовнішня мотивація. Матеріальна винагорода	120	2,92	-9,00	10,00	3,61
Зовнішня мотивація. Схвалення іншими	120	1,35	-5,00	8,00	2,94
Внутрішня мотивація. Самовдосконалення, самореалізація	120	4,18	-7,00	12,00	2,94
Інтегративна мотивація	120	2,64	-8,00	10,00	3,28

Так, курсантам найбільш притаманним є внутрішня мотивація – самовдосконалення, самореалізація що характеризується бажанням відповідати власним стандартом рис, цінностей та компетенцій особистості. Тобто домінує нематеріальна мотивація в процесі професійного становлення майбутніх працівників Національної поліції. Найменш характерним є показник зовнішньої мотивації – схвалення іншими, який пояснюється тим, що курсантам не потріб-

но схвалення, прийняття та підтвердження своїх компетенцій, рис та цінностей з боку інших людей чи референтної групи.

Разом з цим, з'ясовані й середні значення прояву компонентів психологічної готовності до професійної діяльності (див. табл. 2).

Таблиця 2

Описова статистика показників психологічної готовності до професійної діяльності

Показники	Кількість осіб	Середнє значення	Мінімальне значення	Максимальне значення	Стандартне відхилення
Мотиваційний компонент	120	50,66	29,00	71,00	9,12
Когнітивний компонент	120	33,36	14,00	48,00	7,84
Морально-вольовий компонент	120	44,48	21,00	69,00	10,20
Гностичний компонент	120	86,06	55,00	127,00	15,70
Організаційний компонент	120	35,85	17,00	55,00	8,49
Здатність до самоуправління	120	25,51	5,00	43,00	7,36
Комунікативний компонент	120	22,66	8,00	39,00	6,26

Відтак, результати вказують на те, що у курсантів в більший мірі сформований гностичний компонент психологічної готовності, який характеризується вмінням ставити перед собою різні пізнавальні завдання та вирішувати їх, здатністю виконувати різні розумові операції, гнучкістю та оперативністю мислення, можливістю відмовлятися від стереотипних ідей та суджень. Крім зазначеного показника, характерний і мотиваційний компонент психологічної готовності. Він характеризується позитивним ставленням до професії та прагненням застосувати свої знання в практичній діяльності, також бажанням постійного професійного вдосконалення та розвитку.

Проте, в найменший мірі розвинений комунікативний компонент. Причиною цього може бути, те що курсанти на час проведення дослідження були на першому курсі, та не володіють ще необхідними знаннями, уміннями та навичками, а зокрема це встановити та підтримувати необхідний контакт з людьми, висвітлювати свою

точку зору та умінням уникати конфліктів у процесі суспільної діяльності. Крім зазначеного, в них найменш розвинена здатність до самоуправління. Отримані результати можна пояснити тим, що курсанти як вже говорилося не мають певного досвіду та вони повинні виконувати накази, які перед ними ставляться, також ще не отримали необхідного досвіду самоорганізації та мобілізації себе, та оцінювати свою діяльність.

1. Венедіктов С. В. Матеріальне та моральне стимулювання ефективності професійної діяльності органів внутрішніх справ України: теоретичний аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / С. В. Венедіктов. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2004.

2. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М.: Изд-во Института Психотерапии. 2002. – 490 с.

Ю. Ц. Жидецький

доцент кафедри соціальних дисциплін,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, доцент

Я. В. Засць

слухач магістратури
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ МАЙНДФУЛНЕСУ У ПІДВИЩЕННІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні в Україні відбуваються кардинальне реформування правоохоронної системи. В сучасних умовах вона потребує ґрунтовного оновлення змісту, практики професійної діяльності та відповідної психологічної підготовки майбутніх працівників для роботи в нових суспільних відносинах. Робота працівників поліції зазвичай відбувається в екстремальних умовах. Професійне середовище потребує від правоохоронців особливої психічної стійкості. Працівники поліції зазнають постійні психологічні навантаження, здійснюють ризиковані дії під час виконання професійних функцій.

Правоохоронці часто мають справу з особами, які опосередковано чи безпосередньо є порушниками закону. Відповідно, контактують не з найкращими суб'єктами суспільства, для яких характерна підвищена емоційність, грубість, агресивність, неадекватність тощо. Негативні емоції деформують риси особистості співробітника правоохоронних органів, а в найбільш важких випадках спричиняють психосоматичні захворювання. Дослідження показують, що через насильство, тиск та вимоги до роботи, працівники поліції мають один з найвищих рівнів стресу серед багатьох професій [1].

На сьогоднішній день існує багато досліджень, які показують, що регулярні тренування свого мозку, особливо, що стосується уваги, із геометричною прогресією розвиває наш мозок, примножуючи його можливості. Протягом багатьох років, міжнародною групою дослідників, проводилося дослідження гормонального реагування працівників поліції на стресові ситуації у їхній професійній діяльності. Перевірялися основні фактори впливу на динаміку виділення гормону стресу – кортизолу. Практика засвідчила, що існує значний зв'язок з рівнем усвідомлення особою стресової ситуації у професійній діяльності та динамікою виділення секретції кортизолу. Учені припускають, що гормональне реагування працівника поліції на стресові ситуації корелюється із його здатністю до уважності, самоусвідомленості, відчуття миті даної ситуації [2; 3].

Одним з надбань психолого-педагогічної науки є використання майндфулнес технологій для підвищення стресостійкості. Згідно досліджень Національного інституту здоров'я і досконалості допомоги (NICE) вказано, що майндфулнес зменшує стрес і розлади пов'язані із порушенням настрою, також його терапія покращує сприйняття у людей з тривалою тривожністю [4].

Психотерапевтичний термін «майндфулнес» означає – глибинна усвідомленість, уважність, повнота розуму. Майндфулнес допомагає людині глибинно усвідомити своє місце, значення у просторі та часі в якому вона перебуває. Майндфулнес технології спрямовані на конкретизації уваги, повноцінне відображення поточного моменту, усвідомлення чогось нового, надзвичайно вагомого. Майндфулнес терапія допомагає людині вирішувати психологічні проблеми та подолання психічних розладів за допомогою зосередженості, медитації. У ХХІ столітті вченими Д. Сігель, Дж. Тісдаль, М. Вільямс [5; 6; 7] та інші розробили теоретичні основи для психотерапевтичних, психореабілітаційних досліджень майндфулнесу.

Пілотне дослідження про вплив техніки майндфулнесу проводилось у фінансовій організації в Чилі. Враховуючи той факт, що умови праці у сучасних умовах стають дедалі важчі у психологічному плані, тому здійснюється значний негативний вплив на здоров'я працівників підприємств, установ, організацій. Для дослідження було визначено п'ять критеріїв оцінки: «увага», «благополуччя», «тривога», «зацікавленість роботою» і «задоволеність роботою». Було проведено статистичну оцінку показників до використання програми «Майндфулнес» та результатів після проходження програми. Отримані результати просто вражають, показники, що стосуються негативних емоцій, а саме тривоги, значно впали. Натомість спостерігається різкий зріст наступних показників, а саме задоволеність роботою, увага. Також є один випадок, коли зріс показник як благополуччя [8].

Майндфулнес, що базується на розумінні самого себе, домігся значного скорочення показників рецидиву серед людей з депресією, також зменшення безсоння серед пацієнтів з тривожними розладами, лікування симптомів настрою у людей з тривожним розладом. Позитивний вплив на людей із біполярним розладом та високим ризиком самогубства, також майндфулнес має позитивні результати у довготривалому зниженні депресії у літніх людей. Майндфулнес також показав високий потенціал для лікування хворих на хронічний синдром втоми [9].

Протягом останнього десятиліття практичне використання різноманітних методик майндфулнесу значно розширилося. Девідом Кресвелом було проведено порівняльне дослідження ефективності використання технологій майндфулнесу на основі усвідомленого дихання та когнітивних тренінгів [10]. Перевірка рівня гормону стресу – кортизолу та здатності долати складних завдань показали, що учасники експерименту які використовували усвідомлене дихання мають значно вищий рівень стресостійкості.

У Львівському державному університеті внутрішніх справ було проведено систему занять із застосування майндфулнес технологій. До респондентів використовувалися методики копінг-поведінки (за Д. Амірханом), ситуаційної та особистісної тривожності (за Спілбергом) та вибірка стилів гумору (за Р. Мартіном).

Під час кореляційного аналізу, було виявлено, що респонденти після сеансів майндфулнесу, змінили своє відношення до без-

посереднього вирішення проблеми. Усвідомлене дихання дало зрозуміти учасникам, що по суті, вони не повинні чекати вирішення проблем (вони самі по собі не вирішаються), свої особистісні проблеми треба вирішувати самому.

Зафіксовано в респондентів суттєву зміну копінг-поведінки, в ознаках суттєвого зниження пошуку соціальної підтримки. Даний факт, можна трактувати як усвідомлення кожним учасником особистої відповідальності за власні дії, та за вирішення проблем, які виникають в наслідок власних дій. Відмова в певному аспекті, від соціальної підтримки, перемістилась на втечу від проблем. У групі збільшилась особиста тривожність, респондентам вдалось підняти на поверхню, підсвідомі проблеми, які несвідомо приховувалися учасниками дихання. Даний факт, зумовлює безпосередню роботу респондентів над собою, адже для того щоб подолати комплекс, страх чи проблему, її потрібно усвідомити. Зростання коефіцієнту тривожності є ознакою безпосереднього усвідомлення учасників експерименту особистісних проблем.

Цікавий результат, було отримано внаслідок аналізу стилів гумору особистостей. Адже 18,75% опитаних перед усвідомленням диханням, віддавали перевагу афілітивному стилю гумору, тобто гумору, який покращує настрій всім навколо, при цьому нікого не ображаючи. Після дихання, даний показник виріс до 50%, що свідчить про те, що особистості усвідомлюють, потрібність підтримування один одного, покращення взаємозв'язку в колективі. 37,5% опитуваних, перед дихальними методиками віддали перевагу самопідтримувальний гумору, що свідчить про те, що велика кількість осіб, за допомогою гумору, першим ділом піднімає настрій собі, а вже в подальшому старається допомогти гумором комусь. Самопідтримувальний на ряду з афілітивним гумором, обрали більша кількість опитуваних (70%) решту обрало агресивний (20%) та самоунищувальний гумор (10%) та після проведення сеансів майндфулнесу, даний показник змінився в сторону до афілітивного та самопідтримувального гумору.

Після проведення сеансів майндфулнес технологій, в респондентів відкрився потенціал для роботи над самим собою. Багато учасників тренінгів з усвідомленого дихання проявили бажання продовжити роботу в даному руслі. Результати отримані в наслідок опитування, показали покращення самоусвідомлення учасниками своєї стратегії поведінки в стресових та можливо екстре-

мальних ситуаціях. Отже, в професійній підготовці працівників поліції когнітивну структуру освітнього середовище вищого навчального закладу доцільно гармонійно заповнити майндфулнес технологіями.

1. Hanna Kozłowska US police forces are practicing mindfulness to reduce officers' stress—and violence / QUARTZ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://qz.com/1025231/police-departments-in-the-us-are-practicing-mindfulness-to-reduce-officers-stress-and-violence/>

2. Violanti J. M., Andrew M. E., Burchfiel C. M., Hartley T. A., Charles L. E., and Miller D. B. Posttraumatic stress symptoms and cortisol patterns among police officers. *Policing: Int J. Pol. Strat. Manag.* 2007. P. 170–189.

3. John M. Violanti, Desta Fekedulegn, Michael E. Andrew, Tara A. Hartley, Luenda E. Charles, Diane B. Miller, Cecil M. Burchfiel The impact of perceived intensity and frequency of police work occupational stressors on the cortisol awakening response (CAR): Findings from the BCOPS study // *Psychoneuroendocrinology*, October 21, 2016. Vol. 75, P. 124–131.

4. Szalavitz M., (2012). Q&A: Jon Kabat-Zinn talks about bringing mindfulness meditation to medicine / *Time Health & Family* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://healthland.time.com/2012/01/11/mind-reading-jon-kabat-zinn-talks-about-bringing-mindfulness-meditation-to-medicine/>

5. Gilbert E. Eat, Pray, Love. – New York: Viking (Penguin Group), 2006. – 353 p.

6. Shamash A. *Mindfulness for Dummies* / A. Shamash. – New York: John Wiley & Sons, 2010. – 336 p.

7. Siegel D. *The Mindful Brain*. – New York: Norton, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.openground.com.au/articles/Siegel-article.pdf>.

8. Bruno Solaria, Roberto Bravo, Pedro Zitzke Estudio piloto del impacto de una intervención de mindfulness en una organización financiera en Chile/ *Mindfulness & Compassion* (2017) 2, 3–8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ac.els-cdn.com/S2445407916300532/1-s2.0-S2445407916300532-main.pdf?_tid=96cd0ff0-c8a3-11e7-90c9-00000aab0f27&acdnat=1510599239_18ab2f3cfdeec571296467e16bd7ba1b

9. Ed Halliwell MINDFULNESS... REPORT 2010 / Mental Health Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mental-health.org.uk/sites/default/files/Mindfulness_report_2010.pdf

10. J. David Creswell, Laura E. Pacilio, Emily K. Lindsay, Kirk Warren Brown Brief mindfulness meditation training alters psychological and neuroendocrine responses to social evaluative stress // *Psychoneuroendocrinology* / June 2014, V. 44, P. 1–12.

В. О. Іваха
декан факультету № 5,
кандидат юридичних наук
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У МЕХАНІЗМІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Стратифікація соціально-правової організації публічної влади в державі передбачає організацію та функціонування спеціалізованих ланок державного апарату, наділених власною компетенцією у відповідних сферах суспільних відносин.

Підтримання належного порядку діяльності соціальних інститутів, забезпечення дотримання нормативно-правової основи в суспільстві – основні завдання правоохоронної системи, яка відіграє роль стабілізуючого фактора суспільних відносин, спрямовуючи їх на досягнення загальнодержавних, а, відтак і соціальних інтересів. Узагальнюючи методику реалізації правоохоронної функції спеціалізованими ланками державної влади, враховуючи аксіоматичність факту функціонування останніх на основі та на виконання приписів закону, правоохоронну діяльність слід розглядати як систематичну діяльність з використання заходів правового впливу на учасників суспільних відносин задля досягнення поставленої мети – забезпечення законності, у тому числі шляхом протидії правопорушенням.

Система правоохоронних органів визначена у положеннях ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» та охоплює: «органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [1].

Правові заходи існують у формах реалізації права: застосування, виконання, додержання та використання. Класифікуючи

систему заходів правового впливу правоохоронних органів на суспільні відносини за критерієм локалізації такого впливу, в цілях визначення методики запобігання і протидії корупції у цій ланці публічного апарату, вважаємо за доцільне виділити наступні елементи останньої:

- внутрішньо-організаційні (заходи впливу правоохоронної системи на функціонування її елементів з метою превенції і протидії корупції у самій правоохоронній діяльності);

- екстернальні (комплекс заходів, спрямованих на протидію проявам корупції в інших ланках суспільної організації).

Внутрішньо-організаційний рівень заходів запобігання і протидії корупції, зважаючи на однотипність організації діяльності вітчизняної правоохоронної системи є універсальною для усіх її ланок. Слід відзначити, що проблеми внутрішньо-організаційних заходів щодо запобігання та протидії корупції було приділено увагу у численних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Л. Багрій-Шахматова, Б. Волженкіна, О. Гределанда, О. Дульського, О. Кальмана, М. Камлика, Р. Клітгарда, М. Костеннікова, О. Мартиненка, М. Мельника, Є. Невмержицького, М. Хавронюка, та ін. Втім, комплекс наведених досліджень, хоча і репрезентує особливості досліджуваного явища, все ж не наділений фундаментальною практично-прикладною характеристикою у контексті антикорупційної діяльності – систематизованістю положень, оскільки носить фрагментарний характер.

Апріорі розкриття змісту внутрішнього рівня антикорупційних заходів в правоохоронній системі слід ідентифікувати з положенням правоохоронних органів в межах публічного механізму. У концепції поділу влад, система правоохоронних органів України функціонально відноситься до ланки органів виконавчої влади, зважаючи на сферу суспільних відносин, які виступають предметом владно-розпорядчого впливу та методику забезпечення належного рівня правової компліментарності соціальних інститутів.

Площина адміністративно-правових форм запобігання і протидії корупції в досліджуваній ланці публічного апарату функціонально охоплює комплекс адміністративно-прогнібіційних приписів, що встановлюють правообмеження юридичного статусу співробітників.

Оскільки заходи адміністративно-правового забезпечення запобігання і протидії корупції в правоохоронних органах України характеризуються складністю іманентної організації, вважаємо за доцільне провести чітку їх класифікацію. В якості критерію класи-

фікації обрано хронологічний та функціональний аспект значення останніх у алгоритмі проходження служби співробітниками правоохоронних органів, а саме:

- атестаційні процедури (заходи професійно-психологічного відбору та інші заходи, пов'язані зі вступом особи на службу в правоохоронні органи);

- власне службові заходи (здійснення нагляду та контролю за службовою діяльністю співробітників правоохоронних органів, стимулювання та накладення стягнень за результатами проходження служби);

- розатестаційні заходи (комплекс адміністративних антикорупційних заходів, пов'язаних з припиненням служби в правоохоронних органах).

Комплекс заходів прелімінаційного характеру, пов'язані з ідентифікацією можливості індивіда до проходження служби у системі правоохоронних органів охоплює кваліфікаційний та професійно-психологічний рівні. Власне на даному етапі відбувається домінантна актуалізація превентивних форм антикорупційного впливу на функціонування право охоронної системи як на інституційному, так і на індивідуально-суб'єктному елементах, мінімізуючи потенційну асиміляцію осіб, психоемоційна чи світоглядна концепція організації котрих створює високу ймовірність їх активної участі у корупційних правопорушеннях з використанням службового становища.

Як зазначають дослідники у сфері юридичної психології, «вирішальну роль у подальшій корупційній діяльності службової особи відіграють первинна корупційна установка та дисатисфакція умовами трудової діяльності, раннє діагностування котрих є запорукою нейтралізації корупційної компоненти у функціонуванні державного апарату» [2, с. 234].

Формами участі правоохоронних органів у розробці та модернізації антикорупційної політики держави передусім виступають:

- моніторинг корупції як соціального явища – система заходів щодо реєстрації, систематизації та подальшого опрацювання даних про показники динаміки корупції на певній території впродовж визначеного періоду часу. Комплекс заходів моніторингу, які проводяться на основі даних, що надаються правоохоронними органами дозволяє визначити сфери суспільних відносин, які зазнали найбільшого впливу корупційного фактору та зосередити увагу на процесі діагностування причин та умов виникнення корупції;

– статистична звітність правоохоронних органів, відображаючи якісно-кількісні показники корупційних правопорушень у суспільстві відіграє роль індикатора ефективності антикорупційної стратегії держави, репрезентуючи зміни у стані корупції за визначений період звітності;

– нормопроектувальна діяльність правоохоронних органів – комплекс заходів щодо системного дослідження чинного антикорупційного законодавства у процесі застосування його положень, виявлення недоліків та формування пропозицій щодо удосконалення нормативного базису механізму запобігання і протидії корупції.

Об'єкти розробки правоохоронними органами рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства у сфері запобігання і протидії корупції можна окреслити в залежності від процедурних предметів правового регулювання в межах комплексу заходів, які здійснюються цими органами в контексті виявлення, документування, розслідування корупційних правопорушень і застосування заходів адміністративного та інших форм правового впливу на правопорушників у сфері публічного управління. Як відзначає О. В. Сердюк «...нормативна регламентація заходів щодо протидії корупції була б неповною та неефективною без впровадження пропозицій органів правоохоронної системи України у національне законодавство. Особливою цінністю відзначаються розробки положень у сферах оперативних та слідчих заходів, методики запобігання приховуванню корупційних правопорушень, протидії відмиванню коштів, одержаних незаконним шляхом та ряд методик, які стосуються кримінологічних заходів, пов'язаних з забезпеченням об'єктивного відображення тенденцій корупції у державних стратегічних планах» [3, с. 8]. Таким чином, вважаємо, що правоохоронні органи відіграють ключову системотворчу роль як у процесі розробки, так і у заходах щодо практичної реалізації положень чинного законодавства у сфері адміністративно-правових заходів запобігання і протидії корупції, ставлячи суттєвий фактор у протидії процесу експансії даного епікоціального явища у системі публічної влади України.

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.

2. Алексеев С. С. Общая теория права: учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / С. С. Алексеев. – М.: Проспект, 2009. – 576 с.

3. Сердюк О. В. Засади методології оцінювання рівня корупції в Україні / О. В. Сердюк, О. В. Волянська, М. Ю. Огай. – К.: Атіка-Н, 2010. – 20 с.

Н. М. Калька
старший викладач
кафедри психології
факультету № 7
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК НЕОБХІДНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Опанування поліцейськими необхідних комунікативних навичок, підвищення комунікативного потенціалу, розвиток комунікативної сфери та ефективної міжособистісної взаємодії з особами різних категорій є важливою умовою належного рівня професійного спілкування.

Професійне спілкування поліцейського базується на розвитку його комунікативної компетентності, що передбачає здатність і вміння встановлювати міжособистісні контакти, регулювати коло спілкування, оцінювати та прогнозування розвиток та наслідки різного роду ситуацій тощо.

Професійно – комунікативна компетентність – це утворення, що базується на комунікативному потенціалі особистості в конкретній професійній діяльності і об'єднує значущі для працівника відносини, вміння і навички спілкування [3].

Важливим аспектом у формуванні професійно-комунікативної компетентності поліцейського є розвиток комунікативної, інтерактивної та перцептивної сторони спілкування.

Комунікативна сторона спілкування поліцейського включає вміння розуміти, аналізувати та використовувати інформацію у спілкуванні з іншими та вирішувати конкретні завдання. У цьому випадку поліцейський, використовуючи слово як інструмент впливу, здатен змінювати ситуацію та поведінку інших.

Інтерактивна сторона відображає ступінь взаємодії з іншими суб'єктами у процесі спільної діяльності (конкуренції, конфлікту, протистояння тощо).

Перцептивна сторона спілкування пов'язана із «вслуханням в іншого» через ідентифікацію, стереотипізацію, рефлексію і зворотній зв'язок, що неодмінно пов'язано із результативністю у взаємодії за умови їх використання [2].

Тому формування комунікативної компетентності працівника поліції спрямовано на розвиток особистості професіонала з позитивною установкою на професійну діяльність, володіння ефективними стратегіями поведінки в конфліктних ситуаціях, розширення базових знань розуміння невербальних засобів спілкування, здатність регулювати власними стереотипами та негативними установками у випадках кризової комунікації.

Так, з метою якісної підготовки працівників Національної поліції України в рамках професійного навчання та курсів підвищення кваліфікації було запроваджено навчальний курс «Успішна комунікація».

Основні завдання цього курсу спрямовані на формування належного рівня комунікативних вмінь та навичок, а саме комунікації з категоріями осіб, що застосовують маніпулятивні та авторитарні прийоми у спілкуванні, використання контрманіпуляції, збереження емоційної стійкості у складних ситуаціях міжособистісної взаємодії, що провокують виникнення конфліктів, розвиток навички комунікації із ЗМІ, формування навичок невербального спілкування та візуальної діагностики, розвиток емпатії та «активного слухання», навчання розмовному етикету, а також формування толерантності в спілкуванні з особами різних соціальних статусів.

У зв'язку з цим окреслено тактику комунікації поліцейського, яка базується на комплексі дій і заходів щодо вирішення конфліктних ситуацій за допомогою комунікації. Ключовими «китами» ефективної комунікації поліцейського, на які сфокусовано увагу в процесі викладання вищезгаданого курсу були:

- Встановлення позитивного контакту з особою (основними складовими є професійна поведінка, професійна мова, ввічливість та доброзичливість).

- Активне слухання (техніка спілкування, завдяки якій надається підтримка у розмові з метою забезпечення психологічного комфорту іншого. Основними складовими формування цього вміння є демонстрація розуміння, співчуття, запитання до особи з метою з'ясування деталей для поінформованості у ситуації).

Деескалація конфлікту з проблемними особами (маленькі діти, психічно нездорові люди, емоційно збуджені і неконтрольовані, особи під дією алкоголю чи наркотичних речовин). Основні навички спілкування та поведінки з такими особами, на формування яких було спрямовано навчання у цьому курсу, це перш за все, уникання відвертої, занадто впевненої та агресивної поведінки з боку поліцейського, вміння проявити турботу, спілкування на доступному рівні з проблемними

особами, вживання простих слів і словосполучень, оцінка ситуації з мінімізацією ризику для себе, оточуючих та інших поліцейських.

Реагування на вербальні образи (стійкість до негативних висловлювань на власну адресу чи адресу поліції загалом, емоційна стійкість, уникнення вербальної агресії).

Мова тіла (контроль за власним виразом обличчя, мімікою, поставою, позами тіла, розташування у просторі, дистанціювання постійний зоровий контакт).

Використовуючи інтерактивні методи навчання під час проведення низки практичних занять, поліцейські мали змогу засвоїти техніки комунікативного впливу з метою вирішення напружених, стресових та екстремальних ситуацій, що супроводжують їхню професійну діяльність.

1. Дубова І. О. Психологічні особливості професійного спілкування працівників міліції в екстремальних умовах: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06 / І. О. Дубова. – К., 2003. – 19 с.

2. Крижанская Ю. С. Грамматика общения / Ю. С. Крижанская, В. П. Третьяков. – М.: Сенс, СПб: Питер, 2005. – 280 с.

3. Прикладна психологія у правоохоронній діяльності: конспект лекцій для курсантів, студентів та слухачів / С. С. Гнатюк, Н. О. Пряхіна, О. Ю. Рак, О. І. Цивінський, Я. М. Когут, В. В. Карпенко, Н. М. Бардин. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – С. 290–310.

З. Р. Кісіль

декан факультету № 7,
доктор юридичних наук, професор

М. А. Кісіль

магістр факультету № 6
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Проблема вдосконалення професійно-психологічної підготовки кадрів Національної поліції України є винятково актуальною, враховуючи як суспільно-значиму спрямованість на забезпечення

законності й правопорядку, а також ризиконебезпечний і екстремальний характер їх діяльності, так і постійно зростаючий рівень складності умов і чинників, що супроводжують соціальні зміни. Високі вимоги, що пред'являються до рівня професіоналізму зазначених фахівців, потребують цілеспрямованого розвитку особистісних і професійних якостей, майстерного володіння системою теоретичних і прикладних знань, уміння застосовувати їх на практиці за будь-яких умов незалежно від специфіки їхньої діяльності.

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» розпочато якісно новий етап реформування МВС України. Результат запланованих реформ багато в чому залежить від якості професійного навчання поліцейських, готовності їх до несення служби в практичних підрозділах. Саме тому реформування системи Міністерства внутрішніх справ передбачає відповідні зміни в діяльності відомчих закладів освіти зі специфічними умовами навчання. Нині в Україні виникла об'єктивна необхідність реформування форм і методів національної освіти взагалі і системи професійного навчання поліцейських, зокрема. У попередні періоди історії мала місце концепція освіти – «освіта на все життя». Динамічний розвиток усіх сфер життя спонукає у необхідності зміни формулювання «освіта на все життя» на нове «освіта через усе життя».

Відмітні риси сучасної освіти – це: збільшення обсягу інформації, комплексний характер теоретичних знань і практичних умінь, інтенсивне використання в процесі навчання інформаційно-комунікативних технологій, індивідуалізація процесу здобуття і передачі знань, розвиток соціальних здібностей і навичок тих, хто навчається тощо. Сучасні світові стандарти в освіті покликані здійснювати підготовку кваліфікованих фахівців, які спроможні інтегрувати отримані теоретичні знання у практичну площину, володіти сучасними технологіями. Трансформаційні процеси в освіті покликані перш за все вирішити низку завдань, а саме: орієнтація освіти на особистість та фундаментальні цінності, кардинальну демократизацію освіти, створення належних умов розвитку безперервної освіти.

Сучасні умови професійної діяльності працівників поліції, а також інтенсивний рух кадрів та їх значне оновлення висувають високі вимоги до їх професійної підготовки. Реалії сьогодення дають нам підстави стверджувати, що професіоналізм працівників поліції слід розглядати крізь проекцію розвинутих у них умінь і навиків самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення. В цілому

комплексний характер процедури розвитку Національної поліції України в контексті європейської інтеграції, найдоцільніше здійснюється системою професійного навчання, а науково обгрунтоване й оптимальне поєднання умов розвитку та потреби щодо його зорієнтованості й суті, активує поступальний розвиток особистості поліцейського.

Сучасна складність завдань, що вирішується Національною поліцією України (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»), насамперед у протидії злочинності, котра дедалі стає все поширенішою і небезпечнішою, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, винятково важкі умови, в яких ведеться ця робота, вимагають постійного зростання професіоналізму кадрів поліцейських, високого рівня наукового забезпечення алгоритму їх підготовки та практичної діяльності.

Феномен професіоналізму поліцейських є досить складним за своєю природою і його, на нашу думку, слід розглядати з позицій системного підходу, а саме з погляду підсистем: високого рівня професіоналізму діяльності, професійно значущих якостей особистості, алгоритмованості нормативності їх діяльності та продуктивної Я-концепції. Основною когнітивною складовою підсистеми професіоналізму діяльності є професійна компетентність, що визначається як система професійних знань та практичних навичок, що постійно удосконалюються і надають поліцейським можливість ефективно виконувати покладені на них завдання. Професійна компетентність поліцейських, на нашу думку, безпосередньо пов'язана із професіоналізмом, тому до підструктури професіоналізму діяльності належить лише той складовий елемент, що консолідує вміння ефективно діяти під час виконання професійних обов'язків. Слід зазначити, що зміст сутності професіоналізму діяльності не є «статичним» утворенням, а «динамічним», позаяк полягає у постійному, цілеспрямованому накопиченню, засвоєнню знань та професійних навичок.

Процес інституціоналізації, тобто визначення і закріплення правових норм і моральних правил, соціальних статусів і ролей, приведення їх у систему є однією із домінантних складових професіоналізму працівника поліції та його становлення як професіонала.

Процес інституціоналізації зумовлює до зміни мимовільної поведінки на очікувану, моделювану за допомогою правових і моральних норм. Априорі, що працівники поліції наділені широким спектром владних повноважень для реалізації поставлених перед ними важливих і досить складних завдань. Уміння користуватися наданою йому владою розумно, застосовувати у повсякденній діяльності високі еталони якості службової діяльності, чітко дотримуватися алгоритму нормативної регуляції – одна із домінуючих моральних якостей особистості справжнього професіонал-поліцейського.

Процес професіоналізації поліцейського набуває певного ступеня завершеності при досягненні ним професійної зрілості, яка характеризується отриманням високої професійної майстерності і статусу; з іншого боку, професіоналізація триває протягом усього професійного життя поліцейського, адже удосконалення професійної майстерності і розвиток професіоналізму не обмежені якими-небудь часовими рамками.

Основними напрямками оптимізації функціональних і структурних параметрів системи професійного навчання поліцейських є розробка її оптимальної організаційно-правової моделі, що забезпечує адекватність цілей і завдань підготовки високопрофесійних кадрів різної кваліфікації і профілю потребам правоохоронної сфери. Це можливо на основі розробки заходів, спрямованих на подальше вдосконалення функціональної і організаційної структури професійного навчання поліцейських у ВНЗ МВС України, її ресурсного і правового забезпечення, підвищення якості контролю і нагляду, оцінки ефективності її діяльності.

Сенс професійної освіти поліцейських, як це задекларовано у статті 72 Закону України «Про Національну поліцію» в системі МВС України, полягає перш за все у тому, щоб в процесі професійного навчання працівників поліції сформувати у них таку систему теоретичних та практичних знань та навичок, професійних якостей особистості, які нададуть їм можливість самостійно самоудосконалювати себе, вільно орієнтуватися в складному колі соціальних і професійних проблем, успішно адаптуватися до мінливих умов і здобувати необхідні професійні знання та вміння. Враховуючи вище викладене, вважаємо що домінуючими якостями працівника поліції повинні стати: вільне користування методологічними знаннями, які сприятимуть не тільки розпоряджатися наявною інформацією, а й отримувати нову; креативне логічне мислення; активна

життєва та професійна активність; потреба та готовність до професійного та особистісного розвитку впродовж усієї професійної діяльності.

З метою реалізації вимог статей 72–75 Закону України «Про Національну поліцію» вважаємо за необхідне продовжити і наповнити інноваційним змістом роботу з підготовки працівників поліції з наступних напрямків:

1) науково обґрунтувати концепцію і стратегію модернізації системи професійного навчання поліцейських, а саме: первинної професійної підготовки; підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти, службової підготовки та законодавчо визначити суб'єктів цього реформування, внести зміни до чинного законодавства;

2) з метою формування, підготовки висококваліфікованих поліцейських, формування правоохоронної еліти на часі прийняття Закону України «Про реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки поліцейських»;

3) розробити і затвердити Концепцію формування та розвитку цілісної системи неперервної освіти поліцейських;

4) прийняття Закону України «Про відомчу систему професійного навчання поліцейських у ВНЗ МВС України» сприятиме застосуванню компетентнісного підходу в освітньому процесі у ВНЗ МВС України та удосконаленню системи управління освітньою та науковою діяльністю на галузевому й вузівському рівнях системи навчальних закладів МВС України.

5) сприяти розвитку ВНЗ МВС України щодо надання освітніх послуг із підготовки (базова освіта), перепідготовки (післядипломна освіта) та підвищення кваліфікації поліцейських;

6) розширити мережу інноваційно-технологічних центрів на базі науково-дослідних інститутів МВС України, які б безпосередньо займалися розробкою новітніх інноваційних технологій підготовки поліцейських;

7) визначити загальнонаціональні стандарти якості освітнього та кадрового забезпечення системи професійної підготовки поліцейських, що мають встановити чіткий порядок ліцензування, атестації, акредитації усіх установ і закладів, які займаються професійним навчанням поліцейських;

8) МВС України здійснити низку наукових досліджень щодо розробки і впровадження «портретів якості» поліцейських в залеж-

ності від виду діяльності, структурного підрозділу, кола службових обов'язків з метою вдосконалення кваліфікаційних вимог до посад поліцейських;

9) активізувати процеси сертифікації Національної поліції України щодо надання освітянських послуг відповідно до вимог системи ISQ 9000;

10) сприяти розвитку наукових шкіл у відомчих навчальних закладах системи МВС України;

11) не допускати скорочення державного фінансування навчальних закладів різних рівнів навіть в умовах кризи, зокрема, наукових досліджень та підготовки висококваліфікованого кадрового потенціалу, що матиме подальший вплив на розвиток країни.

12) досліджувати тенденції розвитку ринку освітніх послуг вищої освіти з метою гнучкого і швидкого реагування на потреби суспільства, запровадження нових спеціалізацій.

М. П. Козирєв
доцент кафедри
психології управління
факультету № 7,
кандидат філософських наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Як відомо, професійна діяльність працівників правоохоронних органів, проходить зазвичай, в складних, непередбачуваних, конфліктних умовах, які вимагають відповідних фізичних, моральних, психічних зусиль тощо. Природно, що вирішення ними різноманітних службових завдань зумовлено переважно взаємодією з окремими індивідами, різноманітними соціальними групами, тобто знаходяться у сфері суспільних взаємин «людина – людина», на які накладаються потребнісно-мотиваційна сфера та індивідуальні особливості особистості.

Стосовно визначення екстремальної ситуації, то її розуміють як складну та емоційно-напружену ситуацію, що виникає під час

виконання працівником завдань службової діяльності та потребує для її вирішення всебічної активізації фізичних і психічних ресурсів. На наш погляд, основу психологічної готовності складають такі елементи: психофізіологічна, що є субстратом психічної діяльності (урівноваженість, рухливість нервових процесів та ін.), емоційно-вольова (саморегуляція емоційних станів, емоційна лабільність, адекватність прояву емоцій, та ін.), адаптивна (особистісний адаптаційний потенціал, нервово-психічна стійкість та ін.), когнітивно-рефлексивна (самопізнання, самоусвідомлення та ін.), соціально-перцептивна (передбачливість, проникливість, емпатійність, ідентифікованість та ін.).

Не викликає сумнівів, що недостатній рівень професійної та психологічної готовності до дій у напружених, екстремальних ситуаціях негативно впливає на виконання службових завдань, є причиною помилок, неадекватних вчинків, певних прорахунків, що можуть мати негативні наслідки як для особистості, колективу співробітників, так і відповідні оцінки засобів масової інформації, громадськості тощо. Поведінка працівника поліції в екстремальних ситуаціях переважно визначається його професіоналізмом, компетентністю, мотивацією та особистою підготовленістю. Закономірно, що одним із головних завдань професійної підготовки працівників поліції є формування у них психологічної готовності до дій в екстремальних умовах.

Виділяють такі чинники, що діють на працівників поліції під час виконання професійних обов'язків, а саме:

- фізична та психічна втомленість, що може досягати рівня виснаженості;
- небезпека з боку озброєних злочинців, неадекватних учасників дорожнього руху тощо;
- психотравмуючі складові екстремальних ситуацій: важкі тілесні ушкодження, кров, страждання людей тощо);
- моральний тиск з боку правопорушників, агресивно налаштованого скупчення людей, їх друзів, сусідів, знайомих тощо;
- висока відповідальність за наслідки власних дій, переживання за можливе їх несприйняття з боку керівництва та колег;
- дефіцит часу на сприйняття, аналіз ситуації та прийняття рішення тощо.

Як свідчить практична діяльність працівників поліції, іноді вони неадекватно сприймають типові службові, побутові, сімейні

та іншого роду складні ситуації, помилково вважаючи їх екстремальними. В теорії і практиці професійної діяльності поліції до них відносять:

- процес безпосередньої протидії злочинним проявам, безпосередній контакт зі злочинцем чи правопорушником;
- протидія груповим злочинним проявам, масові порушення громадського порядку;
- психологічне протиборство в дізнанні та розслідуванні злочинів;
- сімейно-побутові конфлікти, розгляд скарг і заяв, переговори при затриманні заручників тощо;
- тривалі та інтенсивні повсякденні фізичні та психічні навантаження;
- природні і техногенні аварії та катастрофи.

Діяльність працівників поліції як у типових, так і в екстремальних ситуаціях неможливий без розуміння такого негативного емоційного стану, як стрес (англ. stress – тиск, напруга) – стан індивіда, що виникає як відповідь на різноманітні екстремальні види впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, що виводять із рівноваги фізичні та психологічні функції людини.

Особливість інтенсивності стресу залежить як від об'єктивних характеристик пливу та більшою мірою від суб'єктивної значимості його для людини. Стрес може набувати таких форм:

- мобілізуючій, що проявляється у прискоренні реагування, покращенні уваги, сприймання, мислення, працездатності тощо;
- демобілізуючій, якій виявляється у стані виснаження, безпорадності, розгубленості, недоцільних та нерозумних діях, зниженні ефективності діяльності тощо;
- фрустрації, яка виражається в характерних переживаннях і поведінці, зумовлених суб'єктивним сприйняттям труднощів на шляху досягнення мети як непереборних;
- конфліктності, викликаній протистоянням інтересів, позицій, думок, дій в екстремальних умовах;
- кризового стану особистості, що може призвести до кардинальної перебудови її «Я-концепції» тощо.

Протидія стресу, іншим негативним емоційним проявам, полягає в здатності впоратися зі складними ситуаціями без дезорганізації в поведінці. Вона виявляється: у відсутності значних емоційних емоцій на складні і неприємні ситуації, здатності до збережен-

ня організованої поведінки, раціонального мислення, правильному виконанні необхідних дій, зберіганні відповідної мотивації тощо.

Ефективність діяльності працівника поліції в екстремальних умовах значною мірою залежить від того, наскільки вона є непередбачуваною та контрольованою. Визначена очікуваність екстремальних ситуацій, як знешкодження озброєного злочинця, звільнення заручників, нейтралізація гострого сімейно-побутового конфлікту, припинення несанкціонованих мітингів та масових заворушень і т. н., певним чином дозволяє прогнозувати розвиток подій, а тому, формувати внутрішній стан психологічної готовності до дій як у внутрішньому, так і зовнішньому проявах.

Процес формування стану психологічної готовності до діяльності являє собою послідовність взаємопов'язаних процедур і дій: усвідомлення своїх потреб, вимог суспільства, колективу чи поставленого посадовими особами завдання; усвідомлення цілей виконання завдань, вирішення котрих призведе до задоволення потреб або виконання поставленого завдання; осмислення та оцінка умов, у яких будуть протікати майбутні події, актуалізація досвіду, пов'язаного з вирішенням завдань і виконанням вимог подібного роду; визначення на основі досвіду та оцінки майбутніх умов діяльності найбільш раціональних і можливих (допоміжних) способів вирішення завдань чи виконання вимог; прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка співвідношення своїх можливостей, рівня домагань і необхідності досягнення певного результату; мобілізація сил, відповідно до умов і завдань, самонавіювання віри в успішне досягнення мети.

Виходячи з вищенаведеного, можна зазначити, що психологічна підготовка працівників поліції має бути спрямованою на формування:

- самостійності прийняття та реалізації рішення у невизначених ситуаціях за умов браку інформації, часу;
- відповідного та правомірного реагування на ситуацію, що склалося;
- емоційної стійкості в різних екстремальних ситуаціях;
- навичок спілкування з представниками конфліктуючих сторін;
- вміння за зовнішніми ознаками визначати готовність особи до агресивних дій;
- знання широкого спектру вербальних та невербальних засобів управління ситуацією;

– знань та умінь застосування технологій і прийомів протидії з боку впливу цивільних осіб.

Психологічну підготовку працівників міліції до дій в екстремальних ситуацій доцільно здійснювати через їх моделювання з дотриманням таких чинників і умов:

– дефіциту часу, що спонукає індивіда формувати вміння орієнтуватися у швидкоплинних ситуаціях, адекватно не них реагувати, виділяти основне та приймати відповідні рішення;

– інформаційного перевантаження за наявності дефіциту часу та значного фізичного навантаження;

– наявності реальних та уявних небезпек для життя і здоров'я тих, що проходять випробування;

– раптовості виникнення екстремальної ситуації.

Обов'язковим компонентом професіоналізму працівника, що визначає його готовність до впевнених дій і успішного вирішення професійних завдань в екстремальних умовах є психологічна підготовленість.

Психологічна підготовленість – це особлива психологічна підготовленість працівника до успішних дій та забезпечення особистої безпеки в екстремальних умовах, що є специфічними для правоохоронної діяльності. Бути психологічно підготовленим до екстремальних умов означає:

– знати, з якими екстремальними ситуаціями доведеться зіткнутися, в чому їх особливості, які труднощі при цьому очікуються;

– знати і вміти виконувати звичайні професійні дії без погіршення їх якості під впливом психотравмуючих обставин та психічної перенапруженості;

– уміти виконувати особливі дії, адекватні специфіці конкретних екстремальних ситуацій;

– володіти спеціально розвиненими якостями, що підвищують спеціальні здібності до успішних дій у специфічних умовах;

– володіти підвищеною екстремальною стійкістю, з тим, щоб безпечно виходити із екстремальних випробувань без негативних наслідків для життя і здоров'я;

– бути спроможним перетворювати обставини екстремальної ситуації на свою користь, не зважаючи на труднощі.

Для ефективного виконання службових завдань і реалізації професійних обов'язків в екстремальних ситуаціях вирішального значення набуває професійна компетентність і впевненість в собі,

вміння мобілізуватися у надзвичайних обставинах, тренованість, витримка і адекватна оцінка обстановки, досягнення яких можливе за наявності належного рівня психологічної підготовки працівника МВС.

1. Кісіль З. Р. Психологічна стійкість працівника поліції як основа готовності до професійної діяльності в екстремальних та ризиконебезпечних умовах // Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві / збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 року) / упор. Н. М. Бамбурак. – Львів: Львівський університет внутрішніх справ, 2017. – С. 174–179.

2. Козирев М. П. Емоційна стійкість як складова психічного здоров'я особистості // Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві / збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 року) / упор. Н. М. Бамбурак. – Львів: Львівський університет внутрішніх справ, 2017. – С. 192–196.

3. Пампура І. І. Формування психологічної готовності працівників органів внутрішніх справ до ефективної діяльності в екстремальних ситуаціях / І. І. Пампура // Наука і правоохорона, 2013. – № 3 (21). – С. 246–252.

Ю. П. Ощипок
головний спеціаліст відділу
ресоціалізації засуджених управління пробації
*(Західне міжрегіональне управління з питань
виконання покарань та пробації
Міністерства юстиції)*

ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК ЗАСІБ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ

Згідно з кримінально-виконавчим законодавством України загальноосвітнє навчання засуджених є одним з основних засобів виправлення та перевиховання. Освітній процес здійснюється з метою сприяння розвитку особи і полягає не тільки в тому, що воно дає систему знань про закономірності розвитку природи та суспільства, розширює межі світогляду, сприяє інтелектуальному розвитку засуджених, залучає їх до досягнень науки і техніки, а й безпосередньо впливає на виховання засуджених. Під впливом навчання змінюються свідомість засуджених, їх переконання, нахили, звички, поведінка тощо. У процесі навчання їм прищеплюються такі позитивні якості, як дисциплінованість, цілеспрямованість, уміння раціонально використовувати

свій час та долати перешкоди, почуття відповідальності за свою поведінку та вчинки, чемне ставлення до інших [2].

У радянський період питання освіти розглядалось під специфічним кутом зору. За час незалежності до нього зверталась велика кількість дослідників, таких як К. А. Автухов, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. Г. Колб, О. В. Лисодєд, М. С. Пузирьов, А. Х. Степанюк, С. В. Сюр, О. В. Тавожанський, М. В. Трубніков, С. В. Хуторна, І. С. Яковець та інші.

Освіта засуджених у період відбування покарання – це відмінний від освіти на свободі та досить специфічний процес, оскільки відбувається він в умовах установ закритого типу [5, с. 169].

В установах виконання покарань відповідно до законів України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту» для засуджених забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти. Засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [3, с. 75]

Діяльність, спрямована на підвищення загальноосвітнього і фахового рівня засуджених під час відбування покарання, значною мірою сприяє корисній зайнятості засуджених, прискоренню процесу соціальної адаптації після звільнення, запобіганню рецидиву злочинів. В установах виконання покарань головні завдання реалізації навчального процесу є загальнодержавними: забезпечення права громадян на загальну середню освіту, формування і розвиток особистості, готовність до професійного самовизначення.

Наукові дослідження переконливо доводять закономірність: чим вищий у засуджених, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, освітній рівень, тим менше в подальшому вони вчиняють нові злочини.

Цей висновок вельми актуальний сьогодні, якщо враховувати, що в колоніях відбувають покарання понад 70% осіб молодого віку. Людина, яка після звільнення від відбування покарання бажає почати життя з чистого аркуша, має змогу, ще перебуваючи в колонії, здобути освіту, почати повноцінне нове життя. І закон (статті 125, 126 КВК) надає їм таку можливість. З цією метою в установах

виконання покарань створюються загальноосвітні навчальні заклади трьох ступенів: перший ступінь – початкова школа (1–4 класи), другий ступінь – основна школа (5–9 класи), третій ступінь – старша школа (10–11 класи). А для тих засуджених, хто не має можливості навчатися в школах з денною формою навчання, функціонують вечірні школи II–III ступеня. Навчально-виховний процес у загальноосвітніх виховних закладах може здійснюватися як за групою, так і за індивідуальною формою навчання (ст. 13 Закону України «Про загальну середню освіту» [1].

Школи у закладах виконання покарань створюються за наявності такої кількості учнів, яка б давала змогу організувати не менше чотирьох класів по 20 осіб у кожному, а навчально-консультаційні пункти – за наявності не менше 30 осіб і відсутності умов для очного навчання [2].

Приймання засуджених до навчального закладу здійснюється на підставі бажання, особистої заяви і наявних документів – свідоцтва про базову, загальну середню освіту або табеля успішності про закінчення відповідного класу, а в разі їх відсутності – на основі атестації, проведеної відповідно до Положення про загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 14 червня 2000 р. № 964. Зарахування учнів до відповідних класів проводиться, як правило, до початку навчального року за спільним наказом директора навчального закладу та начальника установи. Так як і на волі, в закладах виконання покарань навчальний заклад працює за загальними навчальними програмами і робочими планами, посібниками, підручниками. Розклад занять, структура навчального року, режим роботи складаються відповідно до особливостей утримування засуджених в установі. Навчання у випускних класах школи завершується державною підсумковою атестацією.

Час проведення занять у загальноосвітніх закладах визначається у розпорядку дня. Якщо засуджений має звільнитися від відбування покарання, йому дозволяється проходити підсумкову атестацію достроково.

За результатами навчання видається відповідний державний документ (табель, свідоцтво, атестат, довідка) загальноприйнятого зразка [1].

Документ про освіту в руки засудженому не видається, а зберігається в особовій справі засудженого до його звільнення. Підбір педагогічних кадрів, контроль за навчальним процесом у загально-

освітніх школах установ виконання покарань здійснюють районні (міські) відділи освіти [2].

Засудженим, які займаються самоосвітою, адміністрація установи створює необхідні умови для занять у вільний від роботи час.

Адміністрація установи веде облік засуджених, які не мають базової або повної середньої освіти, забезпечує умови проведення навчального процесу, надає та утримує на належному рівні приміщення навчального закладу, здійснює їх ремонт, забезпечує меблями, організовує надійне зберігання і правильне використання навчальних та наочних посібників, технічних засобів, підручників, роз'яснює працівникам навчального закладу особливості встановленого для засуджених режиму відбування покарання та попереджує про відповідальність за порушення правил поведінки з ними, забезпечує безпеку працівників навчального закладу під час їх знаходження на території установи. У разі переведення осіб, які навчаються із однієї установи до іншої повідомляє про це директора навчального центру [4].

З метою безумовного виконання вимог Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення засудженим доступності і безоплатності здобуття повної загальної середньої освіти, формування у них свідомого прагнення до участі у соціально корисній діяльності в установах Західного міжрегіонального управління з питань виконання покарань та пробації Міністерства юстиції (далі – ЗМУ МЮ) функціонує 23 загальноосвітні навчальні заклади, а саме: 6 вечірніх (змінних) шкіл; 12 навчальних закладів з класами вечірньої форми навчання; 5 навчально-консультативних пунктів.

Станом на 01.09.2017 загальна кількість засуджених в установах області, які не мають повної загальної середньої освіти, становить – **889 осіб**. Адміністрацією установ ЗМУ МЮ здійснюються заходи та роз'яснення серед засуджених щодо необхідності здобуття ними повної загальної середньої освіти та професії.

В установах ЗМУ МЮ проведено ряд заходів щодо залучення засуджених до участі у зовнішньому незалежному оцінюванні, здобуття ними вищої освіти та навчання у вищих навчальних закладах. В результаті проведеної роботи 22 засуджених установ ЗМУ МЮ зареєструвались для участі у зовнішньому незалежному оцінюванні знань, також 2 засуджених навчаються за дистанційною (заочною) формою навчання.

Отже, одним з головних завдань пов'язаних з організацією виконання покарання стосовно осіб позбавлених волі, залишається

створення належних умов, спрямованих на організацію загальноосвітнього навчання з метою формування суспільнозначущих життєво-ціннісних пріоритетів, які б сприяли виправленню та ресоціалізації засуджених, з метою успішної соціальної адаптації.

1. Загальноосвітнє і професійно-технічне навчання засуджених до позбавлення волі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%>.

2. Загальноосвітнє та професійно-технічне навчання засуджених у місцях позбавлення волі, його правове регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/books/205/15796/29/>

3. Кримінально-виконавчий кодекс України. – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2008. – 108 с.

4. Про затвердження положення про умови навчання та отримання базової та повної загальної середньої освіти особами, засудженими до позбавлення волі, у загальноосвітніх навчальних закладах при установах кримінально-виконавчої системи: Наказ Міністерства освіти і науки України, Державного департаменту з питань виконання кримінальних покарань від 01.03.2002 №154/155.

4. Чечин М. Ю. Сучасний стан освіти засуджених до позбавлення волі / М. Ю. Чечин / Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – № 3. – С. 169–172.

Ю. М. Пронь

викладач кафедри

психології управління

факультету № 7

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Для того, щоб розглянути взаємодію з певним кваліфікованим працівником будь-якої галузі, спочатку потрібно проаналізувати цього професіонала. До прикладу, візьмемо професію «Психолога Національної поліції України». Оскільки сучасне суспільство здійснює запити на різноманітних направлених психологів, з різними спеціалізаціями, це створює нові вимоги до підготовки фахівців такого плану, тобто до чіткого визначення моделі особистості психолога з відповідними характеристиками, для правильного ви-

рішення завдань та успішного становлення цієї спеціальності в соціумі. Умовою успішного становлення в професії психолога, а саме у Національній поліції України, є оволодіння навичками молодого спеціаліста. Розроблення моделей особистості психолога різних спеціалізацій та забезпечення процесу їх інтеріоризації майбутніми фахівцями оптимізує професійне становлення останніх.

Дослідження особистісних характеристик та створення моделі особистості саме такого спеціаліста як психолога розглядається в рамках концепції професійних якостей. Вони аналізуються в дослідженнях таких науковців як М. Амінов, Л. Собчик, В. Бочелюк, М. Молоканова та ін.

В психологічній діяльності особливості важливих професійних характеристик напряду пов'язані з особливостями різновидів психологічної діяльності, це підтверджено в дослідженнях психологів як присутність відмінних професійно важливих особливостей для психологів практикуючих та психологів науковців-дослідників. В свою чергу до функцій психологів відносять психодіагностику, психоконсультавання та психокорекцію та ін. Однією з основних функцій психологів є психодіагностична. Тому однією з доволі важливих цілей цієї роботи є дослідження моделі структури особистості психолога, який займається психодіагностикою в першу чергу.

Науковці-психологи, так і як О. М. Леонтьєв, Б. Г. Ананьєва, Б. М. Тепловий, А. А. Смірнов, дотримуються позиції що професійно важливі якості є – єдині, враховуючи те що існують змістовні відмінності їх характеристик [1].

Професійно важливі якості, визначають як ті, що впливають в контексті професійно важливих характеристик визначають як такі, що впливають на успішність засвоєння професійної діяльності та ефективність праці. На ефективність праці та успішність саме засвоєння професійних навиків для подальшої діяльності. Проте різноманітність властивостей, що належать до професійно важливих визначається самим дослідником. Тому відповідно до теорій, висунутих дослідниками такими як В. Бодров, В. Толочек, В. Шадриков та ін., підводять до таких висновків [2]:

- сукупність професійно важливих властивостей вимагається в усіх професійних сферах діяльності;

- в процесі оволодіння професійними навиками та розвитку професійної діяльності розвиваються професійно важливі властивості які впродовж усього періоду вдосконалюються, інтегруються та індивідуалізуються;

– професійно важливі якості спеціаліста є системою, системою закономірною та організованою, між окремими властивостями встановлюються зв'язки сприяючого та компенсаторного типу, і проявляються як симптомокомплекс особи, суб'єкта професійної діяльності;

– успішність у професійній сфері визначається не окремими професійними якостями а їх цілісною структурою.

Модель структури особистості професіонала ґрунтується на визначенні саме професійних особливостей які відграють певну роль в професійній діяльності [3].

Модель є схемою яка характеризує те чи інше явище, предмет чи процес, яка є характеристичною для матеріального або мисленнєво представленого об'єкта, яка відтворює в формі так званої схеми його суттєві властивості. Вона завжди представляє спрощене уявлення про реальний процес, явище або предмет. Та ж модель розглядається як формальний опис соціального, психологічного феномена, який відтворює ключові характеристики. Розглядаючи модель яка є аналогічною до уже досліджуваної моделі отримують нове знання про той самий об'єкт. В залежності від того який результат було отримано в процесі дослідження сама також модель може виконувати різні функції.

Зазвичай моделювання особистості використовують як спосіб визначення правильно методу підготовки нового фахівця, але в нашому випадку аналіз структури особистості відбувається з дослідницькою метою. Завдяки подібній моделі ми зможемо визначити правильні критерії оцінки властивостей особистості психолога.

Відповідно до деяких досліджень необхідно розділяти моделі особистості, тобто внутрішню або психологічну модель людини, в якій можна побачити світ яким та чи інша людина його бачить. Так і моделі забезпечують людську діяльність саме завдяки їм можна визначити світогляд, бачення себе в цьому світі. А другі моделі це об'єктив середин і моделі які відтворюють певні доволі суттєві властивості людини і проявляються вербально та в певній мірі знаково [4].

Зараз ми розглянемо модель структури особистості психолога, яка розроблялась в спосіб, що в майбутньому мав би забезпечити підготовку такого фахівця. Оскільки такі моделі розробляються відповідно до різних підходів спробуємо проаналізувати різноманітні підходи відповідно уточнюючи їх на аналізі самої моделі особистості психолога.

Один із таких підходів розглядає особливі якості, які використовуються психологом в професійній діяльності, тобто змістові характеристики діяльності до особистості. Вимоги до таких якостей сформовані в нормативних актах, так званому кодексі етики психологічної діяльності. Однак доволі узагальнене формулювання таких якостей не дає змоги конкретизувати професійно важливі психологічні властивості психолога. Через це різні дослідники по-різному визначають ці якості.

Наступним підходом до розгляду психологічно важливих професійних якостей психолога передбачається рух від особливостей виконання професійної діяльності способом порівняння неуспішних та успішних спеціалістів з їхніми власними особистими характеристиками. Для такого порівняння потрібно спершу визначити критерії успішності та визначити показники для виміру особистих властивостей спеціалістів. Таке порівняння вимагає визначення критеріїв успішності діяльності та показників виміру особистісних особливостей, основними критеріями успішності діяльності психолога є кількість правильно поставлених діагнозів від етапу дослідження, тобто висунення теорії, до самого завершення тобто вирішення проблеми уже після завершення усіх попередніх етапів. Для такого вимірювання застосовується такий опитувальник як 16-PFКеттелла [5].

Наступним підходом до дослідження особистісних професійних властивостей розглядається постановка психологічного діагнозу, як самого процесу прийняття рішення і він передбачає вивчення прояву особистісних властивостей при прийнятті рішень. Тут розглядаються кореляції поведінки відповідно при вирішенні поставленого завдання, в якому є ризики пов'язані з певними рисами особистості. Тут досліджується роль особистості в самому процесі прийняття того чи іншого рішення, роль особистісних якостей в процесі пошуку необхідної інформації, конструктивність здійснених дій в невизначеній ситуації, та роль передбачених наслідків які впливають з прийнятих спеціалістом рішень [6].

Отже, ми визначили ряд підходів які впливають на розроблення моделі особистості психолога, які здійснюються в рамках прийнятих Національною поліцією України важливих професійних властивостей. Таким чином побудована структурна модель особистості вважається не зовсім повною моделлю і є аналогом реального об'єкта, вона є менш складна та спрощена відповідно до особистісних властивостей.

Відповідно до присутньої змістовної різноманітності, усі реальні моделі особистості психолога є моделями компетентними і включають доволі великий перелік особистісних властивостей.

Модель особистості професіонала розроблена на теорії структури особистості, яка задає структурно змістове визначення важливих професійних особливостей. Побудова цієї моделі базується на структурі особистості, яка складається з чотирьох ієрархічно побудованих рівнів:

- індивідуально-виконавчого;
- індивідуально-психологічного;
- соціально-психологічного;
- духовно-культурного.

Також виділяються чотири рівні особисто-ділових якостей, які й складають модель психологічної структури особистості психолога:

- діяльнісні та поведінкові;
- індивідуально-психологічні;
- соціально-психологічні;
- духовно-моральні.

Такий підхід до побудови структурної моделі особистості відкриває можливість виділити цілий комплекс ділових особистісних властивостей, і ще визначити ієрархічну впорядкованість цих якостей. Індивідуально-психологічні якості разом з поведінковими та діяльнісними становлять собою неосновні характеристики особистості професіонала. Основними якостями виступають духовно-моральні та соціально-психологічні якості спеціаліста як людини. Якраз життєва ціннісно-смилова спрямованість особи на дає їй активності, професійної гуманності, та скеровує людину в сторону успіху.

Структурування змістових характеристик особистості психолога відповідно до цієї моделі надає нам можливість визначити самі характеристики особливостей:

- поведінкові та діяльнісні характеристики: гнучкість, активність та енергійність;
- індивідуально-психологічні характеристики: емоційна зрілість, стійкість, помірний рівень тривожності, аналітичність мислення, самостійність, інтуїтивність, високий рівень інтелектуального розвитку, системність, самостійність, здатність приймати рішення навіть з умовою недостатності інформації, самопізнання, самоприйняття та здатність до саморозвитку;
- соціально-психологічні характеристики: позитивне світобачення, вміння встановлювати довірливі стосунки, помірний рівень вираження емпатії, здатність передбачати подальші дії людей, здатність розуміти вербальні та невербальні символи та знаки, терпимість, делікатність, професійна тактовність.

– духовно-моральні характеристики: чесність, незалежність, відповідальність, доброзичливість.

Отже, було розглянуто та проаналізовано особистісні характеристики психолога і в результаті було визначено, що більшість властивостей мають бути у відношенні духовно-моральними характеристиками які б створювали доброзичливе та помірне ставлення до людини. Усі характеристики, які повинен використовувати психолог Національної поліції України, зазвичай мають використовуватись професіоналами і в інших сферах, де необхідно спілкування та робота з суспільною сферою.

1. Варій М. Й. Загальна психологія: навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. / М. Й. Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 968 с.

2. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко // за заг. ред. С. Д. Максименка. – К.: Форум, 2000. – 543 с.

3. Собчик Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики / Л. Н. Собчик. – СПб.: Речь, 2005.

4. Дружилов С. А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога: психологический подход / С. А. Дружилов // Сибирь. Философия. Образование. – 2005. – № 8. – С. 26–44; 1. – С. 188.

5. Собчик Л. Н. Введение в психологию индивидуальности. Теория и практика психодиагностики / Л. Н. Собчик. – М.: ИПП-ИСП, 2000.

6. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 284 с.

О. Г. Угрин

доцент кафедри

психології управління

факультету № 7,

кандидат психологічних наук, доцент

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Психологічна готовність майбутніх професіоналів виступає важливою умовою успішного виконання професійної діяльності.

Що ж стосується особливостей психологічної готовності до діяльності в структурі МВС, то І. О. Машук трактує це як стійкий стан, цілісний структурний комплекс компонентів: індивідуально-психологічні особливості, професійні знання, навички та уміння; мотиви, інтереси і потреби, який утворюється завдяки установці суб'єкта на конкретний вид правоохоронної діяльності шляхом цілеспрямованої професійно-психологічної підготовки і виникненням активно-дійового стану підготовленості тощо. Разом з тим, характеризується оптимальною мобілізацією всіх ресурсів організму, розвитком емоційно-вольової регуляції особистості курсанта, його стійкості завдяки професійній підготовленості, а також активно-позитивним ставленням до обраної діяльності [1].

Оскільки вона є необхідною складовою ефективної самореалізації особистості в обраній діяльності, передумовою становлення професіоналізму, то вивчення її компонентів сприятиме гармонізації особистісного розвитку. Проаналізуємо мотиваційний компонент психологічної готовності до професійної діяльності, адже саме він визначає професійні установки, інтереси, прагнення займатися професійною роботою.

Так, у психологічному дослідженні брало участь 62 курсанти ЛьвДУВС, віком від 19 до 22 років.

Для діагностики компонентів психологічної готовності (мотиваційний, когнітивний, морально – вольовий, гностичний, організаційний, здатність до самоуправління та комунікативний компонент) використана методика «Діагностика рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку».

Для встановлення показників самоактуалізації, що можуть впливати на готовність курсантів до професійної діяльності застосовано методику «Визначення рівня самоактуалізації особистості» («САМОАЛ», автор Е. Шостром, адаптація Н. Ф. Каліної) [2]. Разом з цим для з'ясування типу ідентифікаційної орієнтації особистості у дослідженні застосовано опитувальник аспекти ідентичності (AIQ-IV, автори Cheek, Smith, & Tropp 2002). Саме ці орієнтації (персональна, реляційна, соціальна та колективна) є ключовими в житті людини, адже вони містять різні сфери особистості й впливають на її формування й особистісний розвиток [3].

Для інтерпретації отриманих даних були застосовані ***методи математико-статистичного опрацювання даних (комп'ютерний пакет статистичного аналізу STATISTICA у версії 8.0):***

описова математична статистика, кореляційний (лінійна кореляція Пірсона).

Відтак, на основі проведеної описової статистики встановлено відсоткове співвідношення компонентів готовності до професійного розвитку у майбутніх працівників Національної поліції (див. рис. 1).

Так, у курсантів найбільш вираженим є морально-вольовий (23%) та мотиваційний (21%) компонент готовності. На етапі професійного навчання курсанти прагнуть в майбутньому займатися професійною роботою, позитивно ставляться до процесу навчання, проявляють інтерес, зосереджуються на поставлених завданнях. Проте не вміють встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми, не здатні використовувати досвід колег у діяльності та відстоювати свою точку зору, уникають конфліктів в процесі навчання (12%).

Проведений кореляційний аналіз вказує на існування прямих та обернених взаємозв'язків між мотиваційним компонентом психологічної готовності до професійної діяльності та основними якостями самоактуалізації й типами ідентифікаційних орієнтацій (див. табл.).

Отримані результати свідчать про те, що чим більше курсант відчуває автономність, впевненість в собі й довіру до оточуючого світу, спонтанність й креативність, тим менше розвивається профе-

сійна установка, прагнення займатися професійною діяльністю в майбутньому. Також прослідковуються високі обернені значення у показника автономність. Це говорить про те, що курсанти у процесі професійного становлення готові нехтувати правом на власну позицію, незалежністю, що може бути обумовлено специфікою даної спеціальності й роботою у майбутньому.

Таблиця

**Кореляційні зв'язки за шкалою
«Мотиваційний компонент психологічної готовності
до професійної діяльності» (при $p > 0,05$)**

	Показники самоактуалізації					Типи ідентифікаційної орієнтації	
	потреба в пізнанні	креативність	автономність	спонтанність	ауто симпатія	Колективна	соціальна
r	0.34	-0.33	-0.57	-0.37	-0.32	0.47	0.35

Разом з цим, виявлені прямі кореляційні зв'язки між мотиваційним компонентом психологічної готовності та колективною й соціальною ідентифікаційною орієнтацією. Тобто перебування в колективі, дотримання просоціальних цінностей, норм та правил сприяє розвитку компонентів психологічної готовності до професійної діяльності.

Отримані результати можна пояснити тим, що у зв'язку із специфікою навчання, умовами проживання, культивуванням командного духу, психологічна готовність до професійної діяльності курсантів, в першу чергу, буде залежати від колективу, дотримання соціальних норм й цінностей та відповідність їм.

Таким чином, майбутні працівники Національної поліції прагнуть в майбутньому займатися професійною роботою, позитивно ставляться до процесу навчання, проявляють інтерес, зосереджуються на поставлених завданнях. Вони є лояльними, приймають ті цінності, якій культивують у ВНЗ про що свідчать типи ідентифі-

кайних орієнтацій. Але разом з цим, слід звернути увагу й на розвиток інших компонентів готовності, зокрема, на комунікативний компонент.

1. Машук І. О. Формування психологічної готовності учнів спеціалізованих загальноосвітніх закладів міліції до навчально-службової діяльності в системі МВС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук / І. О. Машук. – К., 2009. – 21 с.

2. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М.: Психотерапия, 2009. – 544 с.

3. Cheek J. M. The Aspects of Identity Questionnaire / J. M. Cheek, L. R. Tropp [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academics.wellesley.edu/Psychology/Cheek/identity.html>

О. Л. Христук
доцент кафедри
психології діяльності в особливих умовах
факультету № 7,
кандидат психологічних наук
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НОВІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Критеріями психологічної оцінки кандидатів до Нової поліції при відборі первинно є п'ять чинників: емоційна стійкість, мотивація, робота в команді, добросовісність, здатність до аргументованого викладу думки. Таким чином, кандидати, які пройшли відбір вже потенційно володіють певними навичками стресостійкості.

Високий рівень стресостійкості забезпечує виконання професійних обов'язків нових поліцейських в екстремальних умовах їхньої праці, а також збереження працездатності і здоров'я особистості поліцейського після впливу екстремальних факторів зовнішнього середовища.

Стресостійкість визначається у науковій психологічній літературі як властивість психіки, що відображає здатність людини успішно здійснювати необхідну діяльність (життєдіяльність) у

стресогенних умовах дійсності (В. О. Моляко, В. І. Берзін, В. О. Бодров, С. І. Яковенко, М. С. Корольчук, В. М. Корольчук, В. М. Крайнюк).

Детермінантами стресостійкості є всі структурні компоненти особистості: спрямованість, набутий досвід, психічні процеси, нейродинаміка, темперамент, характер, здібності. Стресостійкість як інтегральна характеристика психічного розвитку формується в процесі онтогенезу людини на основі генетично зумовлених індивідуальних характеристик в умовах конкретного соціального оточення.

Як інтегративна властивість особистості вона передбачає взаємодію з усіма структурними характеристиками психіки як під час, так і після дії стресогенних факторів. До її функцій відносять: спрямованість на подолання перешкод; актуалізацію діяльності в екстремальних умовах; стабілізацію внутрішніх механізмів емоційно-вольової саморегуляції; забезпечення здатності до постійного відтворення високого рівня професійної мотивації.

Виходячи із дослідження В. М. Корольчук можна стверджувати про дворівневу структуру стресостійкості: первинну – біологічну (комплекс конституційно-генетичних, фізіологічних, ендокринних та ін.) та вторинну – соціальну (досвід та навчання) [3].

Хоч первинний рівень є базовим у формуванні стресостійкості, вирішальне значення все ж таки відводиться особистісному, соціальному, поведінковому компонентам та навчанню.

Отож, надзвичайно важливим є проведення для поліцейських нових сучасних методів для підвищення рівня стресостійкості. Одним із таких методів є майндфулнес-тренінг, що базується на майндфулнес-орієнтованій когнітивній терапії (МО-КТ). Широкого розповсюдження в Західних країнах цей метод почав набувати з початку 80-х років після розробки програми редукції стресу на основі майндфулнес співробітником медичного центру при Массачусетському університету Джоном Кабат-Зіном. На відміну від інших подібних медитаційних практик ефективність цього методу інтенсивно вивчалась в рамках рандомізованих контрольованих досліджень протягом останніх 20 років. На сучасному етапі цей метод набуває великої популярності і в Україні.

У майндфулнес-терапії наголошується, що «постійне перебування у думках» дуже часто зменшує нашу здатність бачити, відчувати реальність, зокрема красу і неповторність життя. Використання майндфулнес-терапії дозволяє людині більшою мірою перебувати у контакті з реальністю.

Майндфулнес-тренінг – це сукупність психологічних технік, які спрямовані на навчання керування увагою, зміцнення її для усвідомлення досвіду, який людина отримує тут і зараз. Учасники тренінгу вивчають практику майндфулнес медитації через курс з восьми щотижневих занять, що проводяться один раз у тиждень та через щоденну практику навичок медитації, слухаючи диск вдома. Щотижнева робота з учасниками тренінгу складається з 3 частин – освітньої, навчання практичним технікам та виконання спеціальних вправ, а також виконання практичних домашніх завдань. Перша сесія полягає у створенні підтримуючого середовища для роботи, яка чекає на майбутніх заняттях. Тренер вчить учасників тренінгу розпізнавати ті речі, які вони роблять «на автопілоті» (неусвідомлено) та які мають вплив на звичне життя. Наприклад, активно скеровувати увагу на який-небудь об'єкт, на який в іншому разі вони не приділяли б активної уваги. Потім згідно із цим же принципом учасники тренінгу вчаться «сканувати» власне тіло, окремо для різних його ділянок.

Третій тиждень присвячується навчанню техніки майндфулнес рухів та майндфулнес дихання. На цьому етапі тіло ніби стає місцем отримання досвіду. Вправи на майндфулнес рухи полягають у навчанні переносити увагу на теперішні тілесні відчуття, які виникають під час рухів, та на сам процес руху.

Інтенсивний розвиток МО-КТ та, зокрема, майндфулнес-тренінгу в цілому світі завдячує як відносній простоті цього методу, наявності емпіричних доказів його ефективності, а також його високій превентивній активності, здатності збільшувати загальну «опірність» до порушень психічного здоров'я, загального покращення якості життя та зростанню стресостійкості загалом.

Перспективою можна вбачати розроблення спеціальної програми підтримки та підвищення високого рівня стресостійкості для поліцейських, яка б включала майндфулнес-тренінг.

1. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук: спец 19.00.02 «Психофізіологія» / І. Я. Аршава. – К., 2007. – 38 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://links.dir.com.ua/linkinfo.php?linkID=26590>.

2. Кабат-Зинн Дж. Куда бы ты ни шел – ты уже там: Медитация полноты осознания в повседневной жизни / пер. с англ. М. Белобородовой. – М.: Класс, 2001. – 208 с. – (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 70).

3. Корольчук В. М. Чинники формування та розвитку стресостійкості особистості / В. М. Корольчук // Проблеми загальної та педагогічної

психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПНУ. – Т. XII, ч. 7. – С. 252–261.

4. Корольчук В. М. Стресостійкість і адаптивний потенціал особистості в стресогенних умовах / В. М. Корольчук [Електронний ресурс]. Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/psy/2010_82_1/korolch k.pdf 10.

5. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: монографія / В. М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 432 с.

6. Kabat-Zinn, J., & Hanh, T. N. (2009). Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness. Delta.

В. П. Ясінський

старший викладач

кафедри психології діяльності

в особливих умовах

факультету № 7

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ ДІЙ У ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У житті сучасного суспільства особливо гостро повстали і тривалий час залишаються не вирішеними проблеми самогубств (суїцидів). Як проблема самогубство властиве будь-яким верствам населення. Сфера правоохоронних органів (далі – МВС) не є винятком. Самогубство завдає удару не лише МВС, але й авторитету держави. Випадки самогубства призводять до значних втрат особового складу та погіршення морально-психологічного клімату підрозділів де скоєно суїцид, завдають великої моральної та матеріальної шкоди сім'ям загиблих працівників. Балансування на межі нервово-психічних зривів досить часто призводить до порушення дисципліни та законності, пияцтва, а в низці випадків – до самогубства. За статистикою серед причин смерті працездатного населення в нашої країні суїцид посідає четверте місце, а в МВС – третє. У першій половині минулого століття почався психологічний період у вивченні самогубств (у 30-х рр. вважали, що суїцид – це прояв психічного захворювання), виникло багато теорій, які намагалися пояснити суїцид. Наприклад, З. Фрейд писав, що самогубство притаманне кожній людині, оскільки в ній наявні два початки: «ерос» – життя і «тана-

тос» – смерть. І. Павлов говорив, що людина позбавляє себе життя, коли в неї відсутній «рефлекс мети». На сьогодні доведено, що психічна патологія не є основною причиною суїциду, доказом цього є те, що більше 90% суїцидальних працівників ОВС – це психічно здорові люди віком від 25 до 45 років. Виходячи з наведеного вважаємо доцільним формувати у всього особового складу силових структур держави (ЗСУ, МВСУ, СБУ) розуміння суїциду як складно мотивованої поведінкової реакції психічно здорової особи.

Основною детермінантою суїцидальної поведінки є соціально-психологічна дезаптація особистості. Самогубства залишаються однією з головних причин загибелі правоохоронців У середньому за рік в Україні серед загальної кількості загиблих працівників МВС приблизно 40% становлять особи, які скоїли самогубство.

Найбільш вагомими причинами суїциду працівників МВС є:

а) умови службової діяльності – 19% (незручний графік роботи, ризики діяльності, зв'язок із криміналом, соціальне забезпечення, фізичне і моральне виснаження тощо);

б) конфлікти в колективі – 44% (конфлікти серед співробітників, службова зрада, приховування інформації, зверхне ставлення колег, відверті наклепи та погрози тощо);

в) стосунки з керівництвом – 37% (негативні стосунки з керівництвом, не реагування на прохання, приниження перед колективом, ставлення нездійснених завдань тощо).

За роки незалежності Україна втратила цілий полк правоохоронців, а дивізія (5 тисяч) – стали інвалідами. Наприклад, лише у 2008 р. загинуло 131 і травмовано 3458 працівників (суїцид – 34 особи). Це можна пояснити ще одним аспектом, пов'язаним із режимом праці і відпочинку, а саме зниженням інстинкту самозбереження, що призводить до підвищення травматизму. Зростання рівня захворюваності, травматизму змушує правоохоронця думати, що він не відповідає своїй посаді і не може виконувати поставлені завдання.

Теоретично і практично жертвою службового стресу може стати будь-який працівник. Ці прояви залежать від рівня службової дисципліни і психологічного клімату в колективі.

Самогубства (суїциди). розглядаються як девіантна форма асоціальної поведінки.

Асоціальна поведінка це сукупність дій та вчинків індивіда, що суперечить встановленим у цьому соціумі поведінковим нормам, соціальним стереотипам та обов'язкам.

Девіантна (відхильна) поведінка це система вчинків або окремі вчинки людини, які мають характер відхилення від правових і моральних норм. Вони виникають неочікувано, непередбачувано і в порівняно незначний проміжок часу це агресія, аутоагресія (агресія спрямована на себе суїцид);

Працівник МВС живучи в суспільстві, зазнає впливу соціального середовища і сам впливає на нього. Постійні труднощі, які він переживає, послабляють його адаптивні можливості. Це зумовлює агресивність особистості, дисонанс, депресію, неадекватну самооцінку. Поєднання кількох мотивів (особистісних і службових) спричинює суїцидальну поведінку людини.

Україна увійшла до групи країн із високим рівнем суїцидальної активності. Особливо викликають турботу у науковців та фахівців-практиків випадки суїцидів в силових структурах держави (ЗСУ, МВСУ, СБУ) і серед молоді. Статистичні дані свідчать про актуальність проблеми профілактики самогубств серед молоді(основної вікової групи Національної поліції України). Згідно з результатами соціально-психологічних досліджень 27,7% молодих людей іноді втрачають бажання жити; 17,8% – вважають, що нікому до них немає справ; 25,5% – не завжди можуть розраховувати на допомогу близької людини; 51,9% – мають агресивні прояви, тобто не стримуються в ситуації конфлікту.

Працівник МВС, які перебувають у кризовому стані, потребують підтримки оточуючих, допомоги фахівців, одним з аспектів якої є профілактика самогубств.

Профілактика самогубств (формування антисуїцидальних думок, ідей, намірів, що виключають замах на своє життя) – складний, суперечливий психолого-педагогічний процес. Його суть полягає у виявленні та усуненні причин відхилень від соціально-педагогічних норм в поведінці. Надалі на цій основі відбувається розвиток здатності людини до саморегуляції своїх дій і вчинків, а також регуляції суспільної поведінки.

Кризові процеси в економіці та суспільному житті спричинили нову соціальну ситуацію розвитку особистості. Молоді люди, і не тільки молоді з властивими їм емоційною нестійкістю, імпульсивністю, високою навіюваністю(Інтернет групи самогубців), опинились в складних умовах самовизначення, в ситуації незадоволення значущих соціальних потреб, що призводить до втрати змісту життя, вибору суїцидальної моделі поведінки.

Сучасні умови потребують створення оновленої педагогічної і психологічної теорії та методики формування антисуїцидальної поведінки працівників МВС. Яка включає розробку сучасних методологічних положень і методичних рекомендацій, що підвищують ефективність привенційних (профілактичних, попереджувальних) систем, методологічну основу яких складає системно-структурний аналіз суїцидальної та антисуїцидальної поведінки у взаємозв'язку з соціально-психологічними, духовно-етичними, психічними і правовими якостями особистості.

Психолого-педагогічна теорія формування антисуїцидальної поведінки працівників МВС досліджує соціально-педагогічні норми антисуїцидальної поведінки особистості, критерії та показники оцінки рівня суїцидності, а також методику формування антисуїцидальної поведінки.

Створення психолого-педагогічної теорії формування антисуїцидальної поведінки, а також розробка методики формування антисуїцидальної поведінки дозволяють значно скоротити число суїцидів та чинників, як сприяють їх розвитку.

Основні положення психолого-педагогічної теорії профілактики самогубств працівників МВС:

1. Об'єкт теорії розвиток антисуїцидальної поведінки, предмет – соціально-педагогічна норма поведінки, що забезпечує профілактику суїциду. Основна проблематика педагогічна теорія управління і розвитку антисуїцидальної поведінки. Спеціальні методи – психологічна та педагогічна діагностика і корекція суїцидальної поведінки. Наукові положення педагогічної теорії і методики формування антисуїцидальної поведінки – результати досліджень, що використовувалися в методиці психолого-педагогічної профілактики суїцидальної поведінки.

2. Соціально-педагогічні норми антисуїцидальної поведінки, які включають форми психологічних, етичних, соціокультурних, правових і професійних вимог, що регулюють антисуїцидальну поведінку працівників за допомогою установок, загальних наказів, розпоряджень і заборон та поширюються на суїцидні вчинки.

3. Критерії соціально-педагогічних норм антисуїцидальної поведінки працівників МВС:

1) збереження уявлення про життя, як про найвищу цінність людини;

2) збереження мотивації до розвитку гармонійної психічної, етичної, соціокультурної, правової і професійної діяльності;

3) забезпечення задоволення особистості від процесу психічної, етичної, соціокультурної, правової та професійної діяльності, психогігієнічний клімат підрозділів та установ МВС;

4) середня величина частоти прояву певних характеристик фізіологічних, психологічних, етичних, соціальних, правових і професійних якостей особистості, що виключають вибір суїцидальної моделі поведінки в статистичному розумінні;

5) стан, необхідний для задовільного психічного, етичного, соціокультурного, правового і професійного самопочуття;

6) ефективність управління мотивацією, стратегією і тактикою міжособистісного та професійного спілкування, виступаючого основою формування антисуїцидальної поведінки;

7) умови для самореалізації, психологічної, етичної, соціальної і правової захищеності особистості в колективі.

4. Автоматизовані методики психолого-педагогічної діагностики(експертизи), інформаційного забезпечення прийняття педагогічного рішення та корекції суїцидальної поведінки.

5. Зміст програми, ефективної педагогічної підготовки фахівців з формування антисуїцидальної поведінки.

6. Методи педагогічної дії, що забезпечують профілактику самогубств і замахів на самогубства.

7. Методика формування антисуїцидальної поведінки працівників МВС.

Значущість теорії полягає в тому, що вона виступає як новий напрям педагогічної науки. Результати впровадження теорії дозволяють проводити координацію впливу сімейного, службового, виробничого і військового виховання антисуїцидальних установок, узгодження тенденцій збереження антисуїцидальних стереотипів поведінки.

1. Лісова О. С. Психологія суїцидальної поведінки: навч. посібник / О. С. Лісова. – Чернівці, 2014. – 234 с.

2. Тимченко О. В. Аутоагресивна поведінка працівників органів внутрішніх справ України (соціально-психологічні детермінанти виникнення, методи превенції та профілактики): монографія / О. В. Тимченко. – Донецьк: Донец. ун-т внутр. справ МВС України, 2003. – 236 с.

Зміст

Розділ I

КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ І НАСЕЛЕННЯ – ЗАПОРУКА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Благута Р. І.

ПСИХОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА НОРМАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ
ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 3

Балинська О. М.

НОРМАТИВНА ОСНОВА СПІВПРАЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
ТА ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ 7

Бобровська Ю. М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ..... 12

Василець Н. М.

РОЗУМІННЯ КОНСТРУКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАСЕЛЕННЯ
ТА ПОЛІЦІЇ В РАМКАХ РЕФОРМИ МВС 15

Венчик О. В.

СКЛАДОВІ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ.... 17

Гуменюк Л. Й.

ПОЛІЦІЯ І НАСЕЛЕННЯ: ПСИХОЛОГІЧНА СКЛADOVA
ЕФЕКТИВНОСТІ СПІВПРАЦІ..... 19

Гуцман М. С.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНСТРУКТИВНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ 22

Заверуха О. Я.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПОДОЛАННЯ
ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ..... 25

Марчук А. В.

СУСПІЛЬНА ДУМКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ПОЛІЦІЇ 28

Проців В. І.

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У М. ЛЬВОВІ ДПП
З НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ. ПРОЕКТ «ШКІЛЬНИЙ ОФІЦЕР
ПОЛІЦІЇ» ЯК ФОРМА ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ 31

Пряхіна Н. О., Янкевич Н. Я.

КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО І ЗМІ 35

Сільченко О. О.

КОНСОЛІДАЦІЯ АБО ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛЬ ПОЛІЦІЇ,
ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЗМІ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЇ
БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА 37

Сибірна Р. І., Гап'як С. С.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ 40

Сибірна Р. І., Сибірний А. В.

ЛІДЕРСТВО У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛАХ
ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ..... 43

Франчук Н. О.

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ УПП
У М. ЛЬВОВІ ДІПІ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЩОДО
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ТА ПРОПАГУВАННЯ
ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ..... 47

Розділ II

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ НАЛАГОДЖЕННЯ ДІАЛОГУ МІЖ ПРОВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ І ГРОМАДЯНАМИ

Борисюк О. М., Дідик Х. І.

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ ТА ЗАХИСТ ВІД НЬОГО
В ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ 51

Борисюк О. М., Окаль С. О.

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
ПРИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ 54

Збишко М. О.

ПРОПАГУВАННЯ ФІЛОСОФІЇ «COMMUNITY POLICING»
СЕРЕД СТУДЕНТСТВА ТА ІНОЗЕМЦІВ,
ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ТА НАВЧАЮТЬСЯ У МІСТІ ЛЕВА:
ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН 57

Колосович О. С.

МОТИВАЦІЯ ОФІЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ
ОФІЦЕРАМИ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯМ..... 61

Кульченко М. В.

РОЛЬ ВІДДІЛУ МОНІТОРИНГУ ТА АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПАТУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У МІСТІ
ЛЬВОВІ ДЕПАРТАМЕНТУ ПАТУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАКОННОСТІ СЕРЕД ОСОБОВОГО СКЛАДУ 65

Майстренко М. М., Кучеренко Г. В. COMMUNITY POLICING ЯК ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ. ПРИКЛАД США.....	68
Михайлів С. В., Букатов С. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ	72
Сурмяк Ю. Р., Кудрик Л. Г. ПРАВОВА ПРОСВІТА УЧНІВ ЗА УЧАСТЮ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАСІБ	75

Розділ III

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НЕКОНФЛІКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАСЕЛЕННЯ З ПОЛІЦІЄЮ

Борисюк О. М., Шимко Л. В. ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ОЗНАКИ БРЕХНІ У СУБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНУ	82
Бучковська М. Р. ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УПП У М. ЛЬВОВІ ДІПІ ІЗ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	86
Василець Н. М., Байко О. Є. ДОВІРА ДО ІНШИХ ЯК КРИТЕРІЙ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО.....	90
Гурковський М. П. ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СИСТЕМІ КООРДИНАТ «ПОЛІЦІЯ-НАСЕЛЕННЯ-СОЦІУМ»	93
Капись Т. В. ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ УПРАВЛІННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У М. ЛЬВОВІ ДІПІ З СПЕЦІАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ ЩОДО ДІТЕЙ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ: МЕХАНІЗМ СПІВПРАЦІ ТА РЕАГУВАННЯ	96
Мрака Н. М. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ	101
Сушко А. І. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОВІРИ ДО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	104

Томин Т. М.

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ПОКАЗНИК
ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ..... 106

Черевко М. Ю.

КОНФЛІКТОГЕНИ У ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ .. 109

Розділ IV

СУЧАСНІ РЕФОРМАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: БЛИЗЬКА І ДАЛЕКА ПЕРСПЕКТИВИ

Бондаренко В. А., Кузьо Л. І.

МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У СЛУЖБОВІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ 112

Борисюк О. М.

ЗМІСТ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 115

Борисенко О. М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ
ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ..... 118

Бухтяк У. М.

АНАЛІЗ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО
СТАНОВЛЕННЯ 121

Жидецький Ю. Ц., Заєць Я. В.

ВИКОРИСТАННЯ МАЙНДФУЛНЕСУ У ПІДВИЩЕННІ
СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ 124

Іваха В. О.

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У МЕХАНІЗМІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ 129

Калька Н. М.

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
ЯК НЕОБХІДНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 133

Кісіль З. Р., Кісіль М. А.

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА
ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 135

Козирєв М. П. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	140
Ощипок Ю. П. ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК ЗАСІБ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ.....	145
Пронь Ю. М. СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	149
Узрин О. Г. АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	154
Христук О. Л. НОВІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....	158
Ясінський В. П. ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ ДІЙ У ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	161

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ
І НАСЕЛЕННЯ В СОЦІУМІ

*Матеріали круглого столу
23 листопада 2017 року*

Опубліковано в авторській редакції

Формат 60х84/8. Умовн. друк арк. 10,32.
Зам. № 10-18.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.

- C91 **Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, 23 листопада 2017 р. / упорядники З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 172 с.**

Збірник містить тези виступів учасників круглого столу «Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі», який відбувся у Львівському державному університеті внутрішніх справ 23 листопада 2017 р. У науково-практичному заході взяли участь науковці закладів вищої освіти м. Львова, представники громадських організацій і практичних підрозділів Національної поліції та пенітенціарної служби. Розглянуто питання щодо оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі, а саме: засади конструктивної взаємодії поліції і населення як запоруки становлення громадянського суспільства в Україні; інноваційні стратегії і тактики налагодження діалогу між правоохоронцями і громадянами; соціально-психологічні чинники формування неконфліктної взаємодії населення з поліцією; сучасні реформаційні засади підготовки фахівців для Національної поліції України.